

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATURALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXV. PARS II.

LIPSIAE, MDCCCLXXXIII.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Balfour, Lugd. Bat. apud
Iacob Luchemmann, Parisiis apud Barroi senior. Veneriis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Holmiae apud Magnum Swederum.

K

K

A

L

su
en
di

A
n
n
f

1
1
1

I.

Kongl. Svenska Vetenskaps Academijens Hand-
lingar för År 1777. Vol. XXXVIII. Stock-
holm 1777. 8. plagg. 351, tab. aen. 9.

h. e.

Acta Academiae Regiae Scientiarum Suécicae,
 anni MDCCCLXXVII.

Trimestre primum.

I. ROLAND MARTIN quomodo defectus vnius p. 4.
 alteriusue sensus aliorum maiore perfectione
 suppleatur. Occasione coeci cuiusdam varias artes
 exercentis iunguntur aliae historiae de coecis, sur-
 dis cet. variis ex scriptis congregatae.

II. De aqua marina, ex profundo hausta, refert p. 21.

ANDR. SPARRMAN. Accepit talem circa latitudi-
 nem geographicam 29. grad. 27 min. longitudi-
 nem 38. gr. 21. ad occidentem meridiani Pari-
 sini ex profunditate 60 orgyarum. Magis salsa
 apparuit ea, quae ex superficie hauritur, sed purior,
 libera ab huius sapore nauseoso, similis aquae
 dulci, quae sal solutum contineret.

III. Aquam marinam, quam ex profundo 60 or- p. 25.
 gyarum haustam, SPARmann attulerat, examinat
 TORBERN BERGMAN. Gradibus 15 calentis gra-
 vitas specifica, aquae destillatae grauitate posita = 1,
 est = 1,0289, igitur mensura, quam Kanna vocant p. 28.
 Sueci, pondere aequat semiuncias 196,5199. Haec
 mensura continet salis communis semiuncias 6,
 48; Magnesiae salitae 1,77; gypsi 0,21; magne-
 sia in acido aereo solutae, minus, quam $\frac{1}{100}$ semi-
 unciae. Suspicatur fuisse in aqua plus acidi aerei

et solutae in illo magnesiae, succussibus vero, et calore, abiisse acidum, decidisse magnesiam. Aquam profundiori non inesse saporem nauseosum, quem habet superficiei propior, explicat ex cadaueribus animalium marinorum prope superficiem putrescentibus. Salis copiam prope superficiem sita exiguam esse, ut putredinem promoueat, non maiorem, qua putredini resistatur. Cum enim putredine resolui debeant cadauera, salem aquae maxime datum esse a creatore, non, ut quidam dunt, arcendae putredini, sed potius accelerandae.

p. 29. IV. *De insectis, quae cerealibus propullulantibus et ipsis illorum radicibus nocent, agit Cl. BIERKANDER.*

Sueicum nomen *vermes radicum* index.

Sunt illi musearum laruae, in primis *Mustae seculi*, p. 32. et *Mustae calamitosae*.

Sed et alias larvas inter plantulas fecalis progerminantes reperit, ex quibus

p. 33. prodierunt *Musta velox*, *Musta tripunctata*, *Musta truncata*, *Musta niualis*. Remedium in primis in eo quaerit, ne cum stercore agri oua multorum eo deferantur. Igitur tegendum firmum, ita tractandum, ut oua immitti non possint; vel in acto aratione fimo destruantur.

p. 44. V. *De numero Lapponum aliquot parochiis Lapponiae Sueciae incolentium refert* IOH. HOLLSTEN.

p. 45. VI. *Proteae nouam speciem describit et pingit ANDR. SPARRMAN.* Reperit illam in Capite bonae specie. Pulcherrimam inter viginti duas congeneres pronunciat, quas in capite bonae speciei videt. Itaque, regem, qui Sueciae iam imperat, honoratus, specificum nomen *Proteae huius*, *Sceptrum Gustavianum*.

p. 56. VII. IO. CHR. WILKE *phaenomena electrophorica* D. VOLTA recenset, et explicare contendit, sicut primaria phaenomena electrica, vnde oriuntur, do-

cere. Vtitur materiis duabus, quae singulae repel. p. 72.
lant, se vero mutuo trahant, coniunctae materiam
activitate carentem constituant, a corporibus diuer-
simode trahantur.

VIII. o. ACREL refert de *trunko arteriae femoris*. p. 83.
ralis sinistrae vulnerato, ligaturis separato sanatione,
salua extremitate inferiore feliciter obtenta. Vulnus p. 86.
cultro fortuito sibi inflixerat miles, aetatis XXVIII.
annorum, d. 13. Ian. 1777. circiter 7 digitos a liga-
mento FALLOPII transuersim inter musculos, far-
torium et adductorem longum. Subsidiis, quae
ad manus erant, adhibitis, cum sanguinis stillici-
dum, fasciis et compressionibus omnino cohiberi
non posset; pulsatio vero, aneurysma indicaret, d. 8.
Febr. in nosocomium regium receptus est. Aper-
to vulnere manum transuersam infra ligamentum
FALLOPII intra femur, truncus arterias femoralis, p. 89.
longitudine digitii transuersi apparebat, apertura
superiore circiter duas lineas lata, sanguine coagu-
lato occlusa. Pars arteriae, visui exposita, et quae
ab integumentis communibus fascia lata tegebatur,
in formam oualem extensa, vehementer pulsabat.
Ita iudicabatur aneurysma spurium tunicae arte-
riae, a sanguine, qui elapsis XXVII diebus iteratis
viciis proruperat, putrescente arrofæ, alicubi
rupturae proximæ. Cum appareret compressio-
nenem solam profuturam, ligature applicatae sunt,
supra et infra aneurysma, inferior aperta mansit,
superiore constricta, et compressione arteriae, tum
sanguis, qui profluxerat, cohibitus est, tum aliis
non ignotis remedii sanitatione praesita aeger sub
finem aprilis, libero pedum vsu fruebatur.

VIII. Quaedam *ad hoc exemplum commenta-*
tur ROL. MARTIN. Nutritionem quidem extre- p. 102.
tati huic adferri potuisse ab aliis vasis, cum surculi
arteriae femoralis superficialis ac popliteae, occur-

rant ramis arteriae profundaæ femoralis et perorantis, parcum tamen esse hoc nutrimentum, si cum magnitudine extremitatis inferioris huic conferatur. Itaque in primis compressionem inhibendam suadet.

Trimestre secundum.

- p. 105. I. ROL. MARTIN adnotata de *sensibus externis* continuat *), satis cognita, de tactus organo per omnem corporis superficiem diffuso, neruis, in primis vbi subtilior tactus est, ut in digitorum extremis, copiosioribus: deinde organa reliquorum sensuum recenset eo ordine, quo maius organum artificium ostendunt, gustus, olfactus, auditus, visus, atque variam variorum sensuum addit necess.
- p. 124. tatem. Rursus unius defectum aliis resarcinari, quod parcatur neruis iis, quibus deficit vis, adeoque alii p. 126. impendi possint. Nervos non inter se dissimiles esse, sed alios aliis sensationibus aptari, quod ad or.
- p. 127. gana aliter constructa pertingant. Omnes nervos sensorios esse, neque differre ab illis motorios.
- p. 128. II. IO. CAR. WILKE continuat explicationem *electrophori*, et *phaenomenorum electricorum*, in primis agit de *atmosphaeris electricis*.
- p. 144. III. *De Hydnora Africana*, anno MDCCCLXXI Trim. I. descripta, quaedam addit THVNBERG **) ad modum florendi cet. pertinentia. Fructus est bacca, pulpa constans, quae sparsa continet semina nidulantia: comedunt eundem Hotentottae et rusticorum liberi. Locus plantae systematicus est in Monadelphia ante Waltheriam.
- p. 147. IIII. *Viuerram mellioram* describit ANDR. SPAR-MAN. Nomen triuale *Ratel* tribuunt animali capitis bonaæ spei incolae, vbi habitat. In primis re scitur

*) v. primum articulum Trimestris primi supra p. 195.

**) v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 583.

scitur melle et cera apum, caua intra terram incolentium, quae caua variis aliis animalibus, vt hystrici cristatae, sui africano, talpis, viuerris, originem debent. Crines animalis rigidi, pellis tenax, quam canum morsus vix penetrant, ipsum animal dentibus et vnguis se tueretur. Pellem prehensam dicunt loco, vti prehenditur, a carne secedere, quam veluti foccus contineret. Figura animalis et descriptio ex pelle detracta exhibentur, viuum obtinere Noster non potuit.

V. *De rectificandis arcubus ellipticis et hyperbolis* p. 151.
Agit NIC. LANDERBECK.

VI. PETR. HOGSTRÖM *numerous Lapponum pa-* p. 155.
rochiarum aliquot edit. Gens ista paullatim minui videtur.

VII. PETR. ADR. GADD rursus agit, *de paludi-* p. 160.
bus in agros aut prata conuertendis.

VIII. GEORG. FORSTER plantam, quam in no- p. 183.
n Zelandia detexit, describit et de pingit, *Gentian-*
saxosam corollis quinquefidis campanulatis,
foliis spatulatis.

VIII. DANIEL ME. ALGREN quaedam narrat, p. 185.
quae ad apes pertinentia expertus est, additis,
quae inde ducantur, praeceptis oeconomicis.

Trimestre tertium.

I. *De nitro cogitata* edit IO. BERGER: nixa iis, p. 193.
quae Helsingforii, vbi nitrum coquitur, obseruata
sunt. Lixiuum nitro foetum, cum pinguedine
abundat, non crystallisari. Non ea ex caussa, quod
basis alcalina ipsi desit, vt chemicorum quidam do-
cuerunt, sed quod pinguedo crystallisationem im-
pediat. Separata enim pinguedine, crystallos ge-
nerari, licet nihil alcalini admisceatur. Multa de
sale ammoniaco in lixiuio, vnde coquitur nitrum,
contento. Scripsit haec auctor anno 1766, cum co-

Eturae nitri Helsingforsii praeesset, consectoria complexus ex plurimis experimentis, ibi institutus. Tum hoc scriptum, tum aliud longe prolixi, quo experimenta recensentur, consilio bellico exhibuit, quod post mortem auctoris utrumque Ad-

p. 213. demiae Regiae Scientiarum donavit. Sub fine monetur, esse in domo quadam Helsingforsii poteum, cuius aqua nitrum contineat, et quidem in cantharo aquae, cum ditissima est, semiunciam.

p. 213. II. *De magnesia nitri agit TORBERN BEW-*

P. 214. MAN, occasione scripti praecedentis. Quod pulvis albus e lixiuio, vnde nitrum coquitur, praecipitatus ope alcali fixi, facile soluatur in acido vitrioli, et crystallisatione sal anglicum exhibeat; contra, quod ex lixiuio post euaporationem obtinetur, calcinatum, in eodem menstruo absque solutione manere videatur, quod et praecipitato accidit, non quam calcinationem subiit: inde collegerunt aliqui, mutationem in calcem euenisse, nam eadem phaenomena calx vista exhibet. Noster docet, calcinatione abire a magnesia, 25 centesimas aerei, 30 centesimas aquae, quo efficiatur, ut quod remanet, difficilius solutum sit, nihil ceterum natura mutata.

p. 216. III. *De electrophoro dissertationem finit IO.*
CAR. WILKE.

p. 234. IIII. *Cimex paradoxus describitur ab ANDRE.*
SPARRMAN. Reperit insectum in desertis arenosis Capitis bonaे spei obiter conspectum frustulo folii aridi simile. Thotax marginie tenui prominente circumdatur. Animal vndique aculeis nuditum.

p. 238. V. *Hydrophobiam*, quae intra duos dies aegrum occidit, describit IO. L. ODHELIVS. Rabies animalium rara in Suecia, quod climati temperato trahit. Hominum vero, qui funesto hoc morbo perie-

erant, vix exempla extant. Casus, quem re-
cit, accidit pueru duodecim annorum. Is catellum
suum etiam in lectum receperat. Aegrum catel-
lum pauidum, homines, et notos, fugientem, alia
vicia rabiei edentem, manibus tractauerat, liga-
tum in lecto retinuerat nocte, quae catelli mortem
intecasit. Sine dubio osculatus etiam erat ani-
mali puer, conquestus enim de fetido canis halitu.
Male se habuit puer d. XXIV. iun. MDCCLXXVII.
catello d. XII. iunii eiusdem anni interemto, ita
tamē, ut per aliquot dies et iter breuiuscum sus-
cipere, et scholam frequentare posset, licet animo
minus quam sueuerat erecto. Increbrefcente ma-
nū vocatus ODHELIUS d. 29. iun. ante meridiem
tum ex aliis indicis, tum quod bibere renueret,
ad defici conquereretur, qualis morbus sit, agnouit.
Vera secta hora secunda eius diei sanguis sine cru-
fa inflammatoria. Nunc demum comperit canis,
cum retulimus, historiam. Balneum aquæ tepi-
de adhibitum, tecta aqua præ oculis aegri, dein
de inguento mercuriali brachia et pedes illita, bo-
lis ex opio et moscho difficulter ab aegro deglu-
ting, omnibus nihilominus in peius ruentibus. Ve-
ta rursus secta, neque dum crusta inflammatoria
apparuit, conuulsiones absque intermissione dura-
verunt, sensationis indicia nulla, donec decrescen-
tibus spasmis, aeger d. XXX. iun. dicti anni ante
meridiem, satis quietus obiit.

Consectaria quaedam generalia huius historias
haec addit Noſter. Cum sanguis inflammati nil
offenderit, morbum non esse in humoribus, sed
in violenta commotione systematis neruosi, a ve-
neno, quod in primis pectus et collum inuadat. Ita-
que methodum antiphlogisticam forte non optimam
esse. Optandum esse medicamentum, quod
veneno neruos irritanti obſtet. Eius veneni effe-

Etus cum iam d. XXIV. iun. apparuerint, hydrophobiam tamen, nonnisi demum XXVIII. iun. successisse cum pectoris oppressione. Itaque sequitur esse vehementioris irritationis, et spasmodorum in collo, pectore, facie. Mercurii vim nullam cum hydrophobia iam apparuit.

p. 246. VI. *Culturam solani tuberosi* describit, et res oeconomicos eximios laudat IO. ALSTRÖM. Speciem huius solani vnam agnoscit, a RALEGHONO 584 ex Virginia in Hiberniam delatam, et varietates plures recenset, ex cultura natas.

p. 265. VII. *Animal exiguum, rarum, Africanum*, depictum et breuiter describit ERIC. SKIÖLDEBRAHE. Reperitur in Africæ deserto Sara, sed rarissime, et cum Algirii commemoraretur Noster, praemissa propositis, nonnisi vnicum nancisci potuerit. Primitate et velocitate captaturos effugit. Quod habuit, in fouea in fabulo excavata habitaculo suo captum erat, et in cauea pane et carne coquere triebatur. Liberum dicunt vesci insectis minoribus, locustis cet. Arrosa dentibus caues, effugit itaque methodica descriptio edi non potest. Latavit interdum ut canis, habitus catelli aut potius vulpeculae, naturali magnitudine sedens picum exhibitetur (picturae longitudo digitos circiter septem). Forma animalis pulchra, crines nitidi, color ad fuscos pertinens, aurium alae magnae, ad quarum basin nullus apparuit ad mentum auditorem introitus, forte, ne is meatus animali in fabulo denti saepius impleretur. Pedes, quales catali sunt vulpeculae, etiam dentes, quantum conspicantur illos licuit, nam animal in cauea viuens difficulter prehendi poterat, neque, ut id fieret, magnopere laboratum est, ne vel se ipsum laederet, velprehensurum morsu. Itaque accuratius examinatus non potuit, unde aliud nomen ipsi Noster tribuimus non audet, praeter hoc: *Vulpes minimus Saarenfi.*

VIII. PETR. HELLZEN describit machinam gra- p. 267.
uis cerealium ex aris his exprimendis, dum supra illas
voluitur.

IX. De mortu canis rabidi sanato refert WILH. p. 270.

GRÜTZER. Ancillam anni MDCCCLXXVII. d. XXI.
iulii hora octaua matutina momordit canis, rabidus
indicatus, quod lingua propendente, nullo latra-
tu, illam aggredetur, antea vero felem, et catel-
lum occidisset. Vulnerum magnum infixit pedi dex-
tro, dentes etiam impegit brachio sinistro. Noster
laesam primo vidit hora altera pomeridiana eius
diei. Vulneri pedis scarificato impositum vnguen-
tum de styrace, vena secta in brachio dextro adhi-
bitum vnguentum Neapolitanum PETITI, interne
vero puluis ex cinnabari e moscho: spatio nouem
septimanarum vulnerum omnino sanatum. Hydro-
phobia nulla, nisi imposterum contingat; ad quam
rem attentum se futurum Noster promittit. Mo-
net Academia, non satis certum esse, an rabidus
canis fuérit, interim mercurialium usum suaden-
dum esse post mortum cuiusvis canis irati, et si non
rabidi.

Trimestre quartum.

I. Annas et diurnas variationes acus magneti- p. 273.
ue Holmiae pluribus annis obseruavit IO. CAR.
WILKE.

II. ANDR. HELLANT obseruationes declinationis p. 300.
acus magneticae, in variis locis intra circulum polarem
habitas, edit.

III. Calculo vesicae urinariae frustra adhibitum p. 304.
sapponem et aquam calcis refert P. ION. BERGIVS.
Id remedium, aliis frustra adhibitis, aegro inde ab
anno MDCCCLXII calculo laboranti suaferat No-
ster et ROSENSTEINIVS. Itaque sub finem anni
MDCCCLXIII coepit aeger quotidie sumere semun-
ciam

ciam saponis, adhibitis simul tribus quartis aquae calcis praeparatae ex ostrearum testis calcatis. Hoc remedio constanter et exacte vius eni^m, propter aliud morbum, rarius, BERGIVS ip^s aliud suaderet. Initio, leuari visum malum, ita et cibos magis appeteret, et bene concoquere pinguorem corporis habitum consequutus. Si post plures annos, coepit macilentior fieri, dolor resque augebantur, atque calculus ita creceret ut exterius in perinaeo sentiretur; apparuerunt aphtharum indicia, et singultus perpetuus. Marti^m mense MDCCCLXXVII decessit aeger annorum LXXI. SVEDELIVS, dum aperiretur cadauer, pressus fuit, vesica tota calculo repleta, cui fere circumcirca applicabatur, calculus obductus in superficie, et circumdatus, materia sabulosa, cuius recentis facies crystallina erat. Calculi exempli produs semunciarum vndeclim, duos dies in loco liceo

p. 307 seruatus vnciam perdidit. Hinc dubitat CL ARGRVS, saponi et aquae calcis vim esse, calculi in corpore dissoluendi, et si in calculis extra corpora id praestent. Forte in primis viis reperitur copia acidi aerei, quo saturatae particulae calcareae in aqua calcis sanguinem non ingrediuntur. Plures historias ab aliis relatas memorat, calculorum reportorum in cadaueribus illorum, qui sapone et aqua calcis diu vni fuerant, ipso etiam Stephenino

p. 308 remedio. De lixiuio caustico, quod Anglis contra calculum celebratur, haec expertus est: quinque guttas lixiuii caustici, sufficiente quantitate sursum ex carnibus coctis dilutae, aegris, qui magnis calculis vesicae laborabant, dolores plurimum auerunt. Itaque experimenta caute instituenda, nec nisi cum iis, quorum calculi exigui. Saporem et aquam calcis, et si non soluant calculos, dolores tamen mitigare, docet, tum ille casus ipse quies

quem refert, tum equitis WALPOLE, de quo legi possunt Transact. philos. Vol. XLVII. p. 472. et Vol. I. p. 205 *). Calculi vesicae felleae, licet a calculis ve. P. 309. sciae vrinariae omnino diuersi sint, monet tamen No- ster, contra illos aquam calcis et saponem frustra ad- hiberi. Plus sperat ab acido vegetabili, propter pin- quem horum calculorum habitum. Tribus vicibus ipsi contigit, colicas vehementes, a calculis vesicae felleis ortas, mitigari cremore tartari, et iusculis ex herbis viridibus.

IV. *Pinus viminalis* describitur a NIC. ALSTRO- MER. Arborem solitariam prope Malmby in iti- p. 310. gere praeteriens vidit, curauit deinde, ut solicite ex- aminaretur, et exhibet ANDR. SPARRMANNI botani- canam descriptionem. Vocatur SPARRMANNO: *Pinus viminalis, ramulis elongatis, pendentibus, flexuo- si, laxis.* A pinu abiete differt 1) ramulis elongatis, p. 313. simpliciusculis dependentibus, flexuosis, laxis, maxi- p. 314- mam partem aphyllis, sed ad apices foliosis, in figu- rum moniliformem; 2) foliis tetragonis, minus et rarius mucronatis, majoribus intensius viridibus, indique patentibus, saepius incurvatis. Aliquot arbores repertae sunt, sed paucae vnde SPARRMAN- no dicitur: in Vplandia et Suecia rarius habitat. LINNEO in ultima editione florae Suecicae varietas vulgariae pinus abietis adducitur, quae ipsi vocatur *Abies procera viminalis, ramis caudicem prosequen- tibus reflexis, folio tenero, cortice subrubro.*

Quae

*) v. Auserlesene Abhandlungen praktischen und chirur- gischen Inhalts, aus den philosophischen Transaktionen und Sammlungen der Jahre 1754—1757. Vierter Theil mit Kupfern. Lübeck und Leipzig, 8. pag. 9—32. Instituti huius rationem dedimus in comm. nostr. Vol. XXII. p. 563. Sunt autem et in aliis huius collectionis partibus plura exempla, vt in tertia parte p. 74. et in quarta p. 142 cet.

Quae sine dubio ad hanc arborem pertinet. ~~L~~
 NEVS pro hybrida habet, quod sterilem semper
 perit. Nostri vero strobilos reperierunt, et si ap-
 tot et vacuos; supereft, vt, collectis semenibus
 terrae insertis, decidatur, sitne species, an plu-
 hybrida.

p. 317. V. *De platina* agit TORBERN BERGMANN

Libras quatuor ante plures annos accepit ab
 STRÖMERO, quas cum compresisset amalgam-
 nem subiisse, pressit experimenta, cum illis institutis
 sperans naeturum se platinam talem, qualis effoditur
 quam spem cum frustaneam iam iudicet, edit, quo
 ad illam, quam examinare poterat, pertinentia

p. 319. pertus est. Ab alcali minerali praecipitari plu-
 nam negarunt MARGGRAF et LEWIS, praecipitari
 expertus est BERGMANN. Manet tamen flauco-
 lor solutioni, et si dominetur alcali. Quae praecipi-
 tatio orta sit, alcali vegetabili, aut volatili, item

p. 321. le ammoniaco adhibitis, refert. Platinam sale am-

p. 323. moniaco praecipitatam igne fortiore liquari, NOR-
 VEAV docuit, et verum esse, Noster expertus est.
 Praeterea vero, carboni impositam cum sale micro-
 cosmicō, ope tubi ferruminatorii fudit. Hoc mo-
 do globuli obtainentur, magnitudine capituli
 exiguae, qui globuli, si malleo in laminas tenues ex-
 tendantur, rursus liquari possunt, vt illorum VI et
 VIII in vnum confluant. Is rursus malleo exten-
 sus, semel adhuc, multo labore liquatur, vterum
 fusio nulla succedit. Igitur fusibilis redditur ma-
 teria a sale ammoniaco, quod difficilius explicata

p. 324. Noster iudicat. Platinam vt purgaret a ferro ad-
 mixto, in acido salis coxit, coctam aqua regis solvit,
 et sale ammoniaco praecipitauit, praecipitatam aqua
 frigida abluit, siccauit, his fudit modo ante descripta.
 Ita regulum purum obtainuit. De loco, quem inter
 metalla occupet, ita iudicat: non esse mixtum

auri et ferri, cum, his metallis, quacumque ratione colliquatis, nihil obtineatur, quod grauitate, aut aliis affectionibus ad platinam accedat. Purissimam platinam argenti candorem ostendere, aquae grauitatem specificam paulo plus, quam XVIII vicibus superare, ferri duritiem habere; ferri autem nihil, quod percipi possit, continere. Itaque metallum sui generis esse.

VI. *De apibus, obseruationes oeconomicas con-* p. 328.
tinuat DANIEL M. ALGREN.

VII. *De oculo mundi agit c. g. POETZSCH.* Pretio p. 333.
 centum numorum aureorum Hollandicorum hoc exemplar erat. Inter opalos Eibenstockienses la-
 pi effoditur, aequa in aqua clarescens, cuius parti-
 culum misit Academiae Noster.

VIII. Hunc *lapidem a POETZSCHIO missum* p. 334
examinavit BEN. QVIST. ANDERSSON, et pro va-
 rietate oculi mundi, nondum visa, agnoscit.

IX. ADOLPH. MVRRAY edit, quae ad *oculum* p. 336.
 mundi pertinentia vidit apud generosiss. DE VELT-
 HEIM, rei metallica in montibus Hercyniae prae-
 sedum, item apud alios. Dantur alii lapides, qui
 aquae immersi, clarescunt, ut hac sola proprietate
 oculus mundi agnosci non possit. Itaque ex his,
 que enarrat Noster, emendari possunt quaedam,
 & aliis de eodem lapide dicta.

X. *De oculo mundi agit MART. THRANE BRÜN.* p. 345.
 Ilicet. Calcedonium ex insula FERRÓ accepit, cru-
 sta albida flauescente circumdatum, quae radi poten-
 tia, et linguae adhaerebat, aquae immissa pellucida
 siebat. Hanc igitur pro lapide mutabili habet, et
 plura ab aliis etiam relata addit, quibus confirme-
 tur crustas calcedonii, cacholongi, agatis, interdum
 hac proprietate pollere.

XI. *De oculo mundi pergit TORBERN RERG.* p. 347.
 Nam. Calcedonio et opalo socium reperiri, silici
 ignario

igniatio inesse interdum venas, quae aquae immis-
pellucidae fiant. Opalum Eibenstockensem, ou-
igne opacus fit, aquae immissum aliquam pelluci-
tatem consequi. Oculum mundi non conuenit
perficie sphaerica terminandum esse, quae pro-
tione massae, quam circumscribit, minima est, itaque
efficit, ut aquae tardius in interiora penetret et a-
pidem pellucidum reddat. Flavum colorem oculi
mundi a ferro esse, acido salis extrahi aut diminu-
fortiorem reddi acido nitri concentrato, quo ferrum
dephlogisticetur *).

II.

*Beyträge zur Fieberlehre von CHRISTOPH FRIED-
RICH ELSNER der Arzneygelahrheit Doctor
Kreisphysicus zu Bartenstein. Königburg bei
Wagner und Dengel 1782. 8. 1 - 3. Stück, 1782.
Seitt.*

i. e.

Symbolae ad doctrinam febrium, Auctio-
FRIDERICO ELSNER. **) Pars I - III.

Prius de oeconomia animali in vniuersum dillent,
quam ipsam febrium naturam contemplari.
Diuidit irritabilitatem in eam, quae fibris ipsius
lisque infit, et eam, quae a neruorum vi aequa-
deat, atque a stimulo quodam externo. In pe-
tuum diuisione adsentitur Cl^o. TETEN, qui alias
per organorum fabricam in corpore definiri,
que plerumque esse inuoluntarios, alios a voluptate
nostra pendere, alios denique plurimos mediae esse
impo-

*) De lapide mutabili s. mundi oculus dicto, etiam agit
C. BRÜKMANNVS et circa eius indolem experimen-
ta et obseruata tradit v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 34

**) v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 303.

indolis, qui inter vtrosque quasi intercedant. Quibus quidem motibus perficiundis adest vis neruosa; ita tamen, vt minima eiusdem pars ad motus necessarios, organicos et vitales impendatur, maxima autem ad voluntarios recte peragendos requiratur.

His aliisque, quae praeterimus, praemissis, Author demonstrare studet, omnes febres esse vniuersitatem febris, quam *vniuersalem* nominat, varietates, quarum praecipuis ceteras, vt *species*, submittit, non quidem apta et regulis systematicis conueniente methodo. Febre praesente aucti motus mechanicasum necessiarum actionum vitalium irritabilitatem harum partium auctam esse demonstrant. Itaque natura febris cernitur in mutata et aucta vniuersali irritabilitate, quae est reactio virium corporis, quibus hoc ipsum sese conseruare et a particulis morbos liberare annititur. Non tamen semper febris excretionem morbosae materiei comitatur. Caret ea enim interdum stimulo, quo febris excitari queat. Vt plurimum autem, vbi febris incitatur, stimulus inuidit nerorum et vasorum systemata aequali modo et ab utrisque etiam pendet reactio. Tum per remotas causas debilitas in horum systematum functionibus oritur, vsque dum irritabilitas inaequaliter mutata est et reactio subsequitur, quippe qua horror, torpor, laesio actionum, lassitudo, calor et pulsus praeternaturalis efficiuntur. Laudatur a Nostro Cl. THAER, qui de actione systematis neruosi in febribus scripsit *).

Ab hac systematum diuersitate, in quae stimulus agit et in quibus reactio fit, pendet febris mutationis. Vis et debilitas reactionis fistunt duas praecipue febris mutationes, quae sunt febris cum dia-

thesi

*) v. comm. nostr. Vol. XXL p. 532.
Tom. XXV. Pars II.

- p. 23. thesi phlogistica et febris cum diathesi putrida. Vt vero stimulus neque adeo fortis, nec reactio adeo debilis fuerit, ephemera, synochus simplex, febris vrticata, etiam nonnullae intermittentes oriuntur.
- p. 29. Ephemera a Nostro vt febris simplex consideratur, quae, pro materiei diuersitate et eius varia se de mutata, origini multarum febrium seruit. Ephemera finitur, plurimis consentientibus, tertio, sitem quarto die, et leuiores ephemerae uno vel altero die disparent. Atque hoc quidem sensu Noster sumit ephemera, vt febrem vniuersalem.
- p. 34. Quibus praemissis, describit Auctor febrem, quam vniuersalem dicit, atque nonnullas varietates, dein ad varias febres vniuersalem applicat. Haec febris vniuersalis est partim ephemera, partim polyhemera. Synochus simplex est febris prolongata.
- p. 42. vniuersalis. Criticos dies Noster non reuicit.
- p. 43. p. 55. Transit ad remittentes et intermittentes. Re ipsa sunt febres remittentes nondum completae intermittentes, vti maxima de parte autumnales ab initio remittentes et circa finem verae intermittentes. Sedes harum febrium est in systemate gastrico. Huc pertinent febris remittens amphimerina, remittens tritaeophyes, febres intermittentes extensae et hemitritaea CELS. Reditum febris certo tempore ex natura et progressu febris vniuersalis Noster explicat. Ad varietates vniuersalis febris referuntur symptomaticae febres, vti et eae, quae a venenis repetendae sunt.
- Fasc. II. Inquirit Noster iam in diuersitatem causae materialis, quae vniuersalem febrem diuersimode mutat. Ad febrem cum diathesi phlogistica pertinent catarrhus et eius varietates, vt angina, tussis catarrhalis, peripneumonia notha, rheumatismus acutus ceterus. Chronicus rheumatismus differt ab acuto, vti inflammatio topica sine febre ab inflammatoria febre. Huc referuntur lumbago, ischias, hemicrania, odontalgia,
- p. 75.

talgia, otalgia, ophthalmia e.s.p. Dein ad synochum non putrem, quam Cl. GRANT dicit, aliasque progeditur.

In tertio fasciculo a Nostro inquiritur, cur in vno Fascic. casu phlogistica diathesis in alio putrida oriatur, cur III. porro muco seu phlegmate, bileque corrupta cet. haec febres inter se differant. Inter causas remotas, praedisponentes et occasioales referenda est aëris vicissitudo per anni tempora. Cl^{um} GRANT *) Noster sequitur, qui in hanc inquisiuit febrium diuersitatem.

Epidemiarum, quae interruptum solitum fe. p. 108. brum progressum, origo cernitur vel in tempestate insolita, vel in insolitis causis physicis, quae vno eodemque tempore conueniunt, vel in contagio peregrino, quod aliunde adfertur. Non raro omnes tres causee epidemiarum ortui seruiunt.

Singulis his epidemiarum causis expensis, com p. 135. municat Auctor Cl. theoriam exanthematum et miasmatum specificorum. Sunt quaedam exanthemata cum vniuersali febre sporadica coniuncta, ut varioli spurii, roseolae, scarlatina, purpura, petechiae, erysipelas, anthraces, bubones. Quae per aëris, tempestatis, alimentorum, vitae generis, commerciorum, morborum praegressorum cet. vicissitudinem atque diuersitatem, vno in loco magis, quam in altero, eodem tempore, febri vniuersali superuenient seu epidemica euadunt. Quibus accedit miasma contagiosum, ut pestilentiale cet. quod has epidemias reddit contagiosas, sese coniungit cum materia exanthematica cumque ea vim inficiendi communicat et miasma specificum sistit. Ita oriuntur ex variolis spuriis verae, ex roseolis, morbilli, ex benigna scarlatina, maligna cet.

Ad nouum morbum oriundum pertinent tem p. 139. poris dispendium multaeque praegressae mutationes

O 2 et

*) v. comment. nostr. Vol. XXI. p. 550.

et res, quae hunc morbum efficiunt. Ut fungimatis, soli, aquarum, siluarum, inundationum, paludum, terrae motuum, aeris atmosphaerici, tempestatis, vitae generis, vitiorum cet. ratio atque vi-
P. 141. rietas. Differit simili modo Cl. Auctōr de origine et caussis reliquorum morborum contagiosorum et anthematicorum. Ex eodem fonte explicit originem febrium puerarum, crebriorem nonnullorum morborum accessum, ut febris putrida. Nervos systematis debilitatem efficiunt varia vita ratio atque educatio; eademque debilitas nervorum, loco inflammatorium morborum, maxima ex parte rheumatismis, catarrhis et febribus nervos gignendis seruit. Ad ignotas denique vel nondum plane declaratas, vi tamen in corpus humanum intructas, morborum caussas saepe refugiendum est fatetur Noster. Ita electricitas quidem atmosphaerae et animalis corporis, magnetismus, aeris diuersitas, benignae et malignae vegetabilium exhalationes, animalcula infusoria cet. attentionem virorum doctorum excitarunt; carent tamen sufficienti experientiam adquirenda certitudine.

III.

ALEXANDER MONRO des ältern, Mitglieds der Königlichen Englischen Gesellschaft zu London, und des Königlichen Collegiums der Aerzte zu Edinburgh, ingleichen öffentlichen Lehrers der Anatomie und Zergliederungskunst auf letzterer Universität, sämtliche Werke praktischen und chirurgischen Inhalts. Nebst einer Abhandlung über die vergleichende Zergliederung oder die Anatomie der Thiere. Aus dem Englischen übersetzt. Mit Kupfern, Leipzig bey M. G. Weidmanns Erben und Reich 1782. Seit. 588. 8.

i. e.

ALEXANDRI MONRO senioris; opera omnia practica et chirurgica. Accedit tractatus de comparata seu animalium anatomia. Ex anglico sermone in germanicum versa.

Prodibant anglico idiomate haec opera, curante ALEXANDRO, filio Auctoris, anno MDCCCLXXXI in forma quarta. Interpres vero in hac germanica versione omisit scripta de ossibus et nervis, quae in Germanica lingua legi possunt, et solummodo respexit ad practica et chirurgica scripta. Quae quidem in actis Edinburgensis *) ex parte continentur, interim tamen aucta et, quibusdam mendis primae versionis emendatis, hic sunt tradita. Tractatu de anatomia comparata addita est breuis relatio orationis, nondum prelo subiectae, de humani corporis epidermide.

Continent opera anglice scripta memoriam MONROI senioris **), ex qua interpres sequentia enarrat. Quae ad inoculationem in Scotia pertinent scripta, nondum, quantum interpreti et nobis constat, sunt germanice vulgata. Scotia erat MONROI patria et pater chirurgus. Filius, cuius scilicet memoriam iam tradimus, natus est Londini die VIII. mensis Septembris MDCLXXXVII. A puero mediceo erat deditus et Edinburgi, Londini, Parisiis et Lugduni Batavorum multa didicit, in primis erat magni BOERHAAVII diligens discipulus. Rediit deinde Edinburgum anatomiam et chirurgiam docens ibidem anno 1719. Est itaque fundator huius celeberrimae Academiae Edinburgensis, cuius fundatio in annum 1720 incidit. Multum quoque contulit ad condendum nosocomium et elige-

O 3

batur

*) vid. comment. nostr. Vol. V. p. 54.

**) ibid. Vol. XV. p. 177.

batur anno vigesimo et primo seculi iam dicti professor anatomiae.

Tum anno vigesimo et sexto prodibat MONROI osteologia, postea neurologia et alia scripta *). Anno trigesimo secundo huius saeculi ab epistolis erat societati Edinburgensi medicae et chirurgicae, quae ante nonnullos annos erat fundata **). Curauit itaque primum volumen actionum Edinburgensium, sequentia pariter, ac noua. Praeterea nonnulla reliquit manuscripta, inter quae filium ALEXANDER MONRO, historiam anatomicorum scriptorum, instructionem ad corporis partes discandas, tractatum de vulneribus et tumoribus et quasdam obseruationes supra chirurgiam Heistennam nominat.

Excellebat MONROVS indole ingenii atque humanitate, patriae suae consulens et omnia quaecunque bona instituta promouens; quapropter non solum docendo et faciendo medicinam, utilem se praestitit, sed etiam bonum atque fidelem ciuem Coniugium inibat anno 1721, pater trium filiorum et viius filiae factus est. Filius secundus DONALDVS et tertius ALEXANDER ***); editor horum operum paternorum. Corpore gaudebat Nostro fano atque robusto, saepius tamen haemoptysi labebat. Anno 1762 valdopere aegrotabat febre epidemicā catarrhali, accendentibus vrinac et alii difficultatibus, quae quoque prorsus superari non poterant, sed, vlcere fungoso, in vesica et intestino inde re-

lito

*) ALBERT. VON HALLER bibliotheca anatomica. Tom. II. p. 176. v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 606. ubi et filiorum DONALDI et ALEXANDRI merita anatomica enarrantur.

**) v. comment. nostr. Vol. V. p. 54. seq.

***) Quorum merita iam supra commemorauimus. vid. in indicibus nostrorum commentariorum.

lito dolorifica et misera mors sequebatur, die decimo mensis iulii M D C C L X V I I .

Secto cadauere, detegebatur praeternaturalis concretio intestini recti cum superiore et posteriore vesicae vrinariae parte. In recto conspiciebatur vlcus fungosum, duos digitos latum, quod totius huius intestini ambitum occupabat, vt itaque hoc loco morbum initium cepisse verosimile videatur. Ex recto canalis in vesicam tendebat, cuius diameter pollicem circiter aequabat. Vesica vrinaria praeterea reperiebatur integra.

Quibus ex praefatione interpretis relatis, ea, quae in his operibus Monroanis continentur, breviter indicabimus.

1) *Annotationes super repositione, musculis et lunctionibus maxillae inferioris; anatomica pars et icones sunt additae.*

2) *De carie ossium.* Cariem, sphacelum, tredon seu tredon primum ex aliis accurate repetit Noster, dein describit diuersa phaenomena huius morbi, a se obseruata, effectus variorum remediorum expendit et demum eam sanandi methodum, que congrua Ipsi videtur, persequitur. Inter scriptores huius saeculi Cl^{um}. PETIT *) nominat, qui siccam cariem, cariem vermis exeso ligno similem (*caries vermoullie*) cariem carnosam cert. speciatim contemplatus est et methodum medendi tradidit. Cariei species a MONROO obseruatae sunt haec: p. 53.

1) sicca, 2) caries exesa (*caries vermoullie*), 3) carnosa, 4) tumorum alborum (*white swelling*), 5) ea, quae occurrit in vlcere aperto, vbi album, leue os periostio destitutum est, nec cum vlla alia vicina parte, praeter ossis extremitates, ligamentis nexas, coniunctum. Nec quidquam ex experimentis intelligi posse Noster aliud, quam quod, ante ab-

O 4   scessus

*) *Maladies des os.* Tom. II. chap. 16.

scelitus incisionem, humorum circulus in eiusmodi
osse locum habuerit nullum. Haec ossium siccita
vt plurimum aegris scrophulosis superuenit, in quo-
rum glandulis quoque simile quid detegitur, qua
circumcirca in suppurationem quandam abeunt at-
que ita sese separant a vicinis partibus. 6) Exostosi,
quae num cum aperto cancro comparari quest, No-
ster querit; 7) caries ossium ex aperto carcinomate,
etiam si ossa non tam subito, quam molles partes
erodantur atque destruantur. Haec itaque sunt
PETITI, WIESEMANNI et Auctoris obseruata in
hoc ossium morbo *).

p. 56. Iam morbi origine, caussis et prognosi missis
ad eum sanandum Noster progreditur. Est pra-
cipue ad causam cariei respiciendum, eidemque oc-
currendum; Noster vero attendit potissimum ex-
terna auxilia, separationem corruptae partis ossium
quam citissime efficientia, quae recensetur et sin-
gulae specie cariei conuenientia traduntur.

p. 81. 3) *Exempla de lymphaticorum vasorum in vul-
neribus per scissorum sanatione*, quae attinent ortu
fungosae substantiae, ex qua lymphaticus humor
effluens, partim vulneris consolidationem impedit,
partim diu durans debilitat.

p. 84. 4) *Practicae annotationes de nutritione fetu-
grauiditate et partu*. Interpres tractatum ob eius
amplitudinem omisit et conclusiones hic solum-
modo inseruit.

p. 95. 5) *Annotationes de tunicis arteriarum et eorum
morbis, in primis de ortu aneurysmatum*. Sistit No-
ster icones arteriarum brachii et illud in primis
contemplatur aneurysma, quod vena selectionem
minus prouide institutam sequitur et inter omnia
aneurysmata praecipue sanari potest.

6) Con-

*) v. comm. nostr. indices Isae et Iliae decad. sub
verbo caries.

6) *Contemplationes de aneurysmatibus post vesp. p. 107.*

aneurysmum. Arteriarum extremitatis superioris, de quibus Noster hoc in loco disputationem, satus et iter iconibus illustratur, addita figurarum explanatione.

7) *De aneurysmate.* Venaesectionem infelicem p. 113. illud subsequebatur. Aperto autem, anno praeterlapso, tumore, euocato eius contento, et ligata arteria feliciter aeger sanitati restituebatur.

8) *De albo tumore genu.* Amputato hoc genu p. 115. eoque dissecto, omnes quasi emollitae inueniebantur partes, materies in eo contenta erat albumini similis et pus. Ossa paululum erant exesa. Machina postea eadem, cuius Noster no. XI. paulo infra iconem sistit, vtitur. Non multum ante alibi his de tumoribus differuimus *).

9) *De ossificatione in parte cartilaginis in genu,* p. 117. quae a reliqua parte cartilaginis se separauerat.

10) *De singulari et anomalo tumore.* Erat in p. 118. extremitate inferiore tumor fungosus ichorosus, ceteri letalis.

11) *De ulcere in femore, amputatione sanato.* p. 122. Machina huic aegro commoda, in icona sistitur.

12) *Observationes super amputatione membro-* p. 128. *rum.* Spectant eaedem impediendum sanguinis dispensium, durante operatione dissecandas omnes partes molles, os seu ossa obtegentes, separationem ossium et impediendum sanguinis fluxum in serra dissectis ossium partibus. Quo facto vulneris ratio ita est habenda, ut curatio sit integra et facilis. Quae omnia cum caute sint curanda, Noster annotationes has proponit eo, quo adhibenda sunt adminicula, ordine.

13) *De affluxu lymphae sanguineae in mammis p. 150.* *carcinomaticis.* Ab eo tempore, quo hic tractatus

O 5 in

*) vid. comm. hor. Vol. hui. P. I. p. 39.

in aetis Edinburgensibus primo est insertus, multa exempla carcinomatrica, vbi malum carcinomatcum recruduit post operationem; pauca autem ab hoc malo post eandem immunia Noster observauit, etiamsi auxilia varia adhiberentur.

p. 163. 14) *De vlcere pulmonum sanato per venae fistulas.* Quae non adeo largiter instituendae, sed niterandae sunt, quoad opus est. Noster hic dicitur putat de hac medendi ratione et nonnullas questiones, hecticos et phthysicos morbos, iisque mendendi methodum attinentes, communicat.

p. 168. 15) *De insolito hydrope, a fleatomate omentorum.* Paracentesi et aliis remediis in auxilium frustra vacatis, aegra e vita discessit. Quae, seculo cadavera, periebantur enarrat. Aliis, quae reperta sunt, missa ad illud corpus magnum vesiculare potissimum respiciamus, quod anteriorem abdominis partem occupabat. Constatbat ex duabus lamellis, supra tenuibus sensim sensimque crassioribus, ita ut foenum crassities sex pollicum esset. Quarum lamellarum quaelibet leui cute obtecta et partim vlcibus obsessa erat. Ex cauernis, quae inter lamellae fere formauerant, purulentae materiei vnciae nonnullae emanabant, cui innatabat cuticula. Quaelibet lamella denudata videbatur vesiculis constare, vel sero, vel muco siue caseosa materia impletis, non

p. 178. autem secum coniunctis. Hoc corpus praetexturale erat omentum, quod probabiliter, causa hydropis erat eadem ratione, qua morbus hic ab aliis tumoribus oritur. Icones sunt additae.

p. 178. 16) *Emendationes methodi, paracentesin instituti.* Attinet potissimum locum, vbi haec operatio instituitur, et cingulum ad comprimentum abdomen, quod hic descriptum atque iconibus illustratum est.

p. 185. 17 *Anatomia oculi cataracta laborantis.*

18) Que

- 18) *Quatuor exempla de ouariorum tumoribus.* p. 186.
 19) *De arte aperiendis finubus et fistulis.* p. 198.
 20) *De sanatione ulceris in gena cum aperturap.* 202.
ius salivalis.

21) *De morbis viarum lacrymalium.* Anato-p. 204.
 mica praemissa descriptione et iconibus illustrata,
 ad diuersos morbos disquirendos Noster progre-
 ditur.

22) *De nasi tumore, qui infelicit exstirpabatur.* p. 222.
 23) *De procidentia vteri.* Puella trium prope p. 225.
 modum annorum, augusto mense 1728, febre per
 aliquot dies laborans, haemorrhagia ex vagina vteri
 per tres dies afficiebatur. Tum sana videbatur, re-
 diit autem viginti diebus post, haemorrhagia eadem.
 Tertia vice tumor apparebat in labiis vuluae,
 qui, haemorrhagia finita, disparesbat. Sequentibus
 vicibus tumor cum haemorrhagia augebatur eu-
 nesciebatque iterum. Debilitate autem quotidie
 aucta et tumore iterum crescente, nec amplius euane-
 scente, haemorrhagia, maio mense, ces-
 fabat et mucus, loco eius, sat copiose effluebat.
 Tandem gangraena accedente, die 7 nouembbris,
 mortua est puella.

Sexto cadauere et disquito hoc tumore, a pro-
 lapsu vteri vero, qui vagina tectus, non tamen in-
 versus erat, eundem effectum fuisse apparuit. Ad-
 dictae sunt icones, quae reperta dictaque illustrant.

24) *De emphraxi ureterum a calculis paruis.* p. 231.
 Omnibus remediis, frustra adhibitis, aeger morie-
 batur. Ex cadaueris sectione notamus, renem fini-
 strum fuisse solito minorem; ureterem paruum, sa-
 bulo impletum. Dextrum vero valdopere exten-
 sum et lotio insigniter impletum.

25) *Annotationes super herniis inguinalibus;* qui- p. 232.
 bus quidem adiungit interpres herniarum congeni-
 tarum exempla, quae hic pertinent.

- p. 258. 26) *De scroti tumoribus, qui plerumque hernia spuriae dicuntur.* Huc pertinent hydrocele, hæmatocèle, pneumatocele, varicocele, spermatocele.
- p. 294. 27) *Descriptio variorum instrumentorum chirurgicorum:* quorum icones sunt additae.
- p. 308. 28) *De insolita angina inflammatoria.*
- p. 313. 29) *De asthmate cum symptomatibus pecubus.* Neque aeger arteriae pulsum, nec medicis tiebant, etiam si ille, sese forti pulsu alias gravem esse, asserebat. Octo diebus post, pulsus redire potius fortisque. Quo morbo aliquoties reuerso, initati restitutus est aeger.
- p. 318. 30) *De ictero.* Bilis vel in ductu choledochi communi, vel in ductu cystico, vel in hepatico sanguans videtur Nostro causa icteri. Reliquae carnis felicem pollicentur sanationem.
- p. 331. 31) *Variae annotationes intestina attinentes:* quibus quidem, monente interprete, tractatus de intestino duodeno, insertus partim aëris Edinburgensis *), partim operibus Monroianis Anglicis **) continuatur. Cum vero hic tractatus id sollemmodo contineat, quod SANTORINI *** iam fuit, ut scilicet medici morbum, cuius sedes in ventrici regione et sub costis est, non confundant cum morbo huius intestini, nec cum aliis, alium modum requirentibus, omisit interpres eundem MONROO videtur haec obseruatio tanto magis necessaria; quanto rarius Auctores duodeni, tanquam peculiaris morbi sedis mentionem faciunt.
- p. 345. 32) *De tympanite.*
- 33) *Exempla aegrorum, ubi malaee confuetudini commode connivebatur.*
- p. 353. 34) *De inexpeditatis curationum eventibus.*
- 35) *De*

*) Edinb. Essays Vol. IV. No. 11.

**) p. 616.

***) Obseru. anatom. Cap. 9. §. 7.

35) *De effectibus corticis Peruvianis in sphacela*, p. 362.
vleribus et variolis.

36) *De insolitis symptomatibus, a febre intermit-* p. 369.
tente relictis.

37) *Annotationes de aquis martialibus.* p. 373.

38) *De curatione disrupti tendinis Achillis *).* p. 384.

39) *Tophacearum concretionum in canali alimen-* p. 391.
torum repertarum historiae **).

40) *De prudentia ani, intus susceptione, inflam-* p. 396.
matione et voluulo intestinorum ***).

41) *De disruptione uteri grauidi ****).* p. 408.

Relatio de inoculatione variolarum in Scotia, quae
 alibi iam a nobis est indicata *****). Ex praemo-
 nito interpretis haec memoramus: Parisiensis
 curia suprema anno 1763 medicam Facultatem ad-
 ibat, vt commoda et incommoda inoculationis va-
 riolarum definiret †). Ordo medicus ab aliis erudi-
 tis collectas relationes remisit. Inter alios MON-
 ROVS quoque consultus, omni opera euentum in-
 oculationis per Scotiam expertus est. Cum autem
 plus temporis postulabatur huic rei perficiendae,
 atque ordo medicus suas iam edidisset relationes,
 Monroanum hoc scriptum ‡) anno MDCCCLXV
 Edinburgi prodiit, atque dein operibus suis infer-
 tum hic in germanicum translatum est sermonem.

Tractatus de anatomia comparata, et appendix p. 468.
 de epidermide finiunt haec opera Monroana. Pri-
 ma tentaminis de anatomia comparata editio pro-
 duit auctore anonymo, curantibus duobus medicis

Edin-

*) comm. nostr. Vol. V. p. 77.

**) ib. Vol. VII. p. 93.

***) v. ib. p. 94.

****) v. ib. p. 91.

*****) v. ib. Vol. XIV. p. 229.

†) v. comm. nostr. indic. secundae decad. sub verbo:
inoculationis in Gallia fatali.

‡) v. locum non multum ante laudatum.

Edinburgensibus. In praemissa, praefationis loco
epistola dignitas huius scripti Monroani, quod in
hac editione iuxta auctam editionem est insertum.
p. 580. potissimum agitur. Appendix de epidermide desu-
ta est ex oratione latine scripta a Cl. MONRO, q-
ius vero interpres epitomen tantum hic tradit.

IV.

Medical cases with remarks, by ANDREAS DVNCAN, M. D. Lond. 1778. pag.
370. 8.

i. e.

*Historiae morborum, additis nonnullis obser-
vationibus, auctore ANDREA DVNCAN.*

Completatur hic liber viginti et sex morborum
historias, quas cum omnes hic enarrare per
instituti rationem non liceat, de quibusdam lo-
lummodo videamus *).

Hist. II. De tumore et tensione abdominis, quinque in-
norum: quorum quidem indoles incerta, exitus
men erat felix. Puella octo annorum, quae si-
modum sitiebat, nec comedebat saepeque narcs fit-
cabat, praeter abdominalis dolorem, qui somnum,
quietem, respirationemque turbabat, et urinam im-
pediebat progressum, nihil amplius habebat, de
quo conquereretur. Lingua ceteroquin pura, al-
vus apertus cet. Videbatur ascites, item a causa
verminosa: nam durante febre vermes ab hac puer-
la per anum emittebantur (vermes autem apod-
aegros Noster raro vidit, quod nonnullis muta-
tionibus

*) ANDREAS DVNCAN *Krankengeschichten* nebst einigen
Remerkungen darüber. Aus dem Englischen übersetzt.
Leipzig 1779. S. 262. 8.

tionibus diaetae tribuit.). Vermes per anum dis-
missos durante febre, multi medici habent pro
causa febris, quos Noster ut effectum febris con-
templatur. Morbi indoles itaque erat dubia, exi-
tusque eius eatenus felix, quatenus per diuretica,
larantia, resoluentia et roborantia quodammodo
imminuebatur abdomen tumidum atque tensum
et symptomata cessabant. Quo facto, puella haec
nosocomium derelinquebat abdomine scilicet, vti
dictum est, quodammodo tenso atque tumido.

Annotationes supra sanatum morbum cuta-
neum externo mercurii corrosiui sublimati vsu.
Puer octo annorum in facie tota et hinc inde in ab-
domine rubra et squamosa cute per tres anni par-
tes laborabat. Absque pruritu et dolore erat hoc
exanthema, nisi igni appropinquaret aut alio mo-
do inclesceret, quod siccum erat; in facie autem
suppurabat. Pulsus et aliis naturalis et praeterea
erat aeger sanus. Contagium videbatur causa hu-
ius exanthematis chronici, quod cum alio dormie-
bat in uno lecto eodem morbo laborante: cui ta-
men relationi Noster non fidem habet. Secun-
dum Nostri opinionem morbi cutanei quatuor in
clases partiendae sunt, quarum prima concernit,
eos morbos cutaneos, qui repetendi sunt a praet-
ernaturali humorum indole in vniuersum; alte-
ra eos, qui ex praeternaturali statu vasorum cu-
taneorum oriuntur, spectat; tertia eos attinet,
qui a corrupta secretione glandularum sebacea-
rum deriuandi sunt; et quarta eos complectitur
morbos cutaneos, qui a praeternaturali statu ra-
dicum pilorum profiscuntur. Pertinet hoc ex-
anthema ad herpetes, ad quos et lepram et
omnes morbos cutaneos refert. Namque exceptis
duobus his morbis, et tinea scabieque, nullum am-
plius accurate esse descriptum morbum cutaneum
fatetur

III.

fatetur Noster. Interea non negat hos morbi adeo inter se differre, ut ad eos recte et diligent distingudos plures exigantur species. Per extratum cum mercurio sublimato corrosiu, quoque soluto feso lauabat, internumque antimonii vi su laxantibus interpositis, hic aeger sanitati est restitus.

IV. Rheumatismum vsu elixirii guaiacini volatile Noster sanauit. Hoc remedium, quod et alibi laudatur, videtur nobis, non in omnibus huius morbi speciebus, in primis si acutum et chronicum sp. Etiamque, esse conueniens atque congruum. Pone dosis minor ab initio melior erit, quae deinde quoad effectus mutari potest, nec minus Edinburgensis et Londinensis praeparatio huius remedi diuersa attendenda est. Id quod et Noster a parte iam vrgebat.

V. Annotationes de chronicō catarrho. Nosologico catarrhi ordine a Nostro breuiter hic considerato venit quoque ad epidemicē et contagiosi catarrhi speciem, cui plerumque nomen *influenza* imponitur et qui diuersis temporibus et periodis successiue per totam Europam est grassatus. Probabiliter febris potissimum hoc in catarrho di attendenda, neque a refrigerio hic catarrhus pendet, sed certe potius a febrili contagio. Alio praeterea hic catarrhus cum eo, cuius causa est refrigerium, nullam maiorem similitudinem, quam variolae cum aliis morbis cutaneis, qui externo intuitu variolis valde similes euadunt. Speciem autem huius catarrhi chronicī non definit Cl. ov. CAN, quoniam augmentum specierum minus necessarium et incongruum esse arbitratur, cum in praxi medica singuli aegri curatio dirigatur a symptomatibus ei aegro superuenientibus. Catarrhis medentes

^{*)} v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 594. et Vol. XXII. p. 109.

medentes necessario respiciendum est ad catarrhum acutum et chronicum cet.

Historia exanthematis petechiis similis (*petechial eruption*) sine febrilibus symptomatibus et cum exitu felici.

Inter alios morbos, contra quos Cl. Auctor ele. XV.
fricitate vtebatur, est quoque paralysis, cuius ope quidem non omnes molestiae prorsus disparuerunt, attamen mitiores factae sunt.

Venerea gonorrhœa, a Cl. DAWSON obseruata. XVII.

Inquirit Noster in hanc quaestione: Vtrum gonorrhœa vnius eiusdemque contagiosae materiae, quæ luem venereum gignit, sit effectus, an ex alia quadam contagiosa materie oriatur? Cl. Auctor igitur argumentis in utramque partem collectis et inter se comparatis, saltem aliqua cum probabilitate, vti videtur, asserit, aliquam horum morborum esse diuersitatem, quae vt in posterum obseruationibus vel affirmetur vel negetur ab aliis quoque obseruatoribus optat.

De hydrocephalo interno. Clorum SAUVAGES, XVIII.

LINNEI, VOGEL, CULLEN, alicrumque descriptio huius morbi cadit solummodo in externum hydrocephalum. Quapropter errorum euitandorum ergo Cl. DVNCAN tria constituit genera hydrocephali: 1) Hydrocephalum ventriculorum, hydropem cerebri *), 2) hydrocephalum cranii inter cranium nempe et cerebrum, 3) hydrocephalum integumentorum. Periculosos ad morbos hic quidem etiam est referendus, interim tamen tentandam esse omnino curationem suadet. Quemadmodum igitur in aliis hydropis speciebus, sic et in hydrocephalo, respiciendum est ad euacuandum serum intra cranium

*) CHRIST. GOTTL. LUDWIG diff. de hydrope cerebri puerorum, Lips. 1774. 4.

nium et ad impediendam eiusdem seri nouam collectionem. Quod quidem fit, tum si internis medicamentis serum errore loci peccans evacuat, tum si per operationem euocatur. Ad operationem quod attinet, tam varie sentiunt medici et chirurgi, ut nonnulli eam innoxium et vnum esse auxilium arbitrentur, alii de ea mortem celeriore timeant. Vesicatoria, quae a variis Auctoribus sudentur, mauult Noster, ut viciniis capitum, quam capiti ipsi applicentur.

V.

Des Barons THOMAS DIMSDALE, Russischkais-lichen Leibarztes und wirklichen Staatsraths, Mitglieds der königlichen Englischen Gesellschaft der Wissenschaften zu London, Schriften über die Empfropfung der Blattern. Leipzig by Caspar Fritsch 1782. 8. Seitt. 400.

i. e.

Scripta de inoculatione variolarum. Auctore THOMAS DIMSDALE.

Horum scriptorum colligendorum haec ratio est ab interprete habita. Primum traditur noua versio instructionis de nunc visitata methodo variolas inserendi secundum septimam auctam Anglicam editionem *), cuius quidem iam versio Germanica **) et 1769 versio Suecana ***), quae alia a nobis ob additamenta est laudata, prodiit. Deinde addita est versio libri: *tracts on inoculation*, qui Londini 1781. prodiit et partim iam insertus est collectaneis in usum practicorum medicorum ****).

*) v. commun. nostr. Vol. XVI. p. 694.

**) v. ib.

***) v. ib. p. 698.

****) v. *Sammlungen für praktische Aerzte*.

Postea nonnulla scripta Dimsdaliana ad controuersiam cum Cl. LETTSOM pertinentia huic versioni inserere proposuit interpres, cum vero his scriptis potiri non datum esset, ipse breuiter de hac controuersia haec subiungit.

Societas, quae Londini ideo, ut variolarum implantatio magis communis redderetur, conuenit et pauperibus in habitationibus suis variolas infere fecit quemadmodum in libro singulari^{*)} protestat, instituti huius curam DIMSDALIO tradebat, qui tamen ob difficultatum varietatem, cum hac re coniunctarum, hanc ipsam denegabat, putabatque, ita variolas naturales magis disseminari, quam extingui. Contra DIMSDALIVM autem dicebant WATKINSON, LETTSOM, cet. Inter scripta Dimsdaliana, hanc controuersiam attinentia, sequentia interpres nominat, non negans posse plura esse.

1) Observations on the introduction to the plan of the dispensary for general inoculation by the Hon. Baron TH. DIMSDALE, Lond. 1778.

2) Remarks on D. LETTSOMS letter to Sir ROBERT BARKER and GEORGE STACKPOLE upon general inoculation by TH. DIMSDALE, ib. 1780.

3) A review of D. LETTSOMS observations on Baron DIMSDALE remarks, ib. eod.

Sequuntur tractatus septem de implantatione variolarum, quae Petropoli^{**)} anno MDCCCLXVIII. iussu Imperatricis Russiae Augustissimae vulgatae sunt cum nonnullis additamentis, annotationes super variolos epidemicos, huius morbi naturam et diversum euentum variarum inoculationis methodorum attinentibus, quorum primus et secundus tractatus Russo sermone prodiit.

^{*)} A plan of the dispensary of the general inoculation.

^{**)} v. comm. nostr. Vol. XV. p. 179.

Commendauiimus iam olim *) Cl. DIMIN
LIVM Lectoribus, nec ideo quidquam amplius
vtilitate huius libri addere opus est.

VI.

JOHN ANDRE' *Abhandlungen über den venerischen Tripper und die venerischen Krankheiten überhaupt. Aus dem Englischen übersetzt und mit einigen Anmerkungen versehen. Leipzig, bei Weidmanns Erben und Reich. 1781. 8. S. 294.*

i. e.

Tractatus super gonorrhœam venereum et morbos cert. Auctore IOANNE ANDRE'.

Coniuncta hic sunt duo Cl. ANDRE' scripta quorum primum de gonorrhœa venerea iuxta alteram auctamque editionem versum est annotationibus translatoris additis; alterum, quod morborum venereorum natura consideratur subiunctis obseruationibus translatoris. Index contentorum et rerum librum utiliorem reddit.

Edidit autem Auctor hos tractatus ideo, ut chirurgorum nonnullorum votis faceret satis, qui inde exspectabant librum, in quo methodus speciale medendi venereis morbis declararetur. Breuitate Cl. Auctor, quantum fieri potuit, studuit ideoque cognita et aliis in eiusmodi scriptis dicta, consilio nego

*) v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 698 seqq. Variola ad inoculationem variolarum spectantia, legi possum in antecedentibus nostrorum commentariis luminibus.

**) Essay on the theory and cure of the venereal gonorrhœa and its consequent diseases.

***) Observations on the theory and cure of the venereal disease.

neglexit, et ad ea solummodo respexit, quae in hac methodo sint emendanda.

Agit itaque de gonorrhœa maligna seu venerea, de venereo morbo cum obseruationibus, de cancro et de symptomatibus luis venereæ in quatuor sectionibus, quibus singulis multa sunt subdivisa. E c. dum Noster obseruationes tradit de p. 63. morbo venereo, inquirit in diuersitatem methodorum medendi lui venereæ tam veterum, quam recentiorum, communicat etiam breuem venerei morbi historiam in Anglia et persecutus est demum eius diuisionem in gonorrhœam, cancrum et luem venereum. Nos vero quaedam tantum exempli loco proponamus, cum liber inter lectu dignos sit merito referendus. Cancer venereus variis in locis, p. 75. si misma venereum ea tangit, oritur, e. g. in labiis per oscula, item per cochlearia et vitra, quibus segri, his venereis ulceribus vexati, vñi sunt, e. s. p. Inter alia signa, ex quibus patet, mercurium aegratis p. 100. exhibitum versari in resoluto statu, Noster refert, exsudationem mercurii, quae conspicua ita redditur per metallorum, quae cuti aegrorum proxima sunt, mutatum colorem, vt argentum stanno, et aurum argento fiant similia; porro saporem cupreum, quem sequitur odor plane singularis, et eum gingivarum molestus sensus. Quo aucto, saliuatio apparet. Mercurio tribuit stimulum (*mercurialis stimulus*), qui ex effectibus eius cognoscatur.

Surditatem atque coecitatem venereum, alia p. 181. que, considerat Noster inter symptomata, quae p. 196. item sequuntur venereum, iisque quaedam addit a veteribus obseruata, vt epilepsiam, dolores visceraum, dysenteriam, lepram.

Enarratis luis venereæ symptomatibus, quae p. 200. plerumque ei interesse solent, eandem species aliis atque aliis apparere obseruat. Sunt

itaque haec exempla ut peculiaria consideranda plerumque a proclivitate morborum vniuersalium, qua debilitas antea vel aegras corporum partes praecipue inuadunt, et in lue venerea repetenda. Ex qua theoria sequitur, multos morbos, potissimum chirurgicos ab alio morbo obortos, venereum saepe nancisci indolem. Ad tria in primis Cl. ANDRE' tum respicit momenta: quorum *primum* exitus antecedentis morbi venerei, *secundum*, symptomata praesentis morbi; et *tertium*, effectus mercurii seu aliorum medicamentorum, quibus praesenti morbo succurritur.

VII.

Kurze Nachricht von der epidemischen Schnupfekrankheit und der Beschaffenheit der Luft 1781. und 1782. Von einem Arzte der Stadt Hamburg 1782. bey B. G. Hoffmann, 32. Seitt. in 8.

i. e.

Brevis relatio de epidemica febre catarrhalis de indole aëris, annis 1781. et 1782.

Relationis huius auctor dicitur Cl. MVMSEN. In Hamburgum a contagiosis morbis liberum fuit, et nonnulli morbi disparuisse seu mitiores rediti videntur, vt calculi renales, pleuresia, peripneumonia et venereum malum. Morbilli et variolae, methodo medendi mutata, neque amplius adeo periculosa sunt. Phthisis vero valde grassatur.

p. 9.

Breuter iam describitur catarrhalis epidemica. Plurimi sentiebant, cum aëri sese exposuerant, lassitudinem et oscitationem. Tum rubor faciei et oculorum ardor, cephalaea, in ceruice et dorso membrisque dolores, quibusdam quoqua angina et dolores per pectus penetrantes superueniebant;

niebant, non diu autem continuabantur. Febrilis postea tangebatur pulsus cum sicca cute, praetor plantas pedis, horroris et caloris vicissitudine, raucedine, tussi sonora et doloribus pectoris et asperae arteriae. Multi, qui cessabant a suis negotiis vel qui contra aerem se tuebantur, a symptomatibus his die secundo s. tertio vel per remedia vel sponte liberabantur, etiam si impetus morbi valdopererat acutus. Ii vero, qui boreae frigido erant expositi seu motu agitati, neque a caloris frigoris que vicissitudine immunes, patiebantur vehementius atque diutius.

Qui insuper morbidis praediti erant visceribus seu primarum viarum impuritatibus pleni, acutius a morbo inuadebantur et serius sanabantur. Accedebant his vomitus biliosi et mucosi, dolores pedioris aciores et diuturniores, tussis ferinae similis et interdum cum sanguinis ejectione. Aduentum huic morbi indicabant spasmi in extremitatibus inferioribus et sub plantis pedum, quae quoque, durante morbo, reuertebantur. Pessimum signum erat celeris defatigatio et imbecillitas, tum enim malum eas praecipue partes occupabat, quae respirationi et circulationi sanguinis seruiunt. Accedit praeterea timor et animi torpor.

Haec epidemia per totam fere Europam graſ. p. 12. fabatur, neminique prope modum parcerat. Pauci indigebant venaeſectione, pluribus vomitoria et laxantia proderant, vesicatoria raro erant necessaria et ii, qui, sine respectu, ad epidemiam venaeſectione, vomitorii, purgantibus e. s. p. tractabantur, valde aegrotabant et nonnulli quoque moriebantur. Methodus huic morbo medendi iuxta morbi symptomata aptanda erat. Cremor tartari, mel, anūm, foeniculum, gummi arabicum, folia fennae, nitrum depuratum, manna, ſaccharum, et simili-

lia praecipua erant remedia. Victum Noster praecipiebat leuem et potum lenientem.

p. 19. In Gallia similis morbus, *la gripe* dictus, multos homines interfecit, probabiliter per veneficationem, imprudenter adhibitam. Noster meminit obseruare duos similes catarrhales morbos. Anno MDCCCLX: apparebat eodem aere similis morbus in Italia et Germania, qui *Influenza* dicitur, quoniam fortasse ab influxu siderum ille petebatur.

Anno MDCCCLXVII Noster in Anglia commorans eadem tempestate obseruauit epidemiam cum et equorum, nomine *the horse cold*, Germanice *den Pferdeschnupfen*, quae et homines inuadebat, sed, quantum Noster reminiscitur, sine letalitate.

Tam vniuersam atque communem vero, quam praesens erat, nullam obseruauit Noster epidemiam. Disputatur nunc de indole aeris annorum octuagesimi primi et secundi saeculi, quo vniimus. Octuagesimus primus annus notatus dignus est ob insigniter calidam aestatem et multis auras boreales. Calor die secundo iulii erat 26-27 graduum Reaumurianorum, ita super 92° secundum Fahrenheitianum. Noster vero in omnibus aliis aestatis nunquam 84 gradus superasse volorem obseruauit. Secundus annus incipit frigore maximo et acerrimo vulturno, neque auroris realibus rariss.

VIII.

Beschreibung der Epidemien, welche im Frühjahr des 1782:sten Jahres in mehreren Gegenden von Europa geherrscht und unter dem Namen der Russischen Krankheit bekannt geworden. Gießen 1782. 4. Bogg. 8.

i. e.

Descriptio epidemiae, quae tempore vernali
MLCCLXXXII. in pluribus regionibus Europae
graftata nominabatur morbus Russicus.

Cita tempestatis vicissitudine eaque valde fre-
quenti ille morbus, quem Russicum appellant,
apparebat, qui raro obseruabatur periculosus et le-
talis, nisi negligentia aegrorum et iniusta medendi
methodus, item sanitas iam antea vacillans accede-
bant. Phlegmatici et pectori laborantes, debiles,
grauidae, et diuites potius quam pauperes faciliter
erant huic morbo expositi, et eo magis laborabant,
quam caeteroquin sani. Redibat morbus facile
et quidem vehementius, sic, ut accederent pleuritis,
penipneumonia, et alia symptomata.

Hanc epidemiam concomitabant sequentia : p. 23.
tussis cum oppressione et dolore pectoris, febris
etiam, in qua continuo aestus et horrör alternabant,
mucus item fauces et linguam occupans, nausea
a bile paucis, sed plurimis a muco, qui stimularet,
eborta, appetitus prostratio et serosa acris collu-
vies ad oculos et omnino versus caput.

Sequentia autem symptomata maligna erant et p. 24.
præstigiebant morbi tardiorum exitum : sopor et
phantasia, pectoris acutus dolor et compressio, an-
xieties, asthma, tussis cum sputo sanguineo, alius
partinaciter obstructa; cutis sicca et vrina copiosa
et aquosa seu spastica, vermes, somni defectus, pul-
sus intermittens et respiratio laesa, biliosae impu-
ritates multae, his seu paucioribus symptomatibus
superueniens grauiditas, vel haemoptysis, vel ulce-
ri pulmonum. Haec signa subitum praedicebant p. 26.
morbi egresum : diarrhoea modica, febris cum
molli pulsu, vrina turbida, perspiratio totius cor-
poris aucta, tussis humida, calor moderatus. Omni-
noque

noque absentia non diu ante indicatorum symptomatum malorum.

p. 27. Ad causas venit Noster. Quae cernuntur in caloris et frigoris vicissitudine, tempestate humida, ventis molestis, refrigerio, in primarum viarum impuritatibus mucosis, biliosis cet. exaestuantibus usu, vermis cet.

P. 33. Inter alia praeservativa Noster suadet leni-
xantia, per partes exhibita. Venaesectio plurimi
nocuit, ideoque eam in vniuersum dissuadet et
speciatim urgente morbo et symptomatibus solum-
modo admittit. Atque ita omnino talem huic
morbo epidemico medendi methodum elegit, quan-
dem causarum diuersitas, symptomatum varietas et
alia atque alia corporum constitutio exigebant.

IX.

EDWARDI SANDIFORT descriptio muscularum
hominis. Lugd. Batavor. CICCI CCLXXII.
apud P. v. D. Eyk et D. Vygh. 4. pagg. 333.

Indefessi Clⁱ Auctoris, cui iam alia plura open-
tis in commentariis recensita, debemus, studi-
um iam pridem in eo occupatum fuit, ut hi-
storiam muscularum daret concinniorem atque
intelle^ctu faciliorem: licet enim non ignorav^t,
qui historiam muscularum rite componere val-
let, eum totum cuiuscunque musculi ambitum,
figuram, reliquaque eius virtutes accurate obser-
vare, originem, loca omnia, ubi musculus adhae-
reat, coniunctionem partium adiacentium, inserio-
nemque cognoscere, praecipuas varietates, actiones
consuetas, memoratu dignissimas mutationes, quae
ex mutato corporis situ, et partium existant, anim-
aduertere debere, atque adeo laborem, diligentium
que requiri singularem; et quamvis probe habent
perip-

perspectum, fuisse haud paucos, eosque viros summos, qui in hac anatomiae parte elaborassent ita, ut nihil amplius relictum sibi videretur: tamen repenitius peruestigata inuenit multa, quae addi atque emendari possent.

Sed vt normam haberet Cl. Auctor, ad quam in hoc libro conscribendo se dirigeret, ALBINVM maxime sibi elegit ducem, atque omnium musculorum, quales frequentius occurrunt, descriptio-nes, ex tabulis Albinianis, quantum fieri potuit, breues, exactas tamen dedit; praematuram huius viri immortalis dolens mortem, qua sine dubio impeditus fuit, quominus tabulas hasce, quemadmodum respectu tabularum ossium fecit, reddere posset accurata explicatione vtiliores. Sed quoniam totum ALBINI opus in duo tabularum genera descriptum legitur, quarum alterum musculorum syntaxin per totum corpus pertinentem silit, alterum singulorum imagines proponit, commentarium suum Cl. SANDIFORT in duas sectiones diuidendum esse censuit. Ac in prima quidem parte *de divisione corporis in varias regiones* egit, musculos in suis regionibus fitos enumeravit, nec non cuique icones, quae ab RVSTACIO, aliisque exhibentur, in primis quae in syntaxi conspicuntur ALBINI, adiecit sic, vt situm, quem ratione aliorum habent omnes musculi, inspectis tabulis commemoratis, cognoscere quisque optime posset. Quam in rem, quo hoc melius intelligatur, exemplum afferamus tantum hoc: *in Calua*, inquit, Epi. p. 2. *cranius, circa auriculam, Attollens auriculae, Anterior auriculae, Retrahentes tres, superior, medius, inferior; in Facie, Orbicularis palpebrarum etc.* Altera p. 61. pars continet singulorum musculorum descriptio-nes, vbi has praecipue ALBINI icones adduxit, quae musculum, qui consideratur, solum aut cum paucis

paucis aliis simul ostendunt, omnesque eius virtutes perspicue ante oculos ponunt. Neque tamen vero solas ALBINI icones commemoravit, sed quum non nesciret, has Albinianas tabulas paucrum in manibus esse, nec semper copiam fieri, ea in bibliothecis publicis examinandi, EUSTACHIO vero neminem facile carere posse, qui corporis humani fabricam cognoscere studeat, musculos, haec illaue in regione sitos, priusquam exponeret, enumerationem omnium, regionem aliquam occupantium, praemisit, illasque ex Eustachianis tabulis addidit figuras, ex quibus musculi egregie perspici possent, quin et cuique musculo in descriptione omnium optimam EUSTACHII iconem adiunxit, quo effecit, vt etiam absque tabulis Albinianis fortasse doctrina de musculis rite addisci queat.

Sed vt huius rei quoque exemplum proponamus, quo modo Cl. Auctōr in hac altera parte er-

P. 85. ponenda versatus sit, regionem quintam *de cauo oculi* enarremus, vbi, *cauum oculi* praeter alias partes, inquit, *occupant levator palpebrae superioris, obliquus superior oculi, rectus attollens, rectus abducens, rectus adductor, rectus depressor, obliquus inferior*, et deinde descriptionem cuiusque dat, v. c. *abducens*, est capite crassiore, eoque tendineo, originem trahit ab inferiore parte foraminis optici, et a proxima lateris illius, quo respicit nasum; caput graciliore, pariter tendineo, ab initio cohaerente cum levatore palpebrae superioris et recto attollenti, unaque cum iis cum obliquo superiore, a foramine optico oritur, et cum nerui illius vagina cohaeret etc. Atque sic utilitatem historiae Albinianae hoc operi maiorem reddere Cl. Auctōr studuit, nec non omnia, vti insignem varietatum, in musculis obliteratarum, numerum. vnius eiusdemque museuli diversas yariorum auctōrum denominations, cotulit

P. 90. que

que vsum latiorem, quae a proposito suo plane aliena viderentur, praetermisit.

X.

EDWARDI SANDIFORT icones herniae inguinalis congenitae. Lugd. Bat. apud P. v. D. Eyk et D. Vygh, 1781. 4. c. figg. pagg. 31.

Cll. Auctor, more suo, multo studio scriptorum, antea de re proposita editorum, mentionem fecit. Quum autem ferme omnes de hernia congenita figurae naturalem praecipue partium fabricam oculos ponant aegreque icones inueniantur, quibus morbus ipse plenarie exhibitus sit, oblatam occasionem arripuit Noster, et morbosum non solum examinavit statum, verum situm partium etiam exacte delineari curauit, paratasque icones, non quarto obseruationum anatomico pathologicarum libro inferendas, sed, ut illarum acquisitio tanto facilior esset, separatim edendas esse censuit.

Herniae inguinalis congenitae descriptio imp. 12. capite primo traditur, et icones nitidissimae huius herniae adduntur. Fetui maturo et fano praeterea dextrum inguen, prae sinistro tumebat: quam quidem herniam repositione et bracherio sublatam fore putabatur, quod tamen, cum symptomata, quae incaceratas hernias sequuntur, apparerent, non successit, sed infans vix tres menses natus e vita discessit.

Separatis caute musculis abdominalibus valde expensis a peritonaeo, eius prolongatio utrunque conspiciebatur, dextro autem latere potius, quam sinistro usque ad scroti inferiora tendens. Quo dissecto, ventriculus maxime extensus adeo tenuis erat, ut mox dissiliret lenissimo tactu. Tenuia intestina magis erant extensa, quam crassa. Finis ilei cum coeco eiusque appendice vermiciformi conspicie-

spiciebantur in sacco hernioso, cuius parti inferiori accreuerat apex processus vermicularis et quodammodo etiam testi, ibique durities insignis tanguntur cet.

p. 17. In capite secundo inquiritur in ortum herniae inguinalis congenitae. Intestina exempli, a Nostro communicati, productionem peritonaei intrasse sive inguinalem ac scrotalem herniam formasse, praeter quod nouus a peritonaeo foccus sit formatus, liquet ex figuris, hic a Nostro additis. Comparat Cl. SANDIFORT hoc cum alio exemplo, quod erat fetus septem mensium. Scroto testibus vacuo reperto, qui fissuris abdominalium musculorum quidem elapsi, sed inguine utroque detenti a Nostro animaduertebantur. Ad illustrandum hunc morbum hoc cadauer diligenter ac curiose perquisiuit cum aliorum observationibus contulit, et iconem egregiam curauit.

p. 26. Caput tertium complectitur explanationes figurarum egregiarum et ad hunc morbum perspicendum perutilium:

XI.

Cerebri neruorumque corporis humani anatomie repetita, cum duabus tabulis aeneis, auctore D. IOANNE GOTTLÖB HAASIO, Med. Profess. Publ. Extraordinario, Facultat. Med. Lips. Assessore. Lips. apud Io. Frid. Iunium, 1781. 8. pagg. 134. praeter dedicationem, praefationem, contenta, indicem rerum et explicationem tabularum.

Anatomicam artem a Cl. Auctore diligenter suis se cultam inter nostrates constat, omnesque norunt, quantum priuata et publica doctrina profuerit, et etiamnum profit: eum autem etiam litterariam

riam huius disciplinae partem habere cognitam
 ac perspectam ex praefatione intelligunt Lecto-
 res, qua omnes suos praeceptores laudat, fontes
 que anatomicos, vtiliter ab Eo perlectos, indicat.
 Quaecunque igitur a praeceptoribus acceperat in-
 que scriptis anatomicis legerat, ea in singulis ana-
 tomicae disciplinae partibus tractandis et docendis
 digessit et cum iis, quae in cadaveribus vdit, com-
 parauit. Atque ita tradit hic Cl. HAA SIVS neuro-
 logiam, de cuius difficultatibus nonnullis vel im-
 minuendis, vel remouendis iam dudum cogitauit.
 Neurologiae igitur scriptis, sedulo indicatis, ita
 est usus, vt aliorum de neruis obseruationes vel
 repeteret, et cum suis conferret, vel etiam quas-
 dam iis adderet. In neruis diuidendis secutus est
 Cl^{um} WRISBERG, qui neruis cerebri illisque qui
 medullae spinalis sunt, tertium genus, quod mixtos
 comprehendit, addendum esse censuit, atque hanc
 ob causam spinalem accessorium et phrenicum ad
 id genus contulit. Iconem Anderschianam HAL-
 LERI cum eius explicazione ideo addidit, vt ner-
 vi per collum ad thoracem descendentes una quasi
 conspicerentur. Ad huius enim tabulae exemplum
 tractum tum neruorum mollium et partis ceruica-
 lis nerui sympathici magni, tum aliorum, qui per
 ceruices decurrunt, aliquoties praeparauit Cl. HAA-
 SIVS suasque obseruationes praecipue cum illis,
 quae ista tabula continentur, comparauit, qua in re
 imitatus est FRID. WALTHERVM, qui in repetita
 teneriorum muscularum anatome labores cum
 Santoriniana tabula contulit, illosque exinde illu-
 strauit. Cum radices nerui sympathici a quinto
 et sexto pareneruorum cerebri prouenientes, osseis
 canalibus inclusae sint, quos diffringi oportet, si
 velis eas visu prorsus exponere, duas etiam MEC-
 KELII adposuit figuram. Caeterum Lectores, qui
 his

his ipsis neurologicis obseruationibus recte vti-
lant, ad ipsum librum relegemus necesse est. In
quo certe neuorum historiam egregie descriptam
inuenient. Sub finem quoque de actione neu-
rum differuit Cl. Auctor.

XII.

JOSEPH LIEUTAUD's *Zergliederungskunst nach den
neuesten, mit verschiedenen historischen und kritis-
chen Bemerkungen von Herrn PORTAL vermehrten
Auszage übersezt, und mit einigen Anmer-
kungen und Zusätzen versehen. Erster Band mit
Kupf. Leipzig bey Johann Friedrich Jussi,
8. 1782. Seitt. 886. Zweyter Band, ib. id.
Seitt. 811. praeter indicem.*

i. e.

JOSEPHI LIEUTAUD anatomia secundum nouissimam, cum variis historicis et criticis annotationibus Cl. PORTAL auctam editionem, versa in germanicum sermonem, additamentis et annotationibus instructa. Vol. I. et II.

Qui ante quadraginta iam annos prima vice prodiit LIEUTAUDII hic utilissimus liber, eum Cl. PORTAL, annuente Auctore, denuo edidit, et quidem collectis hactenus obseruatis, inuentis praecipuis, tum etiam suis ipsius animaduersionibus et iconibus auctum. Hanc itaque Cl. PORTAL Lieutaudianae anatomiae editionem in sermonem germanicum cum nonnullis interpretis mutationibus versam, atque quoad ordinem, additamenta, animaduersionesque, et icones nonnihil mutatam iam indicamus. Ordo enim ita mutatus est, ut neurologia in parte secunda germanicae editionis traderetur, et loco

loco eius institutiones praeparationis anatomicae ex secunda Franco Gallicae editionis parte primae parti germanicae insererentur, quibus interpres tractatum G. I. SEVTH *) de artificialibus injectiōnibus, quo methodum tradit, vasa sanguifera animalis corporis eadem accuratione et nitore iniiciendi, qua RVY SCHIVS et LIEBERKÜHN. Praeterea autem interpres additamenta, quae aut ad confirmandas, aut ad augendas descriptiones, aut ad limitandas propositas res conferunt, sunt lectu digna. Quod icones attinet, in iis quidem translato securus est Cl^{um} PORTAL, ita tamen ut tabulae sex in quinque contraherentur, et in sexta tabula, huic germanicae editioni adnexa, ossicula BERTINI secundum BÖHMERVM **) delinearentur. Caetrum hunc ordinem obseruauit Auctor, ut osteologie adderet tractatum de ossium generatione: tum musculorum, et vasorum sequitur doctrina. In parte altera de nervis cerebroque, deinde de visceribus agitur. Denique partium omnium subiuncta est vniuersalis consideratio, quae facta sectione ex ordine apparent. Abstinemus ab vberiore ipsarum obseruationum enarratione, quum tantae sit utilitatis hic liber, ut dignus sit, qui in omnium medicorum versetur manibus. Ipsam etiam versionem, p̄e Gallica editione nostris utiliorem et, praeſertim propter laudandas interpres adnotaciones, magis commendandam esse censemus.

XIII.

*) Ondekking van het Geheim der Opſpuiting der Vaten gebruikt door de Herren RVY SCH et LIEBERKÜHN. Qui tractatus, vna cum tabula aenea in Verhandelingen uitgegeven door de Hollandsche Maatschappye der Wetenschapen te Harlem, Tom. XVI P. II. pag. 236. infertus legitur.

**) v. Institutiones osteologicae. Hal. 1751. 8.

XIII.

IO. GOTTLIEB WALTER tabulae neruorum thoracis et abdominalis. Iussu academiae regis scientiarum Berolinensis. Berolini, litt. Dekerii 1783. forma maxima, pagg. 17. tabl. 4. cum ymbra, 4. lineares nitidissimae et vivuum expressae.

Opus magnae diligentiae, assiduitatis, multi laboris, incredibilis studii, ideoque dignum quod et nomen Cl. WALTERI ad posteros et extros transfire iubeat, et vsibus medicorum inseruit, si quando par oestuum et neruum intercostalem penitus cognoscere cupiant. Docet Cl. WALTER in praefatione, qui qualesue viri hosce neruos indagarint, bene, an male, neminem ante se verumque legitimum terminum ultimum seu finem nervi intercostalis vel verbis, vel figuris expressisse, se vero ei inuenisse, et in tab. 1. fig. 2. delineatum dedisse deinde conditionem ganglionum nervi intercostalis eorumque originem ex nervis dorsalibus, lumbaribus et sacralibus eruere, denique anastomosis nervi intercostalis vtriusque lateris, nervi phrenici et sacralis ostendere curasse, ut stupendorumborum symptomata inde luce sua collustrantur. In quo negotio ita versatus est, vt primum cadaueris vasa sanguinea cera varie colorata impletret, lymphatica vero mercurio: quo certior factus est, pleuram, pericardium, ductum thoracicum et peritonaeum nullos habere neruos, neque glandulas congregatas, transfire tantum eos; ganglion semilunare nihil esse, nisi agmen ganglionum coeliacorum.

Primae tabulae figura prima sistit nervi phrenici ramos thoracicos, ramum perforantem, nervi inter-

intercostalis originem a nervis dorsalibus, lumbibus et sacralibus, nervi intercostalis iter per thoracem atque abdomen, nervos sacrales, unde nascentur nervi genitalium internorum et plexus hypogastricus, atque fig. 2. exhibit finem nervi intercostalis. Tab. II. monstrat habitum ganglionum coeliacorum, anastomosis nervi intercostalis cum ramis abdominalibus nervi phrenici, originem plexus mesenterici superioris, plexus renales, spermaticos, plexum mesentericum inferiorem et hypogastricum. Tab. III. repraesentat octauum par dextrum et cum sinistro per anastomoses iunctum, iter pars vagi dextri et sinistri per pectus et abdomen, item anastomoses eius crebras cum nervo intercostali. Tab. IV. continet nervos hepatis, vesiculae felleae, ventriculi, duodeni, pancreatis, omenti maioris ab utroque pari octauo, a nervo intercostali sinistro et dextro, ideoque hic quasi expressum vias coitum utriusque nervi intercostalis et vagi. Vnde patet, quam multiplex harum tabularum usus in medicina practica sit: sed non licet uberiorius haec persensere, cum Cl. WALTER, praeter explicacionem textus, nihil addiderit.

XIV.

JOH. PET. FRANK, M. D. Hochfürstl. Speyer. Geh.
Raths und Leibarztes, System der medicinischen
Policey, Ier Band. Von Fortpflanzung der Men-
schen und Eheanstalten, von Erhaltung und Pfle-
ge schwangerer Mütter, ihrer Leibesfrucht und
der Kindbetterinnen in jedem Gemeinwesen. Mann-
heim, bey Schwan, 1779. 8. pagg. 678. II^{er}
Band. Von der außerehelichen Zeugung, dem
gesäfftlichen Misgebären und andern Mishand-
lungen der unehelichen Kinder, von der physischen

*Erziehung des Neugebohrnen bis zum erwachsenen Bürger, 1780. pagg. 692. III^{ter} Band
Von Speise, Trank und Gefäßen, von Müdigkeitsgesetzen, ungesunder Kleidertracht, Volksergötzlichkeiten; von bester Anlage, Bauart nöthigen Reinlichkeit menschlicher Wohnungen.*
1783. pagg. 1004.

i. e.

IO. PET. FRANK *Systema politiae mediceae*
Vol. I — III.

Arduum et graue ausum est, omnem politiae medicae ambitum ita percensere, nihil utrumque sit, quod vel ad perspiciendam eius in conservanda ciuium valetudine vim, vel ad reddendum corporis robur, vel ad commoditatem vita villo modo pertinere videatur. Perfectit tamen Cl. FRANK laudabiliter, quae semel suscepserat, etiam non satis adiutus a doctis viris, quorum auxilium in communicandis scriptis auctoritate publica promulgatis, sed alias vix ac ne vix quidem obtineris, implorarat.

p. 93. In parte prima tractat vir Cl. quae *ad generationem* spectant, et abunde docet, regi populoque sana sobole nihil optabilius, nihil prius esse debere, nihil stimulo naturae potentius esse, nihil caelibatu p. 139. deterius. Hinc reprobat *caelibatum ecclesiasticum*, quem historice ac mira lectionis copia explicat, et optat, vt aut tollatur prorsus, aut certe serius eli p. 180. gatur; damnat *caelibatum ciuilem*, quippe saluti publicae et priuatae contrarium, veneris vulgiusque luique amicum, hinc multa afficiendum, magis tamen dandum putat feminis, quippe praeter voluntatem matrimonii expertibus: iis vero viris, quorum conditio vetat vxorem ducere, matrimonium

ad morganaticam concedendum; denique cohibendum et arcendum suadet *coelibatum militarem*, p. 211. quippe procreandis ciuibus perquam aduersum, luis venereae, horribile dictu! vtterius propagandae idoneum, at facile iussu et promissis auferendum. *De matrimonio ineundo haec habet Cl. FRANK*, adiutus, more suo, historia et placitis medicis. *Ma.* p. 225.

matrimonia praeitura debilitant viros, tabem dorsalem, apoplexiam ac neruorum morbos dirissimos inducunt, et misellam atque immaturam sobolem veluti efferunt; feminas vero ad abortum disponunt: ideoque ante vigesimum annum lege prohibenda sunt, rarius concedenda; *matrimonia sera* p. 269.

vel inaequalia, irrita, ridicula et noxia sunt, quia hic nulla sobolis spes supereft. Abesse ergo debent nuptiae effetae feminae ac iuuenis, senis depontani ac iuuenculae; licere vero feminae quinquagariae nubere viro sexagenario, et viro quinquaginta annos nato vxorem ducere viginti et octo annorum, et sexagenario eam, quae quinquaginta annos numeret; *matrimonia in salubria dissuadenda* p. 297.

videntur, quoniam morbi inde contrahuntur, irritamenta amoris nulla sunt, voluptatis desiderium non satiatur, liberi aut nulli proueniant, aut maredi, nec vlli negotio vtiles. Procul ergo hinc, procul estote phthisici quicunque, epileptici, scrophulosi, leprosi, venerei, arthritici et podagrifici, cachectici, gibberosi; maniaci, melancholici, calculosi, haemoptoici et laborantes haemorrhagia uteri vel fluore albo, deformi pelui praeditae, male mentulati.

Fecunditas magis propria viris, quam feminis p. 375. est. Hinc durae datae leges sterilibus. Saniores sunt, quae ingrauidantur et pariunt. Cauffae, vnde sequitur sterilitas, innumerae et morales, et physicae. Videndum ergo quoquis modo, vt flagitium

apud populam sit, numerum liberorum suorum
 p. 435. Coacta matrimonia naturae inimica sunt, ergo non
 p. 459. toleranda. Institutio puellarum matrimonio optima
 p. 486. rum et educatio physica sedulo commendanda est,
 p. 491. eamque ob rem monendae sunt de gravitate et
 p. 569. nesisque iuribus, mortuae sub partu aperiendae, ita
 p. 609. cura parientium et puerarum reipublicae ha-
 esse debet.

Vol. II. In parte secunda Cl. FRANK multus est in-
 plicandis praefidiis infantum patre incerto natura
 p. 3. et auertendis a foetus corpore iniuriis. Cura pa-
 blica fetus spurii sacra esse cuique bono debet.
 Puella grava ea omnino iura sperare ac engen-
 potest, quibus nuptiae fruuntur. Ciuem enim
 vtero alunt, ignominiosae poenae pariunt infan-
 p. 55. cidium et inaudita scelera. Abortus in his enim
 et expositio infantis, adhibenda ergo sunt aptato-
 media. Ex quo numero est domus obstetricia, sed
 p. 161. multi eam dissuadendam putant. Praeclara sunt
 quae de educatione physica in medium profert ut
 Cl. Talia sunt cubitio solitaria, remotio rerum ab
 spectu foedarum vel terribilium, commendatio la-
 stationis, quae matrum est, vel nutricum officium,
 paedatrophia et domus recipiendis expositis iah-
 titibus destinatae, praematura meditatio vel citius
 labor, cura scholarum publicarum, gymnastices ve-
 teris restitutio certe. quae si cara essent principi populoque,
 innumeris malis destituerentur cives,
 quibus succumbere solent.

Vol. III. In parte tertia, quam vere diaeteticen publicam
 p. 3. diceres, versatur Cl. FRANK in explicanda artis
 carnis, maximeque ea, quae ad magistratum perti-
 net, docetque pluribus, quae caro concedenda vel
 interdicenda sit, quae noxa ab esu morbis infelio-
 rum animantium metuenda, rel. In quo iterum
 more suo i.e. multa cum lectionis copia, ostendit
 quid

quid e re atque vsu populorum veterum et recentiorum fuerit; deinde subiecit quaedam *de lacte*, p. 143.
butyro, caseo, ouis, quatenus ex his, praesertim obvala cuprea vel vaccarum morbos, damna sanitatis irreparabilia oriri possunt. Sequitur *cura pi*-p. 165.
scium. Reprobatur ergo Cl. Auctor putridos ac aegros, venenatos, mortuos, venerem sectantes, veneno narcotico captos, ad metallorum in primis plumbi fodinas, seruatos, commendat exsiccationem piscinarum, et uberiorius profitetur, quid de ostreis, cochleis, halecibus cet. statuendum iubendumque esse videatur. Eadem accuratione utitur Cl. FRANK in percensendo *vistu vegetabili*. Ut enim p. 197. magni interest scire, quae *panis boni* natura esse debeat, quae succedanea existimari; ita etiam *secale* p. 217. *tornutum* in medio veluti relinquit, illudque *interdum maiorique in copia* valetudini aduersum esse posse contendit. *Vstilaginem et rubiginem*, item p. 230. *lolum temulentum*, nutriendo corpori aptum non p. 235. esse, nihil praeter cibrationem diligentem proficere, bona et incorrupta frumenta ceteris anteponenda esse, molitori non dandam venditionem farinae, curam molendinarum, panis coquendi et cocti, fungorum aliarumque plantarum, pomorum, olerum, non negligendam prorsus suadet. De apparitione ciborum eorumque additamentis, pu. p. 323. ta sale, aceto, oleo, *aromatibus*, nota quidem multa, at non spernenda praecepta adferuntur, eademque diligentia perspicitur, cum Cl. FRANK de *potuum generibus, aqua, cereuisia, vino, spiritibus ardentibus, aqua calda, v. c. infusione theae, coffeae*, nec non de p. 349. *vasis culinaribus cupreis, stanno obductis, plumbeis, terreis*, de temperantia agit, siue eam in potu ac p. 650. cibo quaeras, siue in *tabaci puluere ac fumo*, siue in *vestitu, capillamentis eorumque confectoribus*, quos procul e republica bene constituta abesse iubet,

- p. 756. siue in fuso feminarum et thoracibus. Abunde enim docet, quae factu opus sunt. Supersunt adhuc p. 784. oblectamenta publica, quae nequaquam prohibenda, sed moderanda Auctor noster iubet; supersunt adhuc p. 824. micilia, quorum structura sanitati commoda adhuc negligitur. Utinam omnia certe potiora praecipita, quae hoc in opere utilissimo reperiuntur, tandem aliquando in usum veniant!

XV.

IOH. DAN. METZGERS, *Professors zu Königsberg vermischt medicinische Schriften. Ister Band. Königsberg bey Wagner und Dengel, 1781. g. 213. Seitt. II^{ter} Band, 1782. 308. Seitt. g.*

i. e.

IO. DAN. METZGERI scripta medica varii generis. Vol. I. et II.

Digna erant haec scripta Cl. METZGERI, quae cum orbe eruditio communicarentur. Continent enim multa et lectu iucunda. Videamus de singulis.

- I. *Extispicia.* Continentur quatuor observationes: 1) *Dislocatio viscerum.* Docet vir Cl. talem mutatum positum hinc inde apud auctores reperiri, cum primis apud Cl. DAVBENTONIVM; sed negat, eum nominandum monstrum fuisse, hunc vero praecipue mutato cordis motu cognosci tunc potuisse, viuo adhuc homine, si nulla exinde incommoda oriatur. Qua data occasione vir Cl. doctrinam de evolutione dubiam reddere studuit, wolum epigenesin laudauit, ita tamen, ut eius vim effentialem pro vi quadam viuifica corporis animata habeat.
- p. 1. 2. *Septio calculosi.* Iuuenis quatuordecim annos p. 8. natus, inde ab sex annis calculos plures parvulos
- p. 39. p. 40. cum

cum dolore reiecerat, tandem post spretam sectio-
dem intumescerat regio renis sinistri cum quadam
fluctuatione. Facta ergo est sectio perpendicularis,
et effluxit magna puris foetidissimi ac nigricantis
copia, unde sequebatur quaedam doloris remissio.
Ex odore vrinoso coniectare licuit renem suppura-
tum; at cum sequenti die digito exploraretur
enitas, finis reperiri non potuit: hinc plaga supe-
rius amplianda videbatur. Sed incassum, pus flue-
re per aliquot dies porrexit, etiam per anum, sed
seger marcore confectus, duodecim ab incisione dis-
bus interiectis, diem suum inter dirissimas anxiet-
ates obiit. Abdomine aperto, aquae fetidae magna
vis apparuit, deinde fuerunt intestina pure crasso
veluti superinducta et inter se praeter naturam tela
quadam cellulosa coalita, hepar prae tumidum et
omnino induratum, vesicula fellea magna et bile
vindi plena, omentum flaccum, induratum et pu-
rulentum, mesenterii glandulae durae et insignis
duri ties eo loco, vbi flexus coli secundus ac meso-
colon cum splene ac rene sinistro quadam tela cel-
lulari coalita esse solet. Hic sedes puris, hic ori-
go effusi per incisionem puris. Ren induruerat,
vesica vrinaria emarcuerat et incrassata reperieba-
tur, vtero virgineo non absimilis. Neque pulmo-
nes ab hac labe immunes erant. Ex his colligi-
tur, haec vitia dudum ante mortem nata fuisse,
dubium vero videri, num sine praevia inflamma-
tione haec fieri potuerint.

3. *Mania.* In seminae maniacae cerebro striata p. 53.
corpora deerant, fere, ut in exemplo summi MOR-
GAGNI, et medullaris substantia referebat ex ob-
longo rotundatum nucleum, ab cineritia veluti
circumcinctum.

4. *De apoplexia.* Historia seminae apoplexis p. 59.
mortuae post largam coenam eo spectat, ut Cl.

WEICKARDI enunciationem precariam de apoplexia sine effuso humore, a sola materia arthritica oriunda, per experimenta confutet.

- p. 81. II. *Observationes practicae.* 1. *De morbo venereo.* Incredibilis lue affectorum numerus in Borussia est. Hinc idoneus etiam aduersarius Todiana hypothesis de gonorrhoea non venerea Cl. METZGER est, qui praeter vere venereum gonorrhœam dari plures formas, vidisse se gonorrhœam catarralem, hanc et luem natura sua eandem esse, eadem veluti anginam venereum, hanc ab salina poculorum ministerio oriri, interdum ab lectu communi, vnde scabies venerea, ad inueterata nita valere pilulas magnas Hofmanni, ad ulcera vero pilulas paruas Hofmanni, rarius adhibitum vnguentum mercuriale ostendat.
- p. 101. 2. *De scorbuto.* Hic morbus proprius est enceribus et maniacorum claustris, nec oritur ab aero marino, eibis salitis, sed curae neglectæ sequitur. Nam homo homini lupus est.
- p. 108. 3. *Morbus conuulsivus ab onania.* Mire profus runt aegro cortex, lignum quassiae, balnea frigida, ob acorem flores zinci, cum radice valerianæ ac terris absorbentibus copulati.
- p. 121. 4. *Febris intermittens in epilepsiam transmutata.* Primum facta est febris erratica, post transitus inopinato in epilepsiam bis quoquis die repetentem. Dati sunt flores zinci et lotio ex camphora composita, vnde semel rediit inde ab hora nona, et ad medium usque noctem aegram tredecim annos natam tenuit. Abiit epilepsia, manxit cephalagia vehemens, et infecatus est post dolorem colicum, cum tensione abdominis copulatum, purgatio menstrua. Sed iterum quoquis biduo incidit accessio morbi comitialis, et tandem, etiam si rite fluxant menses, epilepsia sextana vel octiduana facta est.

est. Cortex, flores zinci, nitrum et radix valerianae mire leuarunt malum, non profligarunt.

III. *Casus chirurgici.* 1. *Historia synchondroto-* p. 135.
mes feliciter peractae. Femina quaedam nobilis, bis partum enixa et vndeuiiginti annos nata, iterum dolores ad partum sensit, sed non peperit, prolapsus foetus humero, morti potius proxima. In tali vi-
ne periculo facta est synchondrotome. Die decimo sexto ab operatione aegra pedibus incessit, at vero doloris expers, duodeuigesimo die vulnus prorsum coaluit: hinc Cl. METZGER putat, praferendam eam operationem sectioni caesareae esse, hanc vero ad lanienam videri relegandam.

2. *Singularis quardam grauiditas.* Femina tri- p. 159.
ginta annos nata et iterum ingrauidata sensit mo-
tum foetus, et statu tempore dolores ad partum,
per quatuor et viginti horarum spatium continuantes,
sed irriti euanuerunt sine aquarum fluore,
post incidunt febris intermittens octimestris et tunc
sponte sua silens, menstrua vero purgatio nun-
quam rediit. Erat abdomen tumidum, quale sub
finem grauiditatis esse solet, magis tamen in latere
sinistro, orificium vteri paullo obliquum, attamen
naturale. An grauiditas ouarii sinistri vel abdomi-
ni suberat? Videtur.

3. *De panaritio.* Olitorem arthriticum vexa p. 162.
bat ea species, quae sicca dicitur sine inflamma-
tione. Quæritur, paronychia arthritica dicenda
sit, nec ne?

IV. *Experimenta cum nouis medicamentis.* 1. *Vis p. 171.*
salutaris gummi guaiaci aduersus podagrum. Mire profuit illustri cuidam personae, minus Cl. Ger-
vis, qui praeterea ex hepate aeger erat, mini-
me in dolore rheumatico.

2. *Arsenici vis in cancro debellando.* Cancer oris p. 177.
velati endemius est. In ciue quodam adhibitum
arseni-

arsenicum ea via, quam docuit LE FEBURE: p.
mis hebdomadibus mirifice iuuit, pus melius.
Etum est; sed vbi ad dosin tertiam ventum est, n.
cudit tensio quaedam pectoris, tussis sicca et raso
do, hinc reiiciendum arsenicum videbatur, quia
semper eadem vitia insequebantur. Idem in o
teris experimentis vsu euenit.

p. 186. 3. *Aja fetida cariei apta.* Primus in ca
spem, quam Cl. BLOCK fecerat, prorsum destitu

p. 192. V. *Medicina forensis.* I. *Vis generandi dubia
pene inferius perforato.* Femina quaedam, infus
cidii rea, patrem dixerat quendam, cuius mentis
inferius pone glandem aperta inde a nascentia se
periebatur. Statuit ergo Cl. METZGER, potius
eum sui similem procreare, quia interdum sufficit
semen vuluae dedisse. (Possent multa in contr
riam partem adferri, sed nec lubet, nec licet vobis
rius disputare).

p. 204. 2) *Pulmonum docimasia.* Eam masculine defendit
aduersus subitas et incertas Cl. LODERI ratiuncu
las. Vna enim obseruatio, de qua dubitari adhuc
potest, vtrum rite facta sit, nec ne, non sufficit tollendam docimasiae pulmonum vim.

Vol. II. In parte altera haec pertractantur. I. *Tracta*

p. 3. *sponsa, quorum primum et secundum de suspicione
infanticidii agit, tertium vero de homine post illum
capitis mortuo, idque magna cum accusatione scri*

p. 99. *ptum. Prae ceteris docimasiam pulmonum vero
rem laudat, nouam Clorum PLOUQUETI et DANIELIS*

p. 103. *superuacuam putat: casum in podicem saepe mor
tiferum fuisse docet.*

p. 105. II. *Topographia medica Regiomonti urbis et a
tionis. Si quis situm urbis, conditionem aeris, aqua
terrae, vitae genus, item statum medicinalem, mor
bos epidemicos inde ab a. 1312. usque ad 1779.
et epizooticos, tabulas mortalitatis, ut vocant, ab*

an. 1771. usque ad 1782. scire auet, huc adsit, et
haud contemnenda scituque iucunda inueniet.

III. *Sectiones cadaverum.* 1. *Historia morbi et p. 191.*

sedio feminae maniacae. Prae ceteris erant sinus frontis praegrandes, speciatim dexter plenus multo pure recenti, crasso, albido, et odoris experte, ossa integra, arteriae ac venae sanguine nigro praeditae, dura mater ex parte indurata ibique substantia cineritac medullaris purulenta, in anterioribus ventriculis aqua copiosa, ceterae vero partes intermitatae. Hinc memoratu digna putat Cl. METZGER, purulentum cerebri statum, abscessum sinus dextri frontis et apoplexiā, quam hic iterum contra Cl. SELLIVM defendit more solito. 2. *De-p. 206.*

scriptio binorum monstrorum. Primum monstrum referebat caput et pectus naturaliter conformatum, praeter digitos valde rigidos et incuruos, tibiam pedis sinistri retro pedem vero extorsum flexum, vertebrae lumborum antrorum eminentes, in reione hac foveam profundam, unde apertura quaedam ad colon ducebat, abdomen praetumidum, funiculum nullum, colon nimis expansum, hepar magnum, mesenterium hydatidibus repletum, anus et genitalia deerant; alterum vero erat puella, cuius cor et viscera extorsum propenderent, ceteris integris. 3. *Vterus deficiens.* Est descriptio, quam p. 219.

Cl. ENGEL in disputatione quadam extemporanea dederat. Femina, ceteroquin pulcra, habebat vulva membrana tendinea clausam, nupiam extabat uterus et vagina, tubae et ouaria, nec non ligamenta lata et rotunda aderant.

IV. *Supplementa ad volumen I.* Pertinent ad euo. p. 225.
lutionem et nisum formandi, quam ceteris praefert
Cl. METZGER; ad synchondrotomen, qua docet, p. 229.
candem feminam, posthaec ingrauidatam, gemellos peperisse, (hic iterum in laudes operationis hu-

ius

ius excurrit) ad violae tricoloris vsum, qui co
p. 237. firmatur Cl. STRACKII effatum.

p. 241. V. Therapia. Continet orationem non spe
nendam de vi agendi medicamentorum.

XVI.

Journal de médecine, chirurgie, pharmacie &c
1779. Tom. LI. à Paris, 8. p. 576. et Tom.
LII. ib. eod. 576.

h. e.

Diarium ad medicinam, chirurgiam, pharma
ciam etc. pertinens. Tom. LI. et LII.

Menis ianuarius.

p. 13. I. HORNII obseruationes varias methodos con
nentes mercurium subministrandi in mor
venereis. Ex chemicis principiis et obseruationi
bus praeteticis hunc libellum compositum esse, qu
libet intelliget, qui ipsum inspicere atque per
strare cupit; nos quidem ex vernacula versione^o
quae nuper prodiit, eius utilitatem praestantiamque

p. 17. satis superque cognouimus. In quatuor autem, ut
ta medelae morborum diuersitatem, dispescuit suum
librum partes, quarum 1) obseruationes morborum
continet, quibus vna methodus salutaris fuit, 2) hi
storias morborum, in quibus duae sunt adhibi
tae sunt, 3) historias morborum, quibus diuersae methodi
habitae sunt, et 4) historias morborum, vix ac ne vir
quidem curandorum; atque sigillatim de unaquaque
sic egit, vt ex obseruationibus morbique historiis ve
ritatem

* Prodiit Lipsiae 1782. 8. sub titulo: Herrn von HO
NE Abhandlung von den verschiedenen Methoden des
Quicksilber in den venenischen Krankheiten zu gebra
chen, durch Beobachtungen bestätiger und auf Befehl
der Regierung herausgegeben.

ritatem suae sententiae conciliare studeret. Iam duas priores sub examen vocatae sunt partes Partis I. p. 19.
 Cap. I. proposuit obseruationes de morbo venereo, sola frictione mercuriali sanato, cuius quidem methodi commoda et incommoda, insufficientiam in quibusdam casibus, et praeparationem aegrorum optime declarat. C. II. obseruationes de applicandis emplastris mercurialibus continentur, cuius methodi antiquitas asseritur. C. III. fumigationes p. 21. sicut, eiusque commoda recenset in quatuor adiectionis obseruationibus lectu dignissimis. C. IV. de p. 25. mercurio sublimato corrosiō, eius utilitate ac noxiis, et circumspecto usu agit, simulque ad obiectiones Cl. PIBRACII respondet. Palmam in primis concedit solutioni mercurii sublimati in aqua fontana, miramur tamen, eum nihil de pilulis ex mercurio sublimato confectis dixisse. C. V. insunt obseruationes de morbo venereo, ope clysmatum antiuenereorum sublato, quam methodum seu recentiorem maximeque ingeniosam laudat.
 C. VI. de balneo antiuenereo Cl. BAVMII agit. p. 35.
 C. VII. proponit obseruationes morborum, insolubili mercurio sublatorum. In primis KEYSERI *) pilulas sub examen vocat, earumque effectus noxiis et encomia thrasonica, ab ipso illis tributa, examinat. P. II. C. I. Commemorat morbos venenosos frictionibus mercurialibus sudorificis iunctis sublatis. C. II. frictionum mercurialium cum fumigationibus coniungendarum docet necessitatem. C. III. coniungendum esse mercurium sublimatum cum frictionibus, et C. IV. et cum frictionibus in fum vocanda esse clysmata antiuenerea probat.

2. Cl. CAPMAS respondet ad ea, quae contra in obulationem variolarum ex supposita progressionē in numero mortuorum dici soleant. Ex obseruatis recentioribus

*) Eas iam fusius PENOT in theatro chemico descriptit.

tioribus demonstrare annititur, hanc ipsam progressionem magis imminui, quam augeri: ideo hanc quidem obiectionem vanam atque nullam esse.

p. 55. 3. NOELLII *obseruatio de vaginali grauiditate*
Mulier ante grauiditatem iam hernia vaginali habebat, in qua quidem fetus situs erat. Post partum arte adiutum, infantis mortui, mulier altero die etiam moriebatur: atque sectione vterum secundum atque durum, vaginam autem maxime emasculam atque gangraenosam inuenit Cl. Auctor. Quidem est et fortasse in hoc genere unica, similiter tamen quedammodo fere litteris consignauit NERTVS *) et RY SCHIVS **)

p. 63. 4) BONNEL DE LA BRAGERESSE, iun. *statum de carie femoris*, eandem multa cum annotatione examinans, continuat et finit.

p. 76. 5) LUDOVICI CLAUDII BOURDELINI *descriptio*, ex qua haec notemus: Natus erat Ludovici Parisiorum d. 18 octobr. 1696, Doctoris medicinae gradum anno 1713 acceperat; 1725 academicae scientiarum membrum factus, et classi chimicae adscriptus est. Commentariis academicis inserti sunt tractatus de salibus alcalibus, ex circa ribus extractis; de sale volatili succini, in quo probatur illud acidum esse. Alios duos tractatus in dem commentariis inseruit de sale sedatiuo, quem ultimus anno 1755 editus est. An. 1736 BOURDELINVS electus fuit decanus facultatis medicae parisiensis, quae quidem prouincia est magni momenti. Hanc ita gessit, ut laudibus omnibus etiamnum nomen eius celebretur. An. 1743 professor chemiae factus est; 1761 nominatus est medicus primarius principissarum. Denique

*) L. IV. med. pract. sect. 2.

**) Aduers. anat. med. chir. sect. 2. p. 23.

1777 die XIII sept. aetatis 81 annorum, mortuus est;
relinquens nomen virtutibus humanitatis, et bene-
volentiae, quibus aequales atque pauperes suspen-
tauit, celebre.

Menjs februarius.

1. Cl. HORNII obseruationes, varias methodos etc. p. 98.

quarum summaria epitome supra tradi cooperat,
hic continuantur. C. V. traduntur nouem animad-
versiones de suffimigis ex mercurio sublimato
corrosio institutis. C. VI. continet suffimigia cum p. 102.
clysmatibus antiuenereis composita. C. VII. illustrat p. 106.
vium mercurii sublimati cum sudorificis. C. VIII. p. 107.
præparationes mercurii insolubiles cum solutione
mercurii sublimati examinat. C. IX. tradit, qua p. 108.
ratione solutiones mercurii sublimati cum clys-
matibus antiuenereis iunctae, et C. X. quomodo clys p. 109.
mata antiuenerea cum præparationibus mercurii
insolubilis agant. P. III. continet obseruationes p. 110.
de pluribus aliis methodis curatorum morborum
venereorum. P. IV. denique morbos incurabiles p. 119.
factos funestosque commemorat.

2. *Obseruationes NOELLII, de quadam cariei of. p. 131.*
sum specie. Recensitis quinque illis speciebus ca-
riei ossium, quae apud alios autores iam occur-
runt, sextam eamque penitus recentiorem obserua-
tionibus illustratam addit. quibus docetur, caries pro p. 139.
funde serpentes formasse quasi quandam colliqua-
tionem ossis, proxime illi accendentem, quae in ma-
china Papiniana deprehenditur, eandemque esse
sine vlo acido et acri materia.

3) *Obseruatio Cl. SUMEIRE de quadam anomala p. 140.*
specie febris intermittentis.

4) Cl. GENTIL *experimenta electrica cum pilis*
cuniculi et felis.

5. Cl. COUSSINET *super libello DESBRETI de p. 150.*
aquis mineralibus et medicatis Chateldonianis. Nimiam

Tom. XXV. Pars II.

R

vir-

virtutem, quam nullus medicorum haftenus his deprehenderit in aquis, a DESBRETO ipsis tribui argumentis, non adeo incongruis, comprobare nititur Cl. Auctor.

p. 173. 6. *Consultatio de febribus miliaribus ad Cl. BOU-TEILLE missa.* Illa febris, ex lue epidemica Lun-sensi orta, in eruptione per curandi rationem ad modum audacem retardata erat, atque variis con-

p. 175. comitabatur symptomatibus usque ad sextum as- num, ita ut formam febris hebeticae nanciseretur cum praecordiorum anxietate et defatigatione, ma-tutino aequa, ac vespertino tempore. Tranqui- liore autem facto statu animi et corporis, parus rubrae erupere maculae, quae per tres dies in su-

p. 177. perficie corporis conspectae euanuerunt, et sero- statem limpidam ad instar pustularum miliarium

p. 179. continentis suoque tempore rediere. Quaeritur iam qualis sit huius morbi indoles, quaenam causa, et qua methodo eidem medendum?

Mensis martius.

p. 225. 2. NOELLII obseruationes de magno ossium incremente in duobus adultis, cuius prioris ossa in toto corpore ita intra quatuor annos increuerunt, ut simul musculosae partes caperent incrementa, po-sterioris autem ab infantia adeo celere incremen-tum ceperunt, ut in iuuentute iam ad septem pa-des ascendisset; vigesimo autem anno mor-tuus est.

p. 235. 3. BARBUTI obseruationes de effectibus fungo-rum. Quidam vesperi fungos comedens nocte se inquietum sensit et affectum cardialgia cum tro-more omnium artuum corporis et tanta anxietate, ut de eius vita periclitaretur. Incassum orni-um et vomitoria ex aqua salsa fuere adhibita. In- que accersitus Cl. BARBUT, ipsi duas uncias vini emetici

emetici suggessit, quo assumto, vomitio vehemens et plures euacuationes aluinae copiosae subsecutae sunt, quibus sese sensit leuatum aeger, atque cum colica remaneret, illa clysteris ope sublata est.

Eiusdem tenoris est

4. *Epistola Cl. COTTE de venenata virtute fun-* p. 241.
gorum malignae indolis. Historiis funestis commemo-
ratis, editores huius diarii obseruationes Pa- p. 247.
LETI ET PARMENTIERI addunt, quibus declaratur
 1) extare quaedam remedia, quibus venenosa qua-
 litas fungorum quorundam possit corrigi, ea tamen
 remedia non sufficere, si venenata qualitas iam per-
 venevit ad stomachum; 2) remedia alcalina fixa et
 volatilia exulare debere penitus, cum tormina au-
 geant mortemque accelerent, 3) aetherem vitrio-
 licum omnibus remediis esse praefferendum.

5. *Consultatio plurium medicorum facultatis Pa-* p. 249.
riphae ad BOUTEILLEVM. Concernit illa febrem mi-
liarem epidemicam, de qua supra. Methodus au-
tem haec est, vt adhibeantur apta remedia usque
 ad finem morbi, quibus videlicet vires sustinean-
 tur, eruptio adiuuetur, et facilitetur, denique ut p. 251.
 omnibus praeternaturalibus motibus, qui oecono-
 miam turbent animalem, via praecludatur, quod
 quidem fit analeptica diaeta, correctione sanguinis
 et humorum, et facili materiae morbosae per po-
 ros cutaneos expulsione, ut hac ratione fiat crisis.
 Praeferuationis autem gratia, ante omnia perspira- p. 255.
 tio cutis procuranda, materia peccans euacuanda,
 et alterantibus remediis naturae est succurrendum.

6. *Cl. BOUTEILLE commentatio de febre miliaris.* p. 259.
 Duabus partibus absoluti suum libellum, quaum
 altera febris miliaris naturam et symptomata, alte-
 rautem practicas conclusiones ex obseruationibus
 peculiaribus haustas complectitur. Vnde milia- p. 261.
 tem febrem diuisit in intermittentem, putridam,

Forealquieram ab vrbe huius nominis, simplicem
anomalam, cet.

Mensis aprilis.

p. 308. 2. Cl. DUSSEAUX de tympanite abdominali ex fitore orto. Virgo sedecim annorum sanguinei temperamenti hiemali tempore vesperi in camera non calefacta commorata, subito sensit mensum redditum, cum colica quadam violenta, quam mater eius per spiritum frumenti, theriacam ac vinum calidum leuare atque abigere studuit, sed spe sua frustra, viginti quatuor horis praeterlapsis, abdominis tumescentiam ingentem vidit. Igitur consultit Cl^{um} BRIEDE, qui quidem abdominis punctione magnam copiam aeris eliciendam esse suscit, quam operationem DUSSEAUX suscepit, sed cum redirent symptomata, et altera punctio recusaretur, virgo extincta est.

p. 315. 3. Comitis DE PREVAL, M.D. obseruatio de inflammatione et suppuratione cutanea. Vir quidem sexagenarius ebrietati deditus, inflammatione et suppuratione cutis, vndequeaque phlyctaenis con-

p. 319. spersae laborans opera Cli DE PREVAL, per venationem, ptisanam ex scorzonera, liquiritia et gramine, pulueribus ex lapidibus cancerorum et nitro, euacuationibus ex manna, nitro et tamarindis, quinque septimanarum spatio restitutus est.

p. 321. 4. Obseruatio de egregio usu ex applicatis ficibus Indicis (Cactus opuntia) in tumoribus inflammatorii podagricis, Auctore Cl^o RAVLE. Auctor in itinere cum principe de Monaco instituto, hunc ipsum doloribus intestinalium cum diarrhoea, quae in defenteriam demum transiit, correptum vidit. Omnia huic morbo conuenientissima remedia in subsidium sunt vocata, verum adhibito altero pediluvio doles pedum exacerbati podagrae accessum decrunt,

rarunt, qui tamen impositis foliis opuntiae mitigati atque proscripti sunt penitus.

5. *Epistola Clⁱ BALME de variolarum inoculatio-* p. 327.
ne, in qua de felici eiusdem successu in puella, quae sibi ipsi absque arte atque praeceptis medicis variolas infereret, refertur.

6. *Animaduertiones peculiares NOELLII de morbis venereis, naturam epidemicam inducentibus.* Cau- p. 327.
sam horum morborum Auctor potissimum ponit in tempestatum aërisque vicissitudinibus frigidis et calidis, siccis et humidis, quippe quae multas febres malignas, putridasque producant, ideoque et morbo venereo generando occasionem praebant.

7. 8. *Continuatio consultationum commentationis* p. 351.
Clⁱ BOUTEILLE de febribus miliaribus. Agit hic Au- p. 358.
stor de anginosa febri miliari atque demum subne- p. 362:
dit pathologicas et therapeuticas regulas, primo- que essentialiem febrem miliarem examini subiicit.

Menſis maius.

2. *Cl. BOUTEILLE commentationem de febribus p. 403.*
miliaribus continuat et finit. Tractat Noster miliar- rem symptomaticam, mixtam, chronicam atque, qualis methodus iisdem sit adhibenda, proponit.

3. *Dissertatio, qua locus Ciceronis explicatur ad p. 421.*
rem medicam pertinens, qua occasione simul aduersus Cl^os BERNIER, CLERICVM, ELOY et MATTHIAM probatur, LYSONEM non fuisse medicum. Locus est in Epist. ad Famil. L. XVI. in quo symphoniam LY- SONIS belle ex GALENO explicat, qui συμφωνού τῷ Περὶ ζέρου confectionis Proxeni meminit. Vis autem argumenti, LYSONEM non fuisse medicum, ex ver- bis elicetur: *Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid p. 446.*
medico placeat?

4. *MICH. CHEVREUL de organisatione monstro-* p. 447.
sa partium genitalium et peculiari quodam morbo
puellae Douensis in Andegauo.

p. 460. 5) *Obseruatio COLINI de salamandra aquatica deglutita*, quae in corpore puellae, a qua deglutita fuit, per duos dies et dimidium vixit, postea autem per anum viua est redditia.

Mensis iunius.

p. 498. 2. Cl. PARMENTIER rationem docet consiciens panis ex solano tuberoso absque farina.

p. 507. 3. *Obseruatio GILBERTI de catarrho vesicali*. LIEUTAUD hoc nomen ipsi indidit atque semel tantum eum obseruavit, LINNEO dicitur *glus vesiculae*, et HOFFMANNVS descripsit eundem sub nomine *rari vesicae morbi*.

p. 511. 4. BAION *de humorum metastasis ad uterum cum grauiditate*. Femina triginta et trium annorum febre correpta noctes egit insomnes, colicos sensit dolores, et motus conuulsios cum sensuum abolitione. Colica autem flatibus emissis cessauit. Initia morbus cepit statim post quartum puerperium, quo propter abscessum in mammis nutriendo standoque infanti mater impar fuerat. Cl. BAION inde augurabatur materiam peccantem propter consensum uteri cum mammis in eundem delatum esse. Remediis plurimis incassum adhibitis, facta venaelectione, febreque succedente, magna puris copia ex vulva profluebat, vt abortum contigisse crederet mulier. Quo facto, ita mederi curauit illi feminae, vt ptisanam leniter aperientem prescriberet atque injectiones ex hordeo decocto et radice chiae faceret, iisque sassaparillae radicem, mel aliaque adderet, quibus continuatis pus eductum est magna copia, femina conualuit atque faciliter peperit.

p. 524. 5. GRATELOUP *de phthisi tuberculosa*. Lac affinum, in usum vocatum mirifice profuit. Ophthalmia autem, quae inde orta erat, discussa est per sanguinis

sanguisugas, ita, vt ad nares materia progrederetur, sed vnguentum populneum' cum sale saturni, extractum cicutae, solutio mercurii sublimati corrosi hoc malum abegerunt et febris lenta vsu corticis peruviani et pilularum ex antimonio diaphoretico, tartaro chalybeato, sapone albo; et rheopuluerato cessauit.

6. *Obseruatio de morte improuisa ex nucleo mali p. 534. perfici deglutito, auctore Cl^o VIRARD.*

7. *Cl^o BERTHOLETTI epistola de acido animali. p. 537.*

8. *Cl^o MARTIN obseruatio de asphyxia, quam p. 545. infusflatione, methodo a Cl^o GAULTIER DE CLAU. p. 547. BRY nuper *) descripta sustulit. Huic addit Cl. PEYRORDE, frictiones plantarum pedis ibidem utilem esse. His subiungit Cl. FILLEAU se in eadem asphyxia cauterio actuali feliciter usum esse.*

Mensis iulius.

1. *De globulis KEYSERI et rob DE L'AFFE-T. LII. CTEUR. Quae quidem examini accuratiori subiecta p. 1. verosimiliter nihil, nisi mercurialia, esse probantur.*

2. *De noua methodo calculum extrahendi ex ve p. 35. fia urinaria supra pubem, quae quidem a Cl^o cos. p. 36. me adhibita, et in Eiusdem libro exposita est, cuius hic traditur epitome de hac materia. Duabus iste partibus constat, quarum prior fistit extractio- nem calculi per apparatum magnum vna cum de- scriptione necessariorum instrumentorum; in po- steriore autem parte disquiritur relatio contra li- thotomum reconditum, inserta commentariis Aca- demiae regiae chirurgorum Parisinae, simulque ad obiectiones respondeatur.*

3. *Cl. NAUDOT de principiis salinis aquarum p. 51. mineralium Provinciar. Quas quidem aquas LIEU- TAUD comparauit cum aquis Fergensibus propter*

R 4 vitrio-

*) v. comm. nostr. Vol. XXV. P. I. p. II.

vitriolicas, ferruginosas aereasque particulas, id
Cl. oPOIX *) plura in illis contineri asseruit, e
quidem aliquid de alumine plumoso, et sale min
ibili Glauberi; hanc virtutem autem ipsis concilia
runt pyritae vitriolici et ferruginosi, qui in stru
argillaceo copiose continentur, per quod iste
fluunt atque eiusmodi se impraequant particulis.
His subiiciuntur plura, quae ad naturam harum
aquarum declarandam earumque usum legitimum
pertinent.

p. 60.

4. Cl. DESGRANGES *disquisitiones ecchymosibus*
in pectore et signorum incertorum, quae in eiusmodi
morbis pro signis pathognomonicis venditantur. Pe
culosas et ut plurimum lethales esse tales ecchy
moses Noster asserit et ratione organorum in tho
racis cauitate contentoruni, et ratione laesiorum
functionum essentialium, simulque declarat diffe
rentiam, quae huic cum ecchymosibus in aliis cor
poris intercedat partibus. A Cl^o. VALENTINI**) signa suppeditata examinat, et communia signa
apud auctores reperta atque per experientiam com
probata, quae videlicet declarant adesse eiusmodi
ecchymosin, vberius exponit.

p. 71.

p. 81.

Menſis auguſtus.

p. III. 2. Cl. DESGRANGE *disquisitiones continuat ecchy
mosum in pectore et. quinque obſeruationes reca
ſet, quae quidem ſatis graues, non tamen nouae ſunt.*

3. CAROLI PHIL. ROUDIER *de ingenti tumor
hypogastrib. Tumore diſcuſſo, vulnus factum eſt, ex
quo vermis vnius pedis longus et ſecundum pro
portionem crassus exiit, quo facto, aeger, legitime
curandi*

*) in l'analyſe des eaux minerales de Provens, édiſ
Parisiis. cf. etiam Journal de Rozier mens. aug. 1777.

**) in recherches critiques ſur la chirurgie moderne

grandi ratione adhibita, pristinam recuperauit satatem.

4. ROCANVS de bubonocele per operationem sanata. p. 127.

6. De damnis Narbonnae d. 16. april. 1779. ob-p. 149.

artis refertur, atque mortes subitaneae a mephitis exhalationibus deriuantur.

Menſis ſeptember.

2. Cl. GOULIN de noua editione graeca et latina p. 207.

aphorismorum HIPPOCRATIS adornanda: multa, quae ſpectant ad historiam litterariam aphorismo-rum, magno cum studio ſunt a Cl. Auctore collecta.

3. Cl. BONNARD obſeruatio de uſu venæ ſetūio- p. 238.

uis in reſtituenda vita ſuſpenſis. Polemica eſt atque aduerſus Clum BOULLON directa.

4. Relatio de damnis Narbonnae enatis finitur. p. 244.

Menſis october.

3. Obſeruationes ſuper doloribus pleuriticis a ver- p. 331.

mibus oriundis, et de virtute corallinae, in eiusmodi aliisque morbis. Duas historias commemorauit au- tor, atque affirmauit egregios corallinae ſpeciem, quae, a vi contra vermes, helminthochordon appelle- tur, praestare uſus in vermbus necandis et omnibus ſympotomatibus inde prouenientibus penitus tol- lendis. In infuso aequo ac decocto exhibetur ita, p. 333. vt ad drachmam vna vncia aquae ſufficiat, in prima infantia datur drachma dimidia, in paullo proue- diore duae, in adultiori tres vel quatuor.

4. Cl. CROHARE' commentatio, quomodo parar-

duſit aethiops martialis ope acidi nitroſi. Modus hic eſt: limatura martis bene lotae, quantum pla- p. 338. cet, in ſcaplio terreo cum aqua deſtillata ita hu- meſtatur, vt haec aliquot lineas ſuper illam eleua- ta ſit; illud autem ſcapliuſum fornaci calefacto tam- diu imponitur, donec intense caleat vas: tunc por-

tio aquae fortis cum aequali parte destillatae
versando inditur, qua sit effervescentia man-
que mirum eleuatur in modum et spumam in-
copiosamque efficit; quo facto, omnia spatula-
rea indesinenter sunt agitanda. Tunc vero se-
aqua fortis impraegnata atque debilior reddi-
mittitur, donec materies sicca fiat, quae hume-
da est aqua calida. Si deinde aethiops est sepa-
rus, dilui debet cum sufficiente quantitate aqua.

- p. 349. 5. Clⁱ. LATOUR *obseruatio super quadam*
lepsi. Historia morbi narrata, causas potissimum
praedispontentes binas producit, scilicet quod non
igni officinae lateritiaie exposita fuerit, qui effec-
tuere auctore LORRY *), inde oritur, siquidem omnia
neruorum morbis praecipue patent, qui in
loca simul et aestuosa incolunt, deinde ex wan-
ti **) sententia ad causas pertinent febres, que
pluribus vicibus breui redeunt tempore.

Mensis nouember.

- p. 436. 3. DE LA PLANCHE *analyfis aquae hep-*
martialis, in regione quadam vicina Bourgault in Co-
mpania scaturientis, quam vsibus medicis aptam cau-
p. 445. 4. Clⁱ DESFARGES *operatio cataractae a mili-*
tate. Methodus GARANGEOTI per extractionem di-
adhibita.
- p. 447. 5. Clⁱ BARRAL *obseruatio de morbo puer-*
magna copia nucleorum cerasorum deglutitorum in
intestinis contentorum. Colicae frequentiores, dia-
rhoa quedam habitualis interdum cum vomiti-
nibus illam excruciant, verum diaeta leniens
humectante, clysteribus emollientibus et olio di-
varum pristinam recuperavit valetudinem.
- p. 451. 6. Clⁱ SUMEIRE *obseruatio de incertitudine for-*

*) Tract. de melanch. T. II. p. 47.

**) Maladies nerveuses T. I. p. 158.

*Diagnosticorum cum suppuratione coniunctiorum in
postore praegressa pleuritide.*

7. Cl. GUILLEMAIN de fractura cranii, qua simul p. 454.
*cerebri exiit ex aure. Mortuo aegro fractura
squamosa ossis temporum et petrosa parte,
dura meninx dilacerata reperiebatur.*

Mensis decembris.

3. Cl. BAUDAMANT de capillis repertis in ventri p. 507.
*alio et intestinis tenuibus. Puer quidam appetitu extra-
ordinario ferebatur in deglutitionem capillorum,
et quamquam parentes hanc prauam consuetudinem omnibus modis impedire stupererent, tamen
appetitui suo vel noctu satisfacere studuit, et nihil
decus ad decimum usque annum secunda val-
tudine ipsis licuit frui. Sed ab eo tempore inordina-
tus ille appetitus paululum desiit, et puer
de doloribus ventriculi multum conqueri cepit,
tum externus tumor in conspectum venit, febris
lenta, dolores ventriculi vehementiores, colicae in-
signes cum vomitionibus materiae viscosae, crassae
et biliosae cum insomniis cruciarunt aegrum. His
tamen non obstantibus iuuenis corpus increuit ad
consuetam magnitudinem, sed decimo sexto anno
incidit in profundam melancholiā cum ploratu,
vomitiones factae sunt vehementiores, difficiliores
que, materia eiusa maiorem viscositatem naēta, co-
loreque fortiori tincta grauem sparsit odorem, et
tandem obiit. Aperto cadavere capilli reperti sunt
in ventriculo, pyloro, duodeno et ieiuno et nuclei
carasorum sedem in illis capillis fixam occupaue-
nunt. Cl. Auctor horum capillorum imaginem
addidit.*

4 HENR. AUD. DE CHAIGNEBRUN de singula p. 515.
*ri quodam tumore, respectu originis, figurae, magni-
tudinis, longitudinis ac gravitatis. Vir quadraginta
et*

et octo annorum tumore colli affectus illum
pensorio eleuare debebat, figura eius cucum
repraesentabat, petiolo autem parti laterali de
colli adhaerebat ab apophysi mastoidea usque
claviculam, grauitas autem sedecim libras es
bat. Clysteribus, sanguinis missione, purgati
bus praeparatus aeger per ligaturam tandem a
more liberatus est.

p. 518. 5. Cl. DE LA ROCHE *de usu interno florunt*
quorum usum antispasmodicum, in conuulsionibus
infantum, in conuulsionibus et irregularibus
bus hysteriarum Noster commendat et decem
seruationibus firmat.

p. 540. 4. *Observatio de amputatione tibiae, in qua
gatura nulla adhibita est.*

XVII.

Icones plantarum et analyses partium, aeni
ciseae atque viuis coloribus insignitae,
Etis indicibus nominum necessariis, figura
rum explicationibus et breuibus animad
sionibus, quas composuit D. CASIMIR
CHRISTOPHORVS SCHMIDEL. Editio
curante et edente Valentino Bischoff,
nipulus I. Norimb. typis Felseckerianis
1782. plag. 24. tab. aen. 25. fol.

Ponas descriptionem plantae alicuius, quoad ha
potest, exactam et perspicuam; carebit tan
claritate illa, quam icon fideliter naturae ad
Erum composita, affert, atque in animo lemnis
excitat. Fieri interea potest, vt planta quoad
alteri, quoad externum habitum, conueniat ad
vt pro eadem habeatur, quamquam quibusdam po
leat partibus, vnde systematis cuiusdam vigi
nificat.

si genere distent ambae a se inuicem, tamen specie
Item eiusdem generis discrepent. Hinc si iconismos
ali adiecta quoque fuerit disquisitio minutularum
essentialium partium exacta, exarataque deinceps
ancta ista sint calamo vere scientifico; habebis
enum opus omnibus numeris hoc respectu absolu-
um. Atque his sane dotibus instructum est pre-
iosum hoc Ill. SCHMIDELLI opus, et adeo quidem,
vt palmam omnibus sibi congeneribus facile pree-
cipere videatur. Ut taceamus laboriose erutam
definitionem synonymorum numerosorum varie-
tatumque, praececellit in eo vel maxime, quod con-
tineat inter alia etiam perquam studiosam disquisi-
tionem, obseruationem et iconismum illarum plan-
tarum cum suis partibus temporariis, quae ius, qui
serum in regno vegetabili reiiciunt. et inde petit
Linnaeani systematis aduersarii sunt, ansam inpri-
mis dedere, eadem reprobandi et cauillandi. Sunt
nimurum istae cryptogamiae inde non plane im-
merito ita dictae, quod nuptias suas omnino nudis
imo vel aliquantum armatis oculis subtrahant. MI-
CHELIVM si excipias, nullus botanicorum abinde-
sus est tenebras istas ita adire, quam quidem Ill.
Auctor noster; interea autem neque ullus ante
eundem fuit, qui hoc passu lumini veritatis adeo
se appropinquaret; vt e sequentibus patebit.

Prodierat iam tum sectio prior huius operis
an. 1747. curante chalcographo KNORR, tabulis
IX adornata. Cum vero iste tabula decima incisa
mortis succumberet; vices eius supplere suscipiebat
n. c. KELLER pictor et chalcographus Norimber-
gensis, sive demum hanc sectionem quatuor tabulis
ditatam publico tradebat, qui postmodum idem ne-
gotium in v. BISCHOPP, artificem non minus peritum,
detulit. Colores interea harum tabularum vi-
vidiores sunt: nonnunquam autem etiam hunc mo-
dulum

dulum excedunt, seu virore vltra naturam in luteo
inclinant. Qui e. g. *Mnium pellucens* tab. III. cum
plantula conferre voluerit, hoc clare perspiciat.

p. 12.

Monendum tamen esse videtur, quod oest
Ill. Auctoris perquam acutissimis tamen vna altera
que notatu digna circumstantia in hoc museo si
subtraxerit. Ill. **HALLERV**S omnino recte videt
cyatophorarum plantularum corpuscula figura
habere triangularem. Procul dubio autem et illa
praecellens naturae scrutator plantulam vel insu-
serius adiit, vel examinavit instrumentis inferiori
notae, ideo, quod et eundem subterfugenter cu-
pusculorum horum pedunculi, quibus cum plan-
tula cohaerent, nec non contenta intro massa gran-
ulosa et interposita iisdem filamenta succulenta
perquam brevia. Absoluto eorum negotio em-
nescunt filaments succulenta, atque corporis calo-
rum augmenta antea in singulares formas abeant,
quam cyathos deserunt. Id vero, quod nonnulli
Cll. Viri crediderunt, plantulas abinde, cœu partu
viuos pullulare, nobis nec unquam obuenit; nihil
enim aliud sunt, quam alterum genus masculorum
organorum, singularis huius musci. Alterum vero
illis plantulis inest, quarum, ut nobis videtur, na-
IX. mentionem fecit Cl. Auctor. Atque istae plan-
tulae femineis simillimae sunt. Viderat harum
perichaetium in suo gremio continere corpuscula
cylindrica, bina ternaque. Ex his formantur flo-
res masculi totidem capituliformes, pedicellis four-
mosis sustenti, eleuatique extra perichaetium, in
bello saepius colore extus superbentes. Intra squa-
mas concavas perianthii continentur anthereæ cy-
lindricæ filaque succulenta, haud secus atque in
plantulis *Mniorum LINN.* stellatis.

p. 15.

Numero quinto Cl. Auctor perhibet, operculi
cuspidem cum calyptra non cohaerere atque con-
stante

stanter in quatuor partes diuidi. Sed concedat quaeſo hanc rem longe aliter nobis ſeſe demonſtrasse. Illuſit certe exaſtior cohaeſio operculi cum calyptra ſagacifimum alioquin obſeruatorem. Niſi enim omnis iſte apparatus habitaculum ſeminum operiens bene fuerit madefactus, fructusque non dum plenaria maturitate adeptus, calyptra conſtanter operculum ſecum ducit. Vidimus quidem operculum hoc, perquam tenerimum, de baſi ſua in quatuor partes diuidi, at nunquam de ſuo ca- cume, quod vix non penes omnes, vi ſtructu- re, firmiſſimum exiſtit. Atque hinc forſitan eſt, quod DILLENIUS dixit: *in recenti planta corona plu- ribus tiliis dehicit* *). Vel hinc adparet; quanta cauſione opus ſit in diſquirendis hiſ minutulis plantulis.

Clauaria, quam MICHELIVS definiſt: *turgida* p. 17. *obtusa*: et *oblonga puluinata* quartam quintamque tubulam occupat. In prima huius fungi aetate Auctor eius ſuperficiem veſiculis conteſtam, obſeruauit, diſparentibus, vbi puncta ſeminalia prodi- rent. Veſiculas illas organa fungi maſcula eſſe, et merito quidem, ſtatuit.

Veluti et primus eſſet, qui genuina iſta organa p. 38. *Marchantiae polymorphae* detegeret publicaretque. Iſunt nimirum peltis pedicellatis. Pyriformes au- tem pingit Vir Ill. loculos maſculae virtutis. Id quod vero nobis in diſquitione non ita ſeſe pro- bauit. Oblongam enim habebant formam, vtra- que extremitate acuminata. Marginem cingebat pellucentior annulus, ad baſin vero, vbi cum tha- lamo cohaeſerat, aderat tuberculum quaſi carno- sum. Alteram ſpeciem, pedunculis radiatis, quae vere femella huius eſt ſocia, alio loco daturum pol- licetur Auctor.

Cum

*) Hist. Muſc. p. 232.

Cum admodum rudis atque parum bene determinata adhuc dum sit scientia nostra circa fungorum miliam, addere quaedam iis placet, quae illi, Auf. p. 42. de agarico suo *ouiformi*, tab. X. delineato, expointur. Solitarius gregariusque est iste fungus; prout mirum defluxa eius in atramentosa amurca numerosissima seminula, pluuiis aliquaque causis accidentibus ab inuicem dimouebantur, vel congebat permanebant. Quod radix audit, constanter campus est cuneiforme. Interior superficies annularis qui prima fungi aetate pilei marginem quoque cuncta stipite coniungit, innumerabilibus globulis canaliculatis, intra tenuissimam filamentosam stupam catis, conspersa est. Atque candidi isti globuli, nequam vero processus illi succulent in marginem lamellarum, ut MICHELIVS aliique volvere, mascula huius plantae sunt organa. Repugnant enim dicti processus naturae masculorum organorum inde, quod eodem in viuido statu ad maturationem semen visque persistant; id quod per omnem naturam in hoc organo occurrit. Inferior pars in meditullio quasi stipitis contentam stupam pulcherrime, et quantum scimus, solus obseruauit Noster. Inferior eius pars tenerrimo acumine cum superiori parte illius, quod radix audit, committitur. Vbi autem ad pileoli fastigium accedit, adeo arte cum isto necatur, ut continuo pars eius sequatur dum pileolum integrum de stipite analimus. Color atramenti, in quod tandem colligat pileolus, praecipue de innumeris atris seminulis, dum maturitatem plenariam acquisuerit pendet. Sufficientem numerum huius fungi, in quauis aetate ac statu, superficiem terrae excedente, disquisiuimus, vnde pro certo affirmare possumus, non solum utramque MICHELII definitiōnem, sed SCHAEFFERI quoque species fungorum circa

circa Ratisbonam nascentium Tom. I. tab. 8. 46 et
47. vnum eundemque esse fungum. Atque hac
occasione adnotare placet, perquam optime mo-
nuisse Cl. GLEDITSCHIUM ⁴): fungos in fructifi-
cationis stadio conquirendos esse ab illo, qui eos-
dem rite cognoscere atque distinguere cupit.
Dum vero pileolus, aut aliter effigurata seminige-
ra pars in conspectum prodiit, dudum iam elapsum
esse hoc studium. Sciant enim Botanici et rerum
naturalium curiosi; fungos adeo breuioris aeu-
vegetabilia non esse, ac summi quidam viri statue-
re atque in vulgus creditur. *Agaricum fimetarium*
LINN. vero distinctam speciem ab hic tradito fungo
esse, alia occasione ostensurum pollicetur Auctor.

Retinuit etiam, vbi de Acrosticho *Thelypteri*. p. 45.
de LINN. exponit, nomen genericum *RUPPII*, *The-
lypterus*. Crediderimus autem, hanc plantam ma-
iori iure ad *Polypodia* spectare. Denticulis tegu-
menti cuticularis capsularum, impositis globulos
luteos obseruauit Auctor, quibus merito officium
masculum adjudicat. Iis vero in locis, vbi nos
hanc speciem legimus et disquisiuimus, ad omnes
se dictas venas paginae inferioris pinnularum, per-
quam abundantes offendimus hos globulos ma-
sculos.

De reliquo hac in sectione; pari industria dis-
quisiti, expositi atque delineati inueniuntur: *Ribes*,
Rubus, *Helleborus niger*, *Vitis vinifera* et *laciniosa*,
Martynia annua, quam Proboscideam nuncupat, pro- p. 49.
pterea, quod descriptum et perquam eleganter hic
delineatum exemplar, cum habitu, foliis floribusque,
tum, et praecipue quidem calyce ab Ehretiano dis-
serret. Videndum an consultum iudicent, qui structu-
m vegetantium et originem partium recte norunt?

Altera

⁴) praeſ. ad meth. Fung.

Altera huius manipuli sectio prodit 1781.
p. 53. Cuius Tab. XIV. pulcherrime repraesentat *Chara* secundum Auctoris definitionem *inermem pellucideam adiunctis fructificationis partibus naturali et aucta magnitudine*. Ill. LINNEVS in altera specierum editione hoc genus plantarum cryptogamicis numerauerat: in duodecima autem Ed. Syst. Nat. disquisitionem SCHREBERI in *Chara vulgaris* secunda ad Monoecias translocauit. Species ab Auctor descripta, productiones laterales seu folia, ut volvunt, extremitatem versus vtplurimum habet bifurca, cui diuisurae perpetuo flores vel vtriusque vel vnius tantummodo sexus assident: neque alter, quam his praesentibus, geniculata existunt. Globuli demum rubri mascula organa sunt. Horum descriptio exacte quadrat illis *Charae vulgaris*, excepto annulo pellucente, qui hic deficit. Externa eorum superficies inaequalis est. Contenta horum globulorum sunt granula crocea, filis tenuerrimis intertexta. In vulgari specie ad augmenta maiora, ac quidem Ill. Auctor adhibuerat, sive granulorum sese nobis manifestabat: aperto vero globuliformi folliculo, deprehendimus ouadire ceptacula, procul dubio masculae virtutis.

Organon feminine, pistillum fidum representat, quod demum in fructum abit, spiralibus lineis ornatum, nigricantem maturitate. Aperto suspensa manu exteriori hoc folliculo, nucleus laevis inde excidit. Huius contenta sunt granula alba, in aequalia sphaericaque, variae magnitudinis. Libram hinc Noster relinquit, an ista granula, autum nucleum pro semine habere volueris. In *Charae vulgaris* nucleo autem striis spiralibus, etiamnum post exemptionem, notato, nobis sese obtulerunt cum illis albis alia granula opaciora, multo

num-

numerisiora, atque minora; quae forsitan huius plantulae vera sunt semina.

Tab. XV sistitur *Clavaria teres fistulosa*. Huius fungi varias botanicorum denominations III. Auctor, pro suo singulari scientifico more, exacte distinguit. Sane, penes nullam vegetantium familiam hoc respectu tantus labor, tantum opus est, ac fungos. Idque, si recte iudicamus, praecipue ideo, quod foecunda eorum iuuentus hactenus latet botanicos confundereturque cum senio, vbi conceptum fructum maturant et matrix perit. In hoc fungo autem ille perfectionis status indefessum nostrum scrutatorem subterfugere nequievit: quando quidem numero sexto eius fructificationis partes exhiberet. Observauerat eundem iuvenum adhuc vesiculis lacteis totum quantum conspersum, quae subinde in citreum colorem vergebant et progressa vegetatione disparebant. Qui cryptogamicarum plantarum fructificationis motum nouit, atque sepositis praecognitis opinionibus, exacte hic descriptas commutationes perpendit, facile perspiciet; vesiculas istas vera huius fungi esse mascula genitalia.

Sequitur deinde Tab. XVI. *Iua annua*. In prima et quarta editione Generum, et Hort. Cliff. LINNEVS hanc plantam, speciesue cognatas nomine *Parthenii* complexerat: postmodum vero mutauit hoc consilium, proprium genus *Iuae* condendo. LUDWIGIVS autem in *Defin. Gen. Ed.* altera eandem nihilosecius *Parthenio* adnumerat. Instituta vero accuratiore disquisitione, Cl. Auctor hanc difficultatem ita definiuit; quod omnino propter floris feminei locum, huius petalum eiusque formam ab *Ambrosia* discrepet: a *Parthenio* autem, secundum LUDWIGII pracepta, propter florem femineum non nudum sed petalo ornatum, et secundum

cundum LINNEI, e coniunctione florum vim
que sexus, differat. LINNEVS flori semineo-
rollam denegauerat, vnde euenit, vt styllos du-
numeraret. Noster autem tribus sibi succeden-
bus annis constanter eandem reperit atque styllo
corollae lymbo superato, in stigma bifidum di-
sum. Praeterea quoque quam luculentissime de-
monstrat; flores masculos etiamnum suo pistillis
instrui, hinc nequaquam meros masculos esse. Ne-
que profecto extra omnem dubitationem posse
est infoecunditas horum pistillorum, cum ante-
tante accuratissimo oculatiissimo nostro scrutinio
maturantibus illis femineorum florum adhuc sit
superstites.

p. 63. Traditur Tab. XVII. Semperiuum, quod LIN-
NEVS in suis speciebus inter synonyma *Semperiu-*
hirti enumerauit. Cum vero Linneana huius specie
definitio etiam *globuliferae* competere videatur, ne-
que ullus recentiorum botanicorum hanc plantam
suo in natali solo viderit; huius scientiae amatores
omnino perquam sibi obstrinxit Noster et disquiritur
stirpis curatiore et eius iconismo, quem omnes
primus dedit. Species ista etiamnum non est
nectariis, generi *Sed* solemnis; quorum num-
erus, numerum pistillorum; iste vero petalorum si-
quitur. Stamina e contra duplicatum ab illis te-
nent. Plurimi florum hexapetali sunt; accor-
runt autem et heptapetali: primarius tamen ha-
perpetuo est dodecapetalus:

p. 67. Dum Auctor suum Tab. XVIII. exhibitum *T-
ganum* disquireret et delinearet, observationesque
super hanc plantam elaboraret, vtique parum adhuc
his in terris cognita erat ista planta. Ipse LINNEVS
secunda Spec. edit. patriam eius indicare nego-
bat, vbi nomine *Nolanae prostratae* proposuit, et si-
lius, in suis Decuriis iconem, hac tamen multo in-
ferior

feriorem, dedit. Abhinc eadem ista planta apud COVANUM, EHRETIVM, in *Aet. Helv.* etc. reperiatur; at vbique alio nomine insignita; procul dubio, quod quisque crederet se primum eius euul-gatorem.

Sequitur *Anthoceros laevis*, cuius quidem DIL. p. 71.

LENIVS primus invenit; MICHELIVS autem accurasier descriptor conditorque huius nominis fuit. Ad cryptogamicarum numerum pertinet plantula; hinc in primis fructificationis partibus attendendum videbatur. Id tamen debemus Bufenianis Neckerianisque cauillationibus in sexum plantarum, quod illis partibus nunc penitior opera imponatur ac olim factum est. MICHELIVS iamquam praeter corniculatas, deinceps puluisculo refertas excrescentias, animaduerterat, ceu coronula circumductas areolas, quarum in gremio nonnulla luteola corpuscula latitarent. Ista, pro haud pridem adhuc consueto more, feminea, illa mascula esse contendit. Cum vero luteola haecce corpuscula ante maturitatem corniculorum prodeant, perentque absque omni continuata vegetatione; ill. SCHMIDELIVS firmo hoc de fundamento condidit quam rectissime in plane contrariam sententiam: nimirum cornicula femineis, et corpuscula fo-veolarum, masculinis organis accenserit debere. Foveolae igitur cum suis processulis vices calycis gerunt. Harum MICHELIVS, constantem se sex animalia ad-vertisse, perhibet: Noster vero quatuor, quinque, sex, immo septem numero vidit. Origo horum processorum utique rupturae cuticulae circa fructificationis actum debetur. Nobis interea adeo produci regularesque non obuenere, ac quidem Au-
tor MICHELIVSQUE pingunt; sed margo, soueo-
rum ambiens, repraesentabat cuticulam retro volu-
tum, quae hinc inde tantillum eminebat. Idem ex-

hibent vaginae corniculorum; quippe quasi
 ginem modo aequalem, modo inaequalem, mox
 dentatum habent, veluti Noster bene animadver-
 tit. Vaginula interea neutquam mera cuticula
 est propago, sed ipsius sic dicti parenchymatis.
 Neque stylus hic deficit pro suscipienda platica
 virtute. Qui istum cum suo stigmate animadver-
 tere volet, probe inchoantem intumescentiam cor-
 niculorum ut attendat, oportet. In huius casu
 sic lente mediocriter augente animadver-
 tur est cylindrum minutulum, truncatum fuscum,
 de quo quasi calyptreas in modum exporriguntur
 filamenta tenerima, itidem fusca. Stylus brevior adie-
 filimenta autem calyptram aemulantia, nisi tem-
 pestate deturbentur, remanent ad notabilem elo-
 gationem corniculi, punctati fusti in eius cacumine
 infixi. Hinc eo magis confirmatur puluisculi
 in corniculis contenti, seminalis dignitas. Sem-
 nula ista III. Auctori per lentem, quasi granulis super
 facie adspersa videbantur, elasticæ vero his additis
 machinulae, quasi e serie vesicularum composita.
 Nobis vero ad augmentum, lineam parisinam circiter
 170 multiplicans, illa echinata, hæc alias pli-
 ne structurae ac *Iungermanniarum* *Marchantiarum*
 que elateres, sese exhibuere. Per quam enim vni-
 riariat harum machinularum figura, vix satis descri-
 benda. Columnula, meditullium biualvis capi-
 lae occupans, secundum Auctoris sententiam, me-
 dullaris substantiae est propago. Et recte quidem,
 quatenus medullaris substantia contextum celluloso
 in medio vegetabilis partis denotat: sed non
 vi illius praerogatiuae, quam citra omnem ratio-
 nem, atque experientiam huic substantiae adjudica-
 runt rei vegetabilis doctores. Neque nos vñquam
 vidimus hanc columnulam, tantis seminulis obli-
 tam, ac quidem **MICHELIVS DILLENIUS** que figu-

figuris repraefentant. Valuis capsulae manifestiora certe insunt vasa, alibilem succum aduehentia.

In iusto Auctore huic tabulae fese immiscuerat *Aspergillus*, MICHELIO dictus. Noster eundem cum ill. GLEDITSCHIO, *Byssis* adpumerat.

Tab. XXI *Vtricularia minor* pulchre delineata p. 79. reperitur. Quo vero Auctor essentiale discrimen hanc inter atque *vulgaris* speciem eo evidentius figeret, cum nonnulli botanicorum illam, huius varietatem esse contendant: analysis florum vtriusque speciei hic exhibuit. Calyx *Vtriculariae minoris* nonnunquam tertio quoque foliolo ditatus est: faux vero corollae aperta existit, quam in specie *vulgaris* intumescentia quaedam claudit. LINNEVS pro signo diacritico carinam nectarii posuit, quam vero Noster nunquam offendit. Filamenta staminum quoque aliquatenus ratione formae a se invicem discrepant. Antherarum loculum, quem HALLERVS duplicem dicit, ill. SCHMIDELIVS simplicem tantum deprehendit. Folia interea vtramque speciem etiamnum dispare faciunt. Praeterquam enim quod *Vtriculariae vulgaris* folia volumine majora sint, *Vtriculariae minoris* marginem etiam diuisionum dentatum habent, qui laevis est in ista.

Inter synonyma *Jungermanniae pusillae* Auctor p. 82. cum LINNEO et SCHREBERO speciem DILLENII 46 retulit. Quam vero MICHELIVS Nov. gen. tab. V. fig. 10. proposuit, atque eadem est cum DILLENII tab. LXXI. fig. 22. varietatem illius esse censet. SCHREBERVS autem in spicilegio Fl. Lips. hanc ceu singularem speciem proponit, nomine *Jungermanniae barbatae*, cuius mentionem iniecent ill. SCHMIDELIVS in Diss. de *Jungermanniat* dorassere pag. 20. Quodsi vero fig. 2 et 7, seu hamum augmenta III et XVI. nostri operis cum figuris Dillenianis Michelianisque comparamus, in apricop est,

est, has plantas a se inuicem non discrepare. Procul dubio modus disseminationis confusione anim dedit. Quodsi enim seminula ista cumulatim sibi terrae mandarunt sive pullulauere, plantulae insuccrescentes, in cespitem condensatae, figura DILLENII 46 referunt. In contrario autem casu fit, quod SCHREBERVS spicil. p. 188. in parenthesi adnotauit. Truncellus nimirum, fructificatione absoluta, quum spatium ipsi concessum sit, mon plurimorum vegetantium, elongatur, fructusque sic in medium eius locum quasi transfertur. Hinc igitur neque specierum multiplicatio bene fit, nec varia a LINNEO et HALLERO adiecta synonyma fundamento innituntur. *Jungermannia* denique *palmata*, quam HALLERVVS *Elem. Stirp. Helv.* num 1387. inter synonyma pusillae DILLENII reposuit, cum forma et consistentia frondium, tum structura et dispositione partium fructificantium, toto coelo ab hac et ambrosioide distat. Ill. Auctor plantulam nostram pro mere dioica habet. At haeres in *Jungermannia pusilla* eadem ratione est comparata, ac in *Anthocero* et *Blasia*, ut nimurum non nullae plantulae floribus feminine prorsus desistuantur, aliae vero hos, una cum masculis, sed de summitate promant. Radiculae simpliciter per se consideratae, fusco colore pollent; quodsi vena luci aduertantur, eleganti violaceo perfusae aduertuntur. Membranulam antheras calycis loca ambientem, quam Auctor proponit, nos non invenimus. Sphaerulas illas omnino mascula organa esse docet granulosae materiei intus contentae praesentia atque praeprimis huius electio, quam oculatissimus Vir vidit et fusius descripsit. Calyptram in hac quoque specie, veluti in reliquis, bene obseruauit Noster. Capsula in quatuor finditur valvas: semina vero et huius *Jungermannias* id summa

summa vitrorum augmenta echinatam habent superficiem.

Pro definitione *Crucianella latifoliae*, quam in p. 87. togram Tab. XXIII. exhibuit Ill. Auctor, LINNEVS posuit numerum foliorum quaternarium. Noster autem, cum CLVSI, IMPERATO, FABRICIO, ad summa genicula, eorum sex inuenit; at constanter angustiora inferioribus. Quilibet scapus spica finitur acuminata, cuius columnae alternis thalamis bini insident flores, modo cerealibus solemni. GOUANUS, et eius ad ductum LINNEVS duo tantum calycina folia assumere; tertium tanquam meram squamam considerant. Noster autem similem structuram inter ista foliola et tertium maturo quoque fructu praesens deprehendit; hinc nullum ab officio calycis excludendum autumat. Quod corollam attinet, adnotauit eius tubam quandoque etiam in tres tantum lacinias abire. Quaevis lacinia terminatur appendiculo conico geniculato, aristaeformi, vnde margines decurrunt serie vesicularum tumiduli. Vtraque conditio lacinias has hygrometricas faciunt, adeo, ut interdiu seu secca tempestate contrahantur, circa vesperam et contra aut ad aeris humiditatem exporrigantur. Hinc quoque ad flores irritabiles pertinent. Stamina corollae inserta constanter quaternarium numerum tenent. Rudimentum fructus vtrinque fulcatum in summitate binas glandulas reniformes accepit, assurgente ex eorum medio stylo bipartito, parte altera longiore, altera breuiore. Sem. 2.

HALLERV^s iam in *Hist. Pl. Helv.* proposuerat Trichiam ab Ill. Auctore acceptam; dubitat tamen p. 91. Ibidem, an ista fungi species re^este a *Lycoperdis* existimi possit, cum etiamnum subter sua integumenta polliculosum semen filamentis tenerimis intertextum contineat. Noster eandem tab. XXIV. nomine

mine *Trichulii*, proponit, characterem genericam eadem illa elastica filamenta atque comprehendens tem cutem, pro ratione plantulae duriusculam per frustula dehiscentem, collocando. Plantula ipsa initio dilute rubet in suo capitulo, quod si pum breui at crassiusculo, basi lata instructo, infidet. Observauit Noster primordia plantulae intra minus simos mucosos aceruulos latitare. Simile phænomenon de *Stemonite fuscō LINNEI* nobis indicare videbatur, intra hunc mucorem contineri usculam plantulae virtutem.

p. 92. Claudit agmen *Clavaria ophioglossoides* LINN tab. XXV. cuius descriptionem exactam exhibet Auctor.

Prostant adhuc duo nitidissimi huius operis fasciculi, quorum breuem recensionem proxime dabisimus.

XVIII.

D. IOANNIS HEDWIGII fundamentum histomie naturalis muscorum frondosorum, concinnens eorum flores, fructus, seminalem propagationem, adiecta generum dispositione methodica, iconibus illustratis, Pars I. et II. Lips. apud Siegfr. Leber. Crism. 1782. + mai. plagg. 28. tabb. aen. XX.

Ante quatuor iam annos in collectionibus statuum ad physicam historiamque naturalem pertinentium *) indicauerat Noster muscorum temporarias partes hactenus perperam a botanico quaesitas, vel peruersè venditatas, imo abnegata plane a Cl. NECKERIO **) omni huic vegetantium tribus

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 299.

**) vid. ib. Vol. XXII. p. 739.

tribui. Qua re ibi breuiter expedita, veluti promiserat, fusiū iam explicata et pulcherrimis decem tabularum iconibus, viuis quoque coloribus egregie dilucidata, prima hac parte accepimus. Ad muscos frondosos, respectu aliorum, hepaticorum ipsi dictorum, singula Linneana genera, *Lycopodium* excepto, refert: consulto tamen omnigenae perturbationi cunctarum in his plantulis occurrentium partium et progenitae earundem seminalis sibolis reseruat exactam, hic tantum summatis datam, musci definitionem, nemini philosophorum, p. 6. secundum RAI effatum, adhucdum possibilem.

Expositis vero praecipuis, quae radicem, caulem, folia eorum spectant, variantibusque Auctorum placitis de sexualibus partibus propositis, in generali floris consideratione, florendi modum p. 43. respectu hermaphroditorum, monoicorum et dioicorum, penes muscis frondosis plane contrarium illi vegetabilium proceriorum, nec non locum et tempus pro facilitanda inquisitione indicat. Ma- p. 53. scula organa vegetabilium, igitur et sperma plasticum, non ex alburno, ut LINNEVS pluresque alii praestantissimi botanici voluerent, sed, velut in animali corpore, de vniuersali adducente vasorum genere succorumque fonte ortuni habent; quod argumentis, anatomicae vasorum in plantis disquisitioni superstructis, demonstratur.

Hinc, et e mutationibus, quae genitalia ma- p. 61. scula subeunt officio perfuncto, nec non conformi structura, rite fluit, corpuscula cylindrica, in rosulis capitolisque *Polytrichorum*, *Mniorum*, *Bryorum* nonnullorum, et in gemmiformibus flosculis *Hypnum*, *Bryorum* aliorum, *Fontinalis*, reperiunda, nequam a natura staminum abludere; quin electio inde granulosi operis, saepius ab Auctore obseruata, praesentibusque iisdem quauis in specie, liquet,

liquet, his impraegnationem muscorum frondosorum vere celebrari.

p. 67. Stylus, calyptrae insidens, qua firmatur fructus rudimento, clausus antea, aperitur de summis in stigma tubiforme, et absoluta impraegnation adparent ductuli deferentes. Huic semper, et sape abunde, sociantur corpuscula simillima, quae cum nihilominus plurimae muscorum species vimcam tantum capsulam proferant, eodemque, quo antherae, pedunculo instructa inueniantur, quamvis adductores seu opitulatores quasi impraegnationis diceret Cl. Auctor, in medio tamen relinqu ratione sui veri usus.

p. 80. Calyptoram de thalamo exortam, eamque limbo vaginaluae antea cohaerentem, petalum omnino esse et vi ortus et vasculosae structurae et utilitate euincit Noster. Filorum succosorum, vix non in omni flore praesentium, figura perquam varia et articulationes a septis transuersalibus habent et officium suum cum humectando genitalia, tum aliuando expulsionem receptionemque masculis virtutis praestant.

p. 95. Perichaetium denique non in hypnis tantum, sed in quoquis muscorum flore, masculo et femineo, praesens est sisticque verum calycem botanicorum, seu, ut Aucter mauult, *perianthium extnum*: quum enim calycem inter atque corollam genuina distinctionis nota non detur, neque a distincta parte, ut hactenus credidere, ortum ducant, in perianthium extnum et internum aptius dif p. 100. pesci contendit. Formas florum a perichaetio cinnatas, in gemmiformes, capituliformes, disciformes dividit.

Cuncta hic prolata observationibus innixa experientia comprobata, iconibus ab ipso auctore naturae ad ductum confectis illustrantur.

Alten

Altera huius operis pars, quae proxime illam Pars II. sequuta est, cum essentialia, tum accidentalia frustis, praecipue concernit. Haec inter primo loco occurrit connexio pedunculi capsulae nullae speciei deficiens, cum plantula. Fit illa penes omnes, p. 4. solo Sphagno exento, mediante vaginulae plantula producta, quae pedunculi seu setulæ basin conicam recipit: vnde sane perquam augetur cohaesioneis superficies, alioquin perquam exigua secundum ipsius partis diametrum transuersalem.

Pedunculus omnibus, praeter *Buxbaumiam aphyllam*, laevis, e vasibus primariis succigeris plantulae constat, demum quasi ligneoscentibus, et medio cellulari opere, medulla dicto. Directionem variam habet, erectam, flexam, incuruam; colorem senescens, ut aliorum pedunculi, mutat, saepeque tunc, laquei ad instar siccescens, spirali ductu tortuatur, rediens iterum madefactus.

Tractationem de capsula in quatuor dispescuit p. 7. noster sectiones, quarum prima thecae seminalis nexum, structuram, conformatiōnem et directionem exhibit. Pedunculi seu setulæ vascula recta p. 10. in capsulam continuantur, modo intercedente, modo quasi deficiente apophysi; inque duplē membranam, paries capsulae constituentem, absunt. Exterior firmula duriuscula, crusta SCHREBERO dicta, e nutritiis vasculis exstruitur, reticuli in modum compositis. Interior tenerior pelluci- p. 16. diorque, maxime ab interiore cellulari tela ortum ducere, vascula vero, quae et illi. SCHREBERVS et Noster obseruarunt, ab interioribus vasculis pedunculi accipere videtur. Vtramque membranam perpetuo intercedit communicatio, nunc maxime, ut in *Buxbaumia aphylla*, *Bryo pomiformi*, *Mnio fonte* cet. nunc minus conspicua, per vascula, quibus seminula hic adhaerentia nutriuntur, veluti hic

hic experimentis docetur. Ad aperturam capsulae etiam remotiores ab inuicem per reliqua membra istae committuntur demum inuicem. Deinde liquo hic loci fundamenta quaedam denominatione directionum capsularum etiamnum figuntur.

- p. 18. Excipit hanc sectionem altera de operculo, vel primo loco variae eius formae determinantur. Procedit ista pars e vasculis parietis externi capsulae, qui maturitatis tempore ab inuicem dehiscent. Intercedit autem in nonnullis speciebus capsulae operculumque annulus, qui hic exactius, quam a villo antea factum est, describitur. Constat e fine cellulae lamina colorata et processibus succulentis pellucidis. Illa exteriora spectat, isti vero subter operculum apicem versus protenduntur.

- p. 24. Sectio tertia de columnula agit. Constat haec cellulari parte, procedente ab illa medullari dicta pedunculi parte atque ad apicem usque operculi producta. Variam habet pro ratione specierum formam atque dimensionem. Particula inter operculum sita modo remanet in primicera parte; modo cum operculo secedit et exsiccata MILLERI antheram *) constituit; modo in globulum inter peristoma contrahitur; modo exsiccatione membranulam format apicibus dentium adglutinans, ut in *polytrichis*.

- p. 31. Denique sectione quarta de peristome, quae denominatione Auctor omnem conditionem aperturae capsularum in muscis frondosis completa est, exponit. Est hoc vel nullum, vel nudum, vel effiguratum. Effiguratum vel est simplex e meris dentibus aut meris ciliis; vel compositum e dentibus liberis et connexis, ciliisque membranulis reticulis.

*) Quam ita dixit et pinxit in libro: An illustration of the sexual system of LINNEVS. London 1779-80 tab. 103. fig. II. 12.

reticulo. Audiunt vero Nostro *dentes*, processus firmiores ab externa capsulae membrana procedentes vel simplices vel bifidi, numero 4, 8, 16, 32: silia e contra, teneri internae membranulae processus, perquam varie compositi. Definiuit sub-p. 45. inde Auctor officium singularis huius mechanismi, cuius partes vim accepere, se se contractione aut expansione vicissitudinibus aeris accommodandi, sicue seminorum portam vel recludendi, vel aperiendi.

His de seminum receptaculo expositis, ad se-p. 48. minum ipsorum et plantarum inde progenitarum considerationem pergit. Pulusculum illum intra thecas muscorum, vera eorum esse semina, confirmare atque demonstrare aptius luculentiusque poterat nihil, quam plantarum simillimarum matri, de qua depromtus erat, educatio. Felicissimo euentu hoc praesstit Noster satione diuersorum muscorum frondosorum, cuius historiam cum cautionibus singulis exhibitis et euentu fusius exposuit. Patet nunc ex his quam certissime, nonsolum prae sentia genuini feminis, in hac quoque vegetabilium familia, virtute mascula foecundati; sed cotyledonum quoque et membranarum, cuncta huc pertinentia includentium, eadem ac in aliis seminulis ratione. Pullulantia ista seminula quoque primordiale radiculam simplicem propellunt. Cotyledon non minus est simplex; successu autem temporis ramificatur. Cuncta haec figuris egregius illustrata conspicuntur.

Absolutis nunc omnibus, quae muscos frondosos eorumque partes concernunt, quaestio dilucidatur, quid est muscus? Atque primo quidem intuitu museus videbatur esse,

planta, petalo calyptato styligero instructa. p. 61.
Dum vero perpenderet Auctor, hanc definitio-
nem

nem non minus etiam *Iungermannii* et *Marchantiae* competere, hinc istas stirpes quoque ad musci pertinere: singulis bene perensis, dispersis omnem hanc familiam vegetantium in musci frondosos et hepaticos, utrumque ordinem sequentem in modum definiens:

Musci frondosi sunt plantae petalo calyptato styligero, basi dehiscente, inque altum cum capsula elato, instructae; capsula operculata.

Musci hepatici sunt plantae petalo calyptato styligero, ex apice dehiscente, instructae; capsula quadrivalui.

Placuit tandem Auctori Cl^o omnibus his partitis, methodum addere, qua muscorum frondosorum species in definita genera distribuuntur. Et primo quidem fata generum et specierum transitiones varias exhibit. Deinde exponit suum descendendi fundamentum quod in primis in peristoma locauit, ad sociando huic altero loco formam masculorum florum. Euasit inde sequens tabula methodi synoptica.

Musci frondosi instruuntur

Capsulis

I. Peristomate nullo	- - -	I. <i>Phascum</i>
II. Peristomate nudo: masculo flore		
1) clauato	- - -	2. <i>Sphagnum</i>
2) gemmiformi	- - -	3. <i>Hedwigia</i>
3) disciformi	- - -	4. <i>Gymnostomum</i>
III. Peristomate figurato		
A) ordine simplici		
- a) dentato: dentibus		
& integris		
1) quatuor; masculo flore		
dimorpho	- - -	5. <i>Tetraphis</i>
2) osto, apophysi inflata;		
masculo flore disciformi		6. <i>Splachnum</i>
		3) 16,

- 3) 16, angustis erectilibus ; mare gemmiformi 7. *Leerfia*
 4) 16, latiusculis reflexilibus ; mare gemmiformi 8. *Grimmia*
 5) 16, latiusculis reflexilibus ; mare capituliformi 9. *Weisia*
 6) 32, membranulam prehendentibus 10. *Polytrichum*
- β) bifidis
- 1) longioribus erectis, mare
gemmaformi 11. *Trichostomum*
 2) breuioribus inflexis, ma-
sculo flore
*) gemmiformi 12. *Fissidens*
 **) capituliformi 13. *Dicranum*
- b) ciliato tortili; masculo flore
- 1) gemmiformi 14. *Tortula*
 2) capituliformi 15. *Barbula*
- B) ordine duplici
- a) dentato ciliato; dentibus
- a) apice liberis; ciliis
1) non cohaerentibus basi 16. *Neckaria*
 2) cohaerentibus basi membranaceo
a) vniiformibus;
*) masculo flore gemmi-
formi 17. *Leskeia*
- b) difformibus; masculo flore
*) gemmiformi 18. *Hypnum*
 **) capituliformi 19. *Bryum*
 ***) disciformi 20. *Mnium*
- β) apice cohaerentibus
*) mas disciformis 21. *Koelreuteria*
 b) dentato membranaceo; dentibus
1) acuminatis; fl. hermaphro-
dito 22. *Websteria*
 2) truncatis; masculo disci-
formi 23. *Buxbaumia*
- Tom. XXV. Pars II.

c) dentato reticulato: masculo flore

1) gemmiformi - - 24. Fontes

2) disciformi et hermaphro-
dito - - 25. Maj.

Rationes, quibus hanc distribuendi in gen-
methodum suffulcit, ut et omnia reliqua obser-
ta et monita lectu dignissima sollertissimi atque
oculatissimi Auctoris, qui his quidem discussis
elucidatis in botanica tenebris aere perenniore
sibi comparauit gloriam, ex ipso libro cognoscant.
Lectores, quo nemo botanicorum facile, prae-
tim propter icones summa diligentia atque accu-
tione factas, omninoque iuxta naturae ductum ex-
coratas, poterit carere.

XIX.

CHRISTOPH. WILH. IAC. GATTERERI Brevisio-
nem
Zoologiae. P. I. Mammalia. Goetting. 1780.
8. pag. 228.

Zoologiae quidem videbatur omnino desse com-
pendium, quod et faciliter sermone exaratum,
et recte dispositum species omnes nouissime inves-
tas comprehenderet: dum b. ERXLEBEN^{*)} manu
admoueret, deque animalibus ederet opus, quod in
generis futurum fuisset absolutissimum, ni mons
praematura laudabili eripuissestit instituto virum. Ne-
que enim, nisi mammalia pertexuit, sed ita, ut hu-
ile omnium in se conuerteret spem et conspectum.
Verum quod huic non licuit perficere, id aggredi-
tur hoc specimine Cl. GATTERER; in quo quis
praestiterit ipse perhibet in praefatione.

Mammalium genera et species ab ERXLEBEN^{*)}
repetiunt, vt tamen, quae specierum non satis illi digu-
viderentur honore, mammalia, in hanc restituuntur.

*) in libro: Systema regni animalis Clas. I Mammalia. Lips. 1777. 8.

gnitatem. Qualia sunt Simia Troglodytes, Cebus Syrichta, Erinaceus Tanrec, Equus hemionius, Antelope capensis, Mustela Ichneumon, et Viuerra mellivora. Vnicuique animali adiunxit characterem genericum et specificum, in quibus definiendis accuratissimum eum deprehendimus, ut passim adeo nouos proferat. Habitum anthropomorphum, vocem grumentem in Simia. In Papione caput prolongatum, corpus brevius. In Cercopitheco vocem erucitatem. In Sorice auriculas breues. In Equo caudam setosam. In Cauia auriculas rotundatas, paruas. Deinde caudam disticham in Sciuro.

Porro diligenter indicauit auctor libros, in quibus descriptiones et icones optimae inuenirentur, cum monographiis ipsi notis, quarum praefixit etiam libro catalogum, quem dolemus minus esse completum, quam ex bibliothecis Brückmanni, Gronouii, tum Platneriana, Riuniana, Ludwigiana et similibus facilissimo potuisse negotio adornari, et in quo statim ab initio Agricolae liber vitose refutatur inter Zoologos.

Pari diligentia attulit synonyma variis ex linguis petita. Sed non dissimulamus, bene fecisse, si sit noua tantum addidisset populorum minus cognitorum nomina, aut vsu solummodo inter Europeos recepta. Neque enim Indorum, quae ERXLEBEN proposuit, habet omnia, et fatendum est, si haberet, habet autem eorum nonnulla, minus profutura tironibus: criticorum est enim fontes speire. Contra, ut exemplum offeramus, ne quid tamere videamur pronuntiassè, Simiae inui nec germanicam indicauit, nec gallicam anglicamue appellationem, necessarias vtique, et a b. ERXLEBEN in enarratas. Neutquam vero Cl. Auctor omni ut hude priuandus in synonymia colligenda, ut qui Tartarorum iaprimis, aliarumque Russiae et Sibiriae gentium proferat incognitas denominationes.

Reliqua de Cl. Auctoris libello haec fore sunt.
 Hominum varietates a b. ERXLEBEN: sed in alia
 ra operis parte chartam orbis terrarum cum ob-
 seruatis, nouis promittit. Animalis cuiusque pa-
 triam addidit, et generalem totius generis na-
 ram, cum observationibus LINNEI, ERXLEBEN
 aliorum. Nomina hungarica a b. ERXLEBEN
 additamentis proposita suis inseruit locis. Adhuc
 est ad calcem utilissima FR. ECCARDI epistola, a
 auctorem data, in qua islandica quaedam et India
 orientalis, nec non aliarum Europae septentrion-
 lis gentium, celeb. ERXLEBEN et BÜTTNERO, quae
 operam in hisce nauauit strenuissimam, ignota no-
 mina perhibentur. Colophonem imponit libellus
 index duplex, generum alter, alter specierum &
 synonymorum.

Etsi itaque haud magnopere nouis observationis
 nibus liber sit commendabilis, utilissimum tamen
 fore speramus scientiae naturalis et Zoologiei tre-
 nibus, propter ordinem, quo scriptus est, et ordo
 nis concinnitatem: atque ut de aliis promis
 pars subsequatur, accurateque exponatur optime.

XX.

Nouae species quadrupedum e glirium ordine
 cum illustrationibus variis complurium ex
 hoc ordine animalium, auctore PETRO SIM-
 PALLAS, academico petropolitano. Edi-
 giae, sumtu Wolfg. Waltheri. MDCCCLXXVIII.
 2 alph. plagg. 3. tabb. aen. 39. in 4.

Et si annus 1778 titulo impressus fit, nos tamen
 haud ita pridem posteriores plagulas et tabulas
 aeneas recepimus, quae ideo forsitan serius appear-
 runt. Quidquid sit, in tanta librorum copia ne-

olim iam sanctam legem, libros ex ordine temporis, quo ad nos mittuntur, recensendi, eo strictius seruire coacti sumus, quo maior est numerus amicorum, qui de continuatione horum commentariorum laetati libros suos nobiscum beneuole communicarunt. Nam ipsum quod attinet librum, de quo commentamur, eum omnino omnibus zoologis acceptissimum fore praeuidemus, estque utique dignus, qui in omnium manu versetur. Etenim Cl. PALLAS, quemadmodum in aliis suis egregiis libris fecerat, non solum animalia multa, prius incognita, hic egregie et perspicue descripsit, verum etiam ad ea, quae aliquatenus cognita erant, tot atque tales obseruationes adiunxit, ut eorum historia insigniter illustraretur. Mira enim doctrinae copia omnia dubia critica et philologica tollit, atque ita historiam horum animalculorum tradit plurimis certe numeris absolutam. Adsentimur et nos Cl. Auctori, qui nouis vel obscuris animantium speciebus vberiores partium descriptiones et accuratas earundem dimensiones subundas vult. Atque ex dimensionibus quidem proportio partium singularum ad se inuicem colligenda est atque computanda. Ipse vero liber spectat praesertim genera e *Gliurum* ordine haec: *Lepus*, *Mus*, et *Sciurus*. De singulis quaedam delibabimus. E leporino genere quinque nouas species p. I. describit *leporum variabilem*, *L. tolai*, lepores ecaudatos, quorsum pertinent *L. pusillus*, *alpinus* et *ogotona*. Priorem nempe *L. variabilem* iam VARRO *) recte distinxerat; recentiores cum Lepore vulgari confuderunt; BRISSONIO, PENNANTO et FORSTERO exceptis: a PENNANTO *alpinus* dicitur: differt is a *vulgari* s. *Lepore timido* LINNEI magnitudine, qua fere quarta parte totius longitudinis

T 3 hunc

*) de re rustica l. III. c. 12.

- hunc superat, circumferentia crani rostrique si
liore, auribus minoribus, oculis naso propriioribus,
artibus anticis posticisque paullo breuioribus,
cauda multo breuiore, et omni anni tempore aliis.
Differt etiam reliquus velleris color, vel aestiuo
color capiti griseorufescens, auribus fuscus, ceraso
fusco cinerascens: dorsum fuscum, pedes grisei
rufescunt, vt et pedes antici; postici primi albu-
scunt; hibernum vellus omne, praeter apices rurum nigro mollissimo veluto marginatos et rora
pedum lutescentes, niue candidius est. Per omnes
Scandinauiam, Lapponiam Fennoniamque, in omni
Russia et Sibiria borealiore, in Scotiae montanis et
Liuonia abundat *L. variabilis*. In Polonia media atque
Russia hybridii Lepores occurruunt ex *L. variabili* et
vulgari orti: sunt plerumque maiores vulgaribus
albis, et confirmata hieme seruant rostrum super
griseo pallidum, verticem et ceruicem totam, dor-
sumque medium aestiuo colore grisea, apicibus
tantum pilorum albis; aures vero, apice luteo-
gras, extus griseas, reliquo albas habent; ut
reliquum corpus totum album est. Cauda haec
varietati longior, et supra, vt in europaeo, nigra;
proportio itidem artuum auriumque media est in-
ter vtrasque species: horum leporum maxima co-
pia propter pelles capit. Atque ex hac quidem
hybrida leporis progenie Cl. Auctor recte colligit
leporem variabilem a vulgari omnino specie esse
diuersum. Notatu digna est obseruatio, in qua
drupedibus temporatae atque frigidae zone na-
tura bis quotannis pilum nouari; vere aestiuo
producit, breuem, plerumque rigidorem, intensius
coloratum; autumno hyemale vellus oriri, largum,
pilo plerumque densiore, at tenuiore et molliore,
lanuginé intertexto factum et colore semper di-
lutius vel albidum. De caussa differens, cur qui
busdam
- p. 4.
- p. 5.
- p. 7.
- p. 8.

busdam animalibus, vti et leporibus hieme candi-
dus pilus succrescat, GME LINI opinionem, iuxta
quam ex iejunio hiberno rapacium animalium in-
deque orta macie deriuanda est pilorum albedo,
reicit: quum pilus albus iam autumno, vel sub
initium hiemis; abundante tum maxime pabulo,
enscatur; vere autem, corporibus animalium per
inopiam et iniurias hiemis exhaustis, colorati suc-
crescant pili. Videtur itaque potius abundantiae
et mitiori indoli succorum tribuendum esse, quod
autumno largum densumque vellus animalibus
lururiet, penuriae contra alimenti deberi breuem,
imperfectum rariorem pilum aestuum; poteritque
soritan biliosae sanguinis dyscrasiae, a nimis sub-
acto et exaltato sine renouatione cruore ortae, tri-
bui etiam color intensior aestuuae vestis. Quam
quidem hypothesis Cl. Auctor exemplis atque ana-
logia probare nititur. Nascitur denique etiam in p.
12.
hoc leporis specie varietas tota fusca vel etiam ater-
nina, hieme colorem non mutans, cuius specimen,
in borealibus regni Casanensis captum, speciatim
describitur.

*Leporem Tolai primus MESSERSCHMIDIVS *), p. 17.
deinde GMELINVS **) descripscerunt: BVFPO-
NIVS *** male eundem pro varietate cuniculi ha-
bitus seduxit in eundem errorem Cl. ZIMMERMAN-
IVM ****). Comparatiuam igitur Noster huius
leporis dat descriptionem, ex qua differentia eius-
dem specifica abunde patet. Est enim multo ma-
ior cuniculis vel maximis, ita ut *L. variabilem* ae-
quet, imo superet, capite longiore, quam *L. varia-*
bilis et timidus instruitur; aures paullo longiores,*

T 4   quam

^{*)} in *Xenio Isidis Sibir.* et in *Hodegetico MSto.*

²²) in Nov. comm. Petrop. Vol. V. p. 357. tab. XL f. 2.

Proc. Zool.

Spec. Zool. geogr. p. 191.

quam *L. variabilis*, sed proprio capite fere breuiores, adeoque paullo minores *L. timido* habet, cuque margine summitatis tantum nigrae sunt. Attuum proportione *L. variabilem* proxime refert, praeter cubitum et tibias paullo breuiiores, palmaque et plantas minores, et pedes tenuiores, semper vero paullo longiora; quibus praesertim cuniculo valde differt. Cauda in *L. Tolai* multo longior, quam *L. variabilis* et *cuniculo*, paullo tamen breuior, quam in *L. timido*. Praeterea etiam in hoc differt ab aliis speciebus, quod in venatu recto cursu ferri soleat, et, quamprimum potest, rupium hiatibus, vel alienis cuniculis sese tutetur. Non tam proprios sibi cuniculos effodit. Sequitur vbiior descriptio, mensura et anatome partium.

p. 28.

Nouam, quam in itinere Russo Sibirico dedit, leporum phalangem hic describit. Conuenient tres nouae hae species cum cognitis leporum speciebus dentium numero atque forma, superioribus incisoribus sulcatis, et minoribus duplicatis, natura velleris, numero digitorum forma crani et intestinorum genitaliumque generali dispositione.

Differunt autem auribus multo breuioribus, artubus posticis non elongatis, et caudae defecta. Caeterum interna anatome inter se similes sunt, moribus etiam similibus gaudent, et in cuniculis vitam transigunt. Praeterea Cauiarum generi affines redduntur, habitu externo, caudae defecta, voce crebra et arguta, costarum numero et claviculis perfectis:

p. 30.

Praemittit specialiori historiae specificas omnium Leporini generis specierum definitiones his verbis.

a. *Auriti plerunque et caudati.*

Lepus europaeus, apice aurium capite longiorum, caudaque supra atris.

L. T.

L. Tolai, auribus apice nigromarginatis, cauda supra atra.

L. variabilis, apice aurium atro, cauda concolore alba.

L. hudsonius, apice aurium caudaeque cinereo.

L. capensis, auribus ---, cauda rufa.

L. cuniculus, auribus apice atris, cauda subconcolor, cruribus posticis truncō breuioribus.

L. Tapeti, auritus, collari albo, cauda nulla.

b. *Reptabundi. ecaudati.*

L. pusillus, ecaudatus, fusco griseoque mixtus, auribus subtriangulis, albo marginatis.

L. Ogotona, ecaudatus, griseo pallidus, auribus ouali subacutis concoloribus.

L. alpinus, ecaudatus, rufescens, auriculis rotundatis, plantisque fuscis.

Qui specialiorem horum animalculorum historiam noscere cupiunt, eos ad ipsum librum relegemus nesse est. Tum enim in ipsa historia tot sunt nouae obseruationes, vt, nisi cuncta transferre velimus, delectus locum non habeat; tum ipsae vberiores partim descriptiones, mensurae et anatome iconum additatum egregiarum egent explicatione.

Ingens sane est nouarum ex *murino genere* spe- p. 71.
derum numerus, quas in vna Russia et Siberia detinat Cl. Auctor: atque recte inde colligit, etiam, quod quadrupeda, ingentem animalium numerum etiamnum incognitum latere. Vt igitur species Murium rite distinguerentur, totum genus in naturales phalanges dispescuit, et cognitis speciebus ex ordine nouas submisit, subiunctis differentiis specificis: quam quidem synopticam enumerationem repetere iuuat.

In prima phalange *Mures soporosos*, *alpinos* L. *Marmotas* cum affinibus recenset: quae toto habitu, corpore magis crasso, capite grandi, gibbo, ob-

tuso, auribus minutis vel nullis, dentibus grandibus non bene tectis, caudae breuitate et villoso-
te, internis denique characteribus, praesertim com-
ampliato, et genitalibus, tanto differunt a frequen-
tiore Murium habitu et ad Castores paeno con-
dunt, ut singulari genere constitui possent, nisi
signiores deessent characteres et alia phalanx quan-
rundam specierum habitu ad has accederat. Con-
veniunt inter se, vita diurna et sopore hiberno,
re, moribus. Huc pertinent:

1. *Mus Marmota*, capite gibbo, auriculato, cauda vil-
losa breui, palmis tetradactylis, corpore fuso
subtus rufescente.
2. *Mus Monax* capite gibbo auriculato, rostro co-
rulecente, cauda longiuscula villosa, palmis
tetradactylis, corpore griseo.
3. *Mus Artiomys*, capite gibbo auriculato, cauda bre-
vi villosa, palmarum vngue pollicari, corpori
griseo. *Boback* & VFF. Vol. XXVI t. 13. tab.
Iconem meliorem et historiam vberiorem No-
ster subiungit.
4. *Mus Empetra*, capite gibbo auriculato, cauda vil-
losa breui, palmis tetradactylis, corpore si-
pra vario, subtus rufo. *PENNA*. syn. t. 24. l. 2.
bona. *FORST.* act. angl. Vol. LXII. p. 376.
Huius descriptionem Cl. Auctor addit.
5. *Mus Citillus*, capite gibbo, auriculis nullis, cauda
breui villosa corpore vario. Icon tab. VI.
traditur.

Secunda phalanx Mures subterraneos contingit,
capitis mole et figura ad Marmotas accidentes, qui
dentibus primoribus maximis, latis, denudatis, su-
pra infaque in cuneum acuatis, aurium defecta
palmis plenius pentadactylis fossoriis, cauda bre-
vissima vel nulla, et moribus denique secum conve-
niunt; hieme vero saltim non tota torpent, sed

colligunt pro penu radices. Sequentes huius phalangis sunt species.

6 *Mus typh'us ecaudatus*, palmis pentadactylis, incisoribus supra infraque latis, oculis auriculisque nullis *Tab. VIII. Slepex. Gmel. Spalax ex Leb.*

7. *Mus aspalax brachyurus*, incisoribus supra infraque cuneatis, auriculis nullis, vnguis palmarum elongatis. *Tab. X. Mus myospalax Laxm. act. Holm. 1773. *)*

8. *Mus capensis brachyurus*, incisoribus supra infraque cuneatis, auriculis nullis, palmis pentadactylis, ore albo. *Tab. VII.*

9. *Mus talpinus*, brachyurus fuscus, incisoribus supra infraque cuneatis, auriculis nullis, palmis pentadactylis fossoriis. *Tab. XI. A.*

De singulis no. 6 - 9. vberior est subiuncta descriptio et specialis historia.

Tertia phalanx mures cunicularios comprehendit, brachyuros, grandiusculo sed aurito capite, dentibus pedibusque paruulis instructos; qui tota hieme ngantur, vel congesta in latibulis penu viuunt, quorumque plures migratorii. Referuntur hic
10. *Mus Lemmus brachyurus*, auribus vellere breuioribus, palmis pentadactylis, corpore fuluo nigroque vario, subtus albo. *Tab. XII.*

11. *Mus torquatus brachyurus*, auribus vellere breuioribus, palmis pentadactylis corpore ferrugineo vario, torque interrupta albida, linea spirali nigra. *Tab. XI. B.*

12. *Mus lagurus brachyurus*, auriculis vellere breuioribus, palmis subtetradactylis, corpore cinereo, linea longitudinali nigra. *Tab. XIII.*

13. *Mus socialis cauda semunciali*, auriculis orbiculatis breuissimis, palmis subtetradactylis, corpore pallido, subtus albo. *Tab. XIII. B.*

14. *Mus*

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 97.

14. *Mus arualis* cauda vnciali, auriculis vellere pro minulis, palmis subtetradactylis, corpore fulvo. *Campagnol* BVFF. VII. p. 369.
15. *Mus oeconomus* cauda subsesquiunciali, auriculis nudis, vellere molli latentibus, palmis subtetradactylis, corpore fusco. *Tab. XIV. A.*
16. *Mus gregalis* cauda sesquiunciali, auriculis velle longioribus, palmis subtetradactylis, corpore cinerascente.
17. *Mus rutilus* cauda vnciali, auriculis vellere longioribus, corpore supra fuluo, subtus candido. *Tab. XIV. B.* Quaerit Auctor an *Mus gregarius* LIN.?
18. *Mus alliarius*, cauda vnciali, auribus maiusculis subpilosis, corpore cinereo, subtus albida. *Tab. XIV. C.*
19. *Mus saxatilis* cauda longiuscula, auribus vellere maioribus, palmis subtetradactylis. *Tab. XXIII. A.*
20. *Mus amphibius* cauda longitudine dimidia corporis, auribus vix vellere prominulis, palmis subtetradactylis.
- Quarta phalanx habet mures buccatos*, Cricetus affines species, omnes breuitate corporis, arcum atque caudae, arguto capite, buccis vtrinque saccatis, promptuariis et vita vix, nisi summo frigore, compressa, conspirantes.
21. *Mus Cricetus* buccis sacculiferis, corpore subtus aterrimo cicatricibus lumbaribus detonis. *Tab. XXV. I. 2.*
22. *Mus Accedula* buccis sacculiferis, auriculis finatis, corpore griseo, subtus albido. *Tab. XVIII. A.*
23. *Mus phaeus* buccis sacculiferis, corpore cauda que fusco cinerascentibus, subtus albis. *Tab. XV. A.*

24. *Mus arenarius* buccis sacculiferis, corpore cinereo, lateribus subtusque albo, cauda pedibusque albis. *Tab. XVI. A.*
25. *Mus songarus* buccis sacculiferis, dorso cinereo, linea spinali nigra, lateribus albo fuscoque variis, ventre albo. *Tab. XVI. B.*
26. *Mus furunculus* buccis sacculiferis, corpore supra griseo, striga dorsali nigra, subtus albido. *Tab. XV. A.*

In quinta phalange sunt *Mures lethargici*, vellere mundae, colore et habitu omnium lepidissimae, insigniter auritae et caudatae, cauda pilis vestita, saepius floccosa vel lanata, posticis artubus plerunque magnis desultoriae, quae omnes leui frigore sopnunt totamque hiemem lethargo transigunt: atque huc anomalaes species, quae bipedes incedunt, transferri debent.

27. *Mus laculus* cauda longissima apice pennata, nigro alba, pedibus posticis maximis, pentadactylis. *Tab. XX.*
28. *Mur Sagitta*, cauda longissima, apice subpennata nigro alba, pedibus posticis longis, tridactylis. *Tab. XXI.*
29. *Mus cafer* cauda longissima, apice floccosa nigra, pedibus posticis longissimis tetradactylis.
30. *Mus longipes* cauda longa vestita rufa, corpore fulvescente subtus albo, pedibus posticis masculis, pentadactylis. *Tab. XVIII. B.*
31. *Mur tamaricinus* cauda longissima, vestita, fuso subannulata, corpore griseo cinerascente subtus albo. *Tab. XIX.*
32. *Mur Nidetula* cauda longa, subfloccosa, corpore rufescente, subtus albo, area oculorum nigra. (*Lerot b V F F.*)
33. *Mur Glis* cauda longa villosissima, corpore cano, subtus albo. (*Sciurus glis LINN.*)

34. *Mus auellanarius* cauda longa, subfloccosa, corpore fuluo, gula alba.
35. *Mus betulinus* cauda longissima nudiuscula, corpore fuluo, fascia dorsali nigra, auribus platis. *Tab. XXII. fig. 1.*
36. *Mus vagus* cauda longissima nudiuscula, corpore cinereo, fascia dorsali nigra, auribus platis. *Tab. XXII. f. 2.*
37. *Mus striatus* cauda longiuscula subnuda, corporis striis, plurimis parallelis, albo-guttis. Dubia est etiamnum species, quam ex se et LINNEO huc transtulit Cl. Auctor.
- In sextam phalangem relegati sunt *Mus* gabundi, auribus maiusculis, cauda longa, subnuda annulis squamata agnoscendae, quorum vix vilis gore obtorpescunt, licet plerique acerrime tempore brumae lateant. *Myosuros* eos appellat.
38. *Mus pilorides* cauda longiuscula, squamata, truncato obtusa, corpore albido. Hoc nomine comprehenditur *Mus albus ceylonicus BRISONII* et *Piloris BUFFONII*.
39. *Mus Caraco* cauda longa squamosa obtusa, corpore griseo, plantis subsemipalmatis. *Tab. XXIII. A.*
40. *Mus decumanus* cauda longissima squamata, corpore setoso griseo, subtus albido. (*Sundae BUFF.*)
41. *Mus rattus* cauda longissima squamosa, corpore atro, subtus canescente.
42. *Mus filumaticus* cauda longa squamosa, corpore griseo lutescente, subtus lateribusque abrupte albo. Huc pertinet etiam *Rattus mystrius PENN.*
43. *Mus musculus* cauda longissima squamosa, corpore fusco, subtus cinerascente.
44. *Mus agrarius* cauda longa squamosa corpore lutescente, striga dorsali nigra. *Tab. XXIV. A.*

45. *Mus minutus* cauda longa squamosa, corpore supra ferrugineo subtus albido. *Tab. XXIV. B.*

His nominibus et definitionibus subiunxit synonyma, et earum, quas non sigillatim historia illustrat, breuem descriptionem vel alia scitu digna. Singulas autem species, tabulis aeneis depictas vberiori commentario illustrat, e quibus plura essent, quae commemorari viderentur, nisi iusto longiores fieri metueremus et arbitraremur, naturae studiosos ipsum librum lecturos esse. Zootomicae in primis budandae sunt obseruationes.

Illustrationes quaedam in Sciureum genus se p. 349. quantur. Tres Cl^o Auctori Sciurorum volantium species videntur: 1) *Sciurus Petaurista*, quem in *Miscellaneis Zoologicis* iam descripsit Author: indicum animal, maximum ex his volantibus speciebus. *BUFFONIUS* etiam in *Suppl. Vol. III.* p. 151. t. 21. hanc speciem habet. 2) *Sciurus volans*, de quo postea speciatim; et 3) *Sciurus Volacella*; quem *D'AVBENTONVS* graphicè descripsit, & *LINNEVS* *Murem volantem* appellavit: est animalculum gregarium, Americae septentrionali prouium, uti *St. volans* *Sibiriae* et *Europae*, qui etiam solitaria vivit. *Sciurus Sagitta LINNÆI* conuenire videtur cum *Sciuro volante maiore* ex America hyperborea, a Cl^o *FORSTERO* in *Autor. angl. Vol. LXII. p. 379.* descripto, estque a tribus enumeratis diversus, ulterioreisque illustrationem poscit.

Sciurus volans est intra Europæ fines rarissimum animalculum, multo copiosius Vralenses silvis colit et in omnibus Sibiriae betuletis abundat. Nidulatur in cauis truncorum, qua potest altissime a terra remotis, ubi nidum e congestis muscis molissimum parat. Praecipuum alimentum eiusdem sunt betularum gemmae; hieme non, nisi tepida tempestate, nido prodit; non tamen obtorpescit. Non

p. 355.

Non quidem, ut constat, volat animal, sed saltus
ciores, pellibus laterum inter diu raticos pedes ten-
sis et corpus in aere suspendentibus ita adiutos vta
20 et ultra orgyas e cacumine vnius versus alterius
arboris medium ferantur. Captos in media silua expe-
rimenti gratia depositos vidit ineptissime, erecta cau-
da, quasi per saltus fugere; simulac vero arborem
tigerant, velocissime et quasi subsultim scandens,
cauda modo reiecta in dorsum, modo demissa. Ex-
tiore trunci parte deiecti, excipiebant sese velis suis
in aere varie librabant atque motu caudae dirigebant.

p. 358. corpus. Pulli nascuntur sub initium vel certe ante me-
diuum maii, et plerumque duo, tres, vel quatuor cum
singulis matribus reperiuntur. Per diem mater in-
cubat pullis, occidente sole nidum relinquens, ma-
scio nidi cooperit pullos, pabulum quaerens; tota
nocte est inquieta. Oculorum constitutionem
Strygi Aluconi habet simillimam. Pulli manerunt
coeci usque ad tredecimum diem. Caeterum mar-
daculi sunt Sciuri volantes, et vitae tenerrimus;
sedent et incedunt conglobato satis trunco, cauda
vel circa clunes circinnato contorta, vel in dorsum
reflexa vel arcte applicata, palmis lauant, et pabu-
lum ori admouent clunibus insidentes. Clamus
rarissimus doloris, murinus; iracundi missilans.
Sciuro Volucella differt Sc. volans magnitudine plus
tota tertia parte excedente; colore non in flammis
inclinante, sed supra candide leucophaeo, subtiliter
candidissimo, caudaque supra vix fusco inumbrata;
forma capitinis breuiore et globosiore; cauda breui-
re; oculis naso propioribus, circulo magis atro cin-
etis, artibus anticis breuioribus, at posticis tibis
longioribus. Praeterea pellibus ad brachia in alu-
lam radio tensilem dilatatis, auriculis nudis breui-
bus, latiusculis, palmis tetradactylis. Sequitur de-
scriptio, mensura, et anatomicus partium.

Deinde refutat **BUFFONIVM** et **PENNANTVM**, qui Sciurum Americanum cinereum, cum Sciuro Europaeo vulgari, hiemali tempore cinereum vellus induente, vnam esse speciem perhibuerunt, hancque posteriorem a Sciuro vulgari rufo separarunt, argumentis ex obseruatione ipsorum animalium sumtis. Sic etiam monet, *Sciurum hudsonium* p. 376.

RORSTERI *) vere differre a Sciuro vulgari. Novam speciem breuiter describit, quae Ipsi *Sciurus erythraeus* dicitur, corpore luteo fusco, subtus rufo, palmis tetradaetlylis, verruca insigni loco pollicis, plantis pentadactylis.

Denique *Sciuri striati* historia subiungitur, quem Siberia cum America communem habet, etiam in Europam transiit, ad Kamae fluuii tractum et ad Duinam. Siluas acerosas inhabitat, victitans prae-
sertim seminibus *Pini Cembrae*. Antra sibi fodit hu-
mi, spithameae profunditate, canali flexuoso adeun-
da, alterne coarctata atque dilatata, vel varias in ca-
meras cohaerentes dispertita, quarum vna pro ni-
do, reliquae pro promptuariis seruiunt. Haec
promptuaria autumno maxime replet plantarum
seminibus in saccis buccalibus, quibus sola haec
Sciuri species instruitur. His moribus et facculis
buccalibus Criceto et Citillo affinis est *Sciurus striatus*, naso conuexo fossorio posteriorem refert; diur-
no tamen vitae genere, et quod hieme sine sopore
liteat aliquis Sciurum refert. Propter pelles
ignobiliores partim in arboribus obtusis sagittis oc-
ciduntur, partim decipulis compressoriis capiuntur.
Icones additae egregie pictae et sculptae sunt.

XXI.

*) vid. Philos. transf. Vol. LXII. p. 378.

XXI.

P. M. AVGUSTI BROUSSONET, Medicinae Doctoris, societ. reg. Londinensis et Monspeliensis socii, ichthyologia, sistens piscium descriptiones et icones. Prostat Londini apud Petr. Elmsly. Parisiis apud P. Franc. Didot, iun. Viennae et Lipsiae ap. Rud. Graeffe. Lugd. Bat. apud Andr. Koester et soc. 1782. plagg. 13. fol. min. tab. aen. XI.

Viri perillustris JOSEPHI BANKS, cui etiam huius primitias obtulit, benevolentia consiliisque suffultus copiam naectus est Cl. Auctor, pisces rares describendi. Est itaque hoc primum specimen illorum naturae thesaurorum, quos in celebri illius orbis circumnauigatione collegerunt peregrinatores celeberrimi; spesque ita augetur, et Cl. Auctoris studio reliquas piscium species, et ipsius illius BANKSII opera plantarum diuitias cum orbe eruditore fore proxime communicatas. Ingens, quemadmodum in praefatione monet Cl. BROUSSONET, nouorum piscium numerus, quos musea Banksium et Britannicum continent, fecit, ut Cl. Auctor a consilio suo, omnes et singulas species piscium breui differentia specifica distinctas in sistema redigendi, recederet, atque prius omnes, quos poterit, pisces vberius describere, et cum descriptionibus icones singulorum per decades in publicum emittere suscepit, hoc quidem modo, ut, omisso paginarum et tabularum numero, descriptiones et icones piscium in quemcunque ordinem pro lubitu digeni possint.

Descriptiones ita composuit, ut varii dimensionum inter partes termini secum comparentur, quae, quum piscium diuersae partes successuum et pro-

proportionale incrementum accipient; certos specificos characteres praebere videntur. Vtitur Cl. Auctor pede Anglico in decem vncias diuiso, vniuerso singula in totidem lineas. Distantias inter varias partes ope circini detegit, vt varietates ab accidentalibus superficie corporis inaequalitatibus oriundae vitentur. Ita distantias dimensas secum comparat, vt e. g. posita distantia inter apicem maxillae superioris et basin pinnae caudalis seu longitudine corporis (LC) = 80 linearum, eandem cum aliis distantiis ab eodem apice maxillae superioris ad anum (A) = 50 lin. ad pinnae dorsalis initium (DI) et finem (DF), ad pinnarum pectoralium basin (PB) et apicem (PA) ad pinnae anaiis initium (AI) et finem (AF), et pinnae caudalis medium comparet: quae breuius sic scribit:

LC:A :: 80 : 50.

LC:DI :: 80 : 20. et sic de caeteris.

Iam si alium pisces, qui eiusdem videtur speciei, et diversae est magnitudinis, definire volueris, magnitudo tota atque omnes reliquae partium distantiae dimetiendae atque cum iis, quae in descripta specie dimensae sunt, comparandae erunt; quae, si eandem inter se proportionem oblatura sunt, indicabunt, ambos pisces esse vnius eiusdemque speciei. Ut tamen haec relativa pinnarum positio ciuitius elucescat, distantiam inter apicem rostri et basin pinnarum pectoralium assunit, in totidemque partes aequales pisces partitur, ab apice rostri ad apicem pinnae caudalis, easque partes regiones appellat. Supponatur e. g. spatium inter apicem rostri et basin pinnarum pectoralium 10 linearum, pisces vero 45 lineas longum esse: tunc, huius pisces corpus in quatuor regiones et dimidiam dividit dicit Cl. Auctor; in prima regione nullae adfert pinnae; in secunda pectorales et ventrales;

tertia et quarta dorsales et analis : quae breviter
sic exprimit ;

R. 4. $\frac{1}{2}$. P. 2. V. 2. D. 3. 4. A. 3. 4. C. 4. 5.

Signum - supra 5 denotat, regionem quintam esse
incompletam. De omnibus his fusius egit Cl. Au-
tor in vol. LXXXI. actorum Anglicorum.

Atque his praemissis piscium hac prima in de-
cade descriptorum et egregie depictorum nomina
et differentias specificas subiungamus.

Gobius frigatus corpore compresso lanceolato, sub-
pellucido, virescenti glauco, inferne albido, stri-
gis aliquot fuscentibus pone basin pinnarum.

B. 6. D. 6. 20. P. 20. V. 6. A. 19. C. 3-3

22

R. 5. P. 2. D. a 2. 3. b 3. 4. V. 2. A. 3. 4. C. 4. 5.
Differt a reliquis *Gobiis*, quorum pinnae ventrales
sunt vnitae, pinnis ventralibus disiunctis;
a *Gobio Koelreuteri* pinna dorsali prima fer-
radiata, a caeteris pinna anali radiis 19. Inueni-
tur in oceano pacifico prope insulam Otaheite.
Gobius ocellaris corpore compresso lanceolato, ex
oliuaceo et nigro obscure nebuloso, ocello po-
stice prope basin pinnae dorsalis primae nigro.

B. 5. D. 6. 11. P. 16. V. 6. A. 11. C. 4-4

22

R. 3 $\frac{2}{3}$. P. 2. D. a 1. b 2. 3. V. 2. A. 3. C. 3. 4.
Differt pinnis ventralibus vnitis a diuisione Go-
biorum pinnis ventralibus disiunctis : a *Gobius*
anguillari et melanuro pinnis dorsalibus dua-
bus; a caeteris speciebus maxilla superiore lon-
giore et ocello. In riuulis aquae dulcis in insula
Otaheite habitat.

Pleuronectes mancus oculis sinistris, capite tuber-
culato, pinnis pectoralibus inaequalibus.

B. 5. D. 9. 4. P. sinistra 13. dextra 12. V. 6. A. 8. 0. C. 17.

R. 4. $\frac{1}{2}$. P. 2. 3. D. 1-4. V. 1. A. 1-4. C. 4. 5.

Idem

Idem est piscis cum *Aramaca* MARCGRAVII
brasil. p. 181. quod nomen LINNEVS ad *Pleuro-*
nem papillosum minus recte retulit.

Chaetodon trifasciatus LIN. Nomen triuiale reli-
quit Cl. Auctor, etsi membranam branchioste-
gam quatuor radiis instructam inueniret. Syno-
nyma RAI et SLOANEI a LINNEO ad hanc spe-
ciem relata ad *Chaetodonem Fabrum* sunt aman-
danda, synonymon BROWNEI ad *Chaetodonem*
tapiifratum. Locus et descriptio secundaria LIN-
NEI in editione XII. systematis etiam ad *C. Fa-*
brum pertinent.

Chaetodon Faber pinnae dorsalis aculeis 9, pinnis
pectoralibus ouatis, maxillis rotundatis, radio
aculeato quinto pinnae dorsalis caeteris longiore,
membrana branchiostega triradiata, aculeo
nullo ad latera caudae. In SEBÆ thesauro tom.
III. p. 67. tab. 25. n. 14. bona descriptio, sed icon
minus perfecta ibi occurrit.

Chaetodon longirostris, pinnae dorsalis aculeis 11,
aculeo nullo ad latera caudae, rostro cylin-
drico.

B. 5. D. $\frac{11}{33}$. P. 15. V. $\frac{1}{5}$. A. $\frac{3}{22}$. C. $\frac{21}{22}$.

R. $2\frac{1}{4}$. P. 2. D. 2. V. 2. A. 2. C. 2. $\bar{3}$.

Inuenitur in oceano pacifico, prope insulas fo-
cietatis, et insulas Sandwich.

Polynemus plebeius, corpore argenteo, digitis quin-
que, corpore dimidio breuioribus.

B. 7. D. $8\frac{1}{14}$. P. 16. V. $\frac{1}{6}$. A. $\frac{3}{14}$. C. $\frac{4-4}{22}$

R. $5\frac{1}{3}$. P. 2. D. a 2, b 3. 4. V. 2. A. 3. 4. C. 4-6.

Inuentus prope insulam Otaheite et insulam
Tanna.

Clupea cyprinoides, abdomine obtuso, radio ultimo
pinnae dorsalis elongato. Est Camaripuguacu
MARCGR. brasil. p. 179.

Clupea Thrissa LINN. abdomen acute carinato, natio ultimo p. d. elongato. Cl. BARBOTTEAU de hac specie refert, eandem tempore pruritus litora subire, et inter quisquilias degere, praecipue inter radices *Rhizophorae Mangles*. In Caribaeis insulis inter optimos mensae pisces numeratur, vbi tamen cibus non raro venenatus emitit. Minoribus crustaceis, conchyliis, et piscium ouis vescitur.

Clupea setirostris, pinna dorsali in medio dorso, pinna anali a caudali distincta, ossibus lateralibus maxillae superioris setaceis, et pinna anali 32-ridata. Serraturae abdominis efformatae ossiculis subtriangulis, acutis, ossiculo erecto vtrinque auctis.

Vberiores descriptiones, quas de vnoquoque horum piscium dedit, iuxta suam ipsius methodum sunt exactissimae et copiosae, vt in definitione piscium maximum certe usum praefititurae sint: defunt tamen omnes anatomicae obseruationes, quae ad perfectam corporum naturalium cognitionem non minus sunt necessariae, quas vero in exoticis rarioribusque piscibus, quales descripti sunt, Cl^o Auctori instituere certe non licuit. Iam sperandum est, cum neminem futurum esse, qui huic labori non plaudat, vt altera, quam promissus est, mox insequatur decas, optamusque vt votis Cl^o Auctoris faciant satis ichthyophili, a quibus communicatos optat rariores, necdum descriptos pisces, quos describat, et descriptos systemati ichthyologico breui prodituro inserat.

XXII.

Reliquiae Houstounianae, seu plantarum in America meridionali a GVLIELMO HOUSTOUN M.D. R. S. S. collectorum icones, manu propria

pria aere incisae; cum descriptionibus
e schedis eiusdem, in bibliotheca IOSEPHI
BANKS, Baroneti, R. S. P. asseruatis. Londini
1781. plagg. 2. in 4. tabb. aen. 25.

Prius quaedam de historia huius libri referamus,
quam ipsius contenta indicemus,

GVLIELMVS HOUSTOUN, medicus Scotus, quinquaginta circiter annis abhinc in Iamaica et in vicinis insulae, a vera Cruce dictae, terris collegit plures plantas, quarum alias iuxta Tournefortianam descripsit methodum, alias ipse depinxit, et nonnullas ex his ipse aeri incidit. Mortuo eodem in India occidentali, quadraginta circiter abhinc annis, collectione plantarum, obseruationibus manuscriptis, iconibus et calamo exaratis et aere incisis potitus est PHILIPPVS MILLER. Ibi LINNEVS, cum in Anglia commoraretur, hanc plantarum collectionem, descriptiones et icones vidit, videturque vero simile, CLIFFORTVM quasdam harum plantarum accepisse, quippe quod a LINNEO in horto Cliffortiano descriptae sint. Mortuo MILLERO Perill. JOSEPHVS BANKS omnem herbarum collectionem Millerianam simul cum Houstounianis plantis et caeteris reliquiis emit. Atque hic quidem Vir perillustris, laudabili erga litterarum et praesertim historiae naturalis augmenta studio meritis suis hoc addidit, ut has ab HOUSTOUNO pictas et aeri incisas tabulas publici iuris redderet, et e schedis manuscriptis descriptiones adderet, quas tamen non vendidit, sed dono dedit botanicis et bibliothecis publicis, qua quidem singulari et prodiga quasi beniuolentia gratias et honores publicos, meritosque non solum metet, sed, quod magis, omnes botanicae studiosos sibi deuinctos reddidit.

MILLERVS quondam LINNEO dedit harum tabularum apographos atque probabiliter, easdem in Philosophicis Transactionibus publicatum iri, dixit: etenim LINNEVS in generibus plantarum, earum plantarum Houstounianarum, quae noua genera iuxta Tournefortianam methodum constituant, mentionem facit hoc modo: *Houſt. A. A.* Alius plantis, quae integrae hic depictae sunt a HOUSTOUNO, v. g. *Aſter aurantius*, *Mimoſa plena*, etc. in Spec. plantt. inter synonyma addidit: *Houſt. Ms. fig.* Praeterea etiam AMMANNVS accepisse videtur quasdam Houstounianas plantas a MILLERO; nam et in herbario Ammanniano, et in museo Petropolitano insertae sunt quaedam plantae nominibus Houstounianis.

Caeterum in hac plantarum Houstounianarum editione subiunxit Perill. editor nominibus Authoris nomina Linneana. Priorum quindecim flores tantum, reliquarum vero integri florentes ramuli depicti sunt. Iuuat itaque subiungere catalogum plantarum descriptarum et depictarum.

Tab. 1. *Iuſticia ſcorpioides LINN.*

Tab. 2. *Kempfera HOUſT.* quae eſt *Verbena craffanita LINN.*

Tab. 3. *Buddleia*, quae a LINNEO *Buddlea americana* dicitur.

Tab. 4. *Randia mitis LINN.*

Tab. 5. *Ammannia latifolia LINN.*

Tab. 6. *Cordia geraschanthus LINN.*

Tab. 7. *Gronouia scandens LINN.*

Tab. 8. *Michelia.*

Tab. 9. *Richardia ſcabra LINN.*

ab. 10. *Martynia annua LINN.*

Tab. 11. *Flores Petreæ volubilis LINN.* *Fructus Tetraceræ* vid. LINN. gen. plantt.

Tab. 12. *Lippia americana LINN.*

Tab.

- Tab. 13. *Douglassia HOUST.* *Volkameria aculeata LINN.*
- Tab. 14. *Theobroma Guazuma LINN.*
- Tab. 15. *Iussieuia s. Iatrophà herbacea LINN.*
- Tab. 16. *Aloe americana arboribus innascens, foliis latis membranaceis ad margines spinosis. HOUST.*
- Tab. 17. *Cassia americana tetraphylla HOUST.*
Herb. Amm. 601. Cassia fruticosa MILL.
dict.
- Tab. 18. *Aster americanus foliis pinnatis et serratis, floribus aurantiis, s. Aster aurantius LINN.*
- Tab. 19. *Aster satureiae foliis coniugatis et pilosis flore luteo HOUST.* *Inula satureoides MILL.* *dict.*
- Tab. 20. *Chrysanthemum americanum humile origani folio, flore luteo. HOUST.* *Herb. Amman. 475. n. 12.*
- Tab. 21. *Melampodium americanum LINN.*
- Tab. 22. *Ricinoides folio subrotundo, serrato; fructu paruo, conglomerato: quod est Croton glandulosum LINN.*
- Tab. 23. *Mimosa plena LINN.*
- Tab. 24. *Mimosa asperata LINN.*
- Tab. 25. *Mimosa quadriualvis LINN.*
- Tab. 26. *Mimosa - - - cuius nulla in schedis Houstounianis inuenta est descrip-
tio; caule, foliisque duplicato abrupte
pinnatis, leguminibusque hirtis.*

XXIII.

*Leipziger Magazin zur Naturkunde, Mathematik
und Oekonomie, herausgegeben von C. B. FUNK,
N. G. LESKE, und C. F. HINDENBURG. Jargang
1781, nebst vier Kupfertafeln. Leipzig und
Dessau,*

Deßau, bei den Herausgebern und in der Buchhandlung der Gelehrten. 1 Alph. 12 Bogen in 8 Jargang 1782, nebst vier Kupfertafeln. Leipzig, in der Joh. Gotfr. Müllerschen Buchhandlung, 1 Alph. und 14 Bogen.

i. e.

Promptuarium Lipsiense, physicam, mathem et oeconomiam spectans, editum a C. L. FUNK, N. G. LESKE, et C. F. HINDENBURG. Annus 1781. et 1782.

Coniunctim edere coeperunt Viri Clarissimi hoc titulo obseruationes et tractatus varios ex disciplinis in inscriptione indicatis, quas ideo vni runt, quod earum cognitio omni, qui vni aliqui erundem disciplinarum operam dat, necessaria vel saltem per quam utilis sit. Est enim utique physico maxime necessaria cognitio matheos, et utilis notitia physicorum dogmatum applicatio in oeconomia, et sic vicissim oecono mo opus est physices et matheos doctrina. Praeter tractatus originales etiam quodam ex aliis linguis versas dissertationes, vti etiam nouorum librorum censuras et epitomes inseruerunt, adiunxeruntque varia noua physica. Praeterea quodlibet volumen in quatuor partes est divisum, quarum singula tria mox indicata capita continent. Nos quidem ex instituti ratione tractatum physicorum summam, reliquorum autem inscriptionem tantum indicabimus.

1781.

P. I.

Voluminis primi pars prima haec habet:
IO. CAROLVS GVIL. VOIGT montium, qui Rhönberge dicuntur, historiam et naturam describit. Montes plurimi sunt basaltici, quorum latera declivia calcareo in stratis horizontalibus posito et petrefactis replete constant. Ipse basaltes est solidus

lidus, inspersis granulis vitro viridi similibus, quae probare videntur igne fusa esse haec granula, ideoque ipsum basalem igne ortum esse. Plurimis in montibus columnae basalticae fractae et liberae circumiacent; in uno tamen monte, qui quidem nondum ad montes Rhoenenses pertinet, Horn dicto, basalten fixum et petras formantem columnares inuenit. Notatu digna est Clⁱ Auctoris obseruatio magnas has basaltae columnas percussas malleo in alias minores columnulas findi: quae quidem fissurae demonstrant, columnarem figuram basaltae non ad crystallos referri posse, vt pote quae alio prorsus modo exorta sit. Ipsi montes Rhœnenses, quos sigillatim Cl. Auctor describit, manifestissima signa exhibuerunt vulcanicae originis; etenim plurima vulcanica producta, scorias, cinderes, terram illi, quae a vice italico Pozzuoli pozollana dicitur, simillimam inuenit, atque vidit lavas, quae quasi manifestum transitum in basalten demonstrant, adeoque ei similes sunt, vt Cl. Auctor basalten ipsum vulcanorum productum esse persuasus sit. Omnes, quas vberius recenset obseruatio p. 19.

nes, demonstrare videntur, hos montes quandam vi ignis subterranei ex mari esse elatos. Etenim lipidi calcareo, et arenario, quibus petrefacta copiose insunt cineti sunt hi montes, atque vestigia offerunt lauas et summitates montium per haec strata calcarea et arenacea esse proruptas atque exaltatas.

SCHVBARTI cogitata et experimenta, quae agri- p. 21.
culturæ correctionem spectant: Herbarum pabulum culturam suadet, atque impedimenta, quibus haec et aliarum utilium plantarum cultura prohibetur, narrat; quae quidem ut tollantur optandum est.

- p. 30. *EIVSDEM de cultura Nicotianae tabaci, et Rubi tintorum, vt et Betae altissimae.*
- p. 44. *LAXMANNI, academici Petropolitani, brevis quibusdam montibus in Russia europea sitis relata. Sunt calcarei stratos per totam Ingemanniam, luta fluuum Wig granitei incipiunt montes.*
- p. 47. *Versio programmatis: de agri noualis cultura et ratione pecudes in stabulis pascendi, Auctore n. a. LESKE: in usum oeconomorum germanicorum hunc tractatum. Auctor ipse vertit et observationibus quibusdam auxit.*
- p. 76. *DAVBENTONI dissertatio, qua nonnullos maxime periculosos ouium morbos describit, et quae pharmaca maxime salubria sint, proponit: ex primo volumine commentariorum societatis medicorum Parisiensis versa et quibusdam annotationibus aucta a N. G. LESKE. Morbi descripti dicuntur: aestus (*la chaleur*), ortus a nimio temperie calore, cui venaeseccio in gena opponitur: et scabies, quam optime tolli ait Auctor vnguento, ex adipe recenti et oleo terebinthinae parato.*
- p. 88. *Tentamen doctrinæ de sono et tono, Auctore a. B. FUNK. Distinguit Cl. Auctor sic inter sonum et tonum, vt sonum nihil esse dicat, nisi effectum celeriter tremulantis motus elasticæ corporis: tonum autem oriri, si ab elasticæ corpore in temporis determinato spatio similares vel contemporaneæ vibrationes, at quidem plures perficiuntur, quam ad edendum sonum requiruntur. Id quod experimentis Cl. Auctor demonstrat.*
- p. 96. *Observationes meteorologicae, ianuario, februario et martio anni 1781 institutæ a D. SCHMIEDLEIN.*
- P. II. *In parte altera haec continentur.*
- p. 145. *C. F. HINDENBURG difficultates, quae doctrinam linearum*

linearum parallelarum premunt novo earum systemate tollere tentat.

IO. C. GVIL. VOIGT quaedam in LEHMANNIP. 169.

historia montium stratosorum *) errata corrigit.

Nempe in eo consistit error, vt strata lapidum eodem ordine sibi inuicem imposita esse crederet, quo in superficie montium secum alternant, quod quidem interdum locum habet, sed in longiori montium tractu facile in errorem seducit. Fieri enim solet, vt lapis montium primigenius in altioribus tum quoque in declivioribus locis promineat et in superficie montium appareat; quod si iam modo, a LEHMANNO adhibito, vtaris, euueniet, vt strata lapidum secundaria t. posterioris aeui sub lapide primigenio posita videantur. Atque hunc committit errorem LEHMANNVS in suo libro p. 163, cum montium strata ad radicem Hercyniae posita enumaret. Cl. Auctor igitur, vt haec sua asserta in clarorem lucem poneret iconismum addidit, quem cum icone Lehmanniana comparat, atque sic obseruatis et icone constat, vero similiorem longe Cl. Auctoris esse sententiam, atque apprime cum obseruatis in aliis regionibus institutis conuenire.

Nova methodus, venarum extensionem primariamp. 187.

inueniendi, Auctore IOANNE FRIDERICO LEMPE.

Super remedis, atmosphaeram in urbibus et domi- p. 201.
ciliis purificandi, sicque morbos inficientes modo facil-
lissimo praecaueandi, Auctore Cl. SELLIER **). Ipsa
remedia inter doctos diu cognita, in vulgus tamen
negliguntur. Suadet Auctor, vt cimelia et noso-
comia extra urbium muros extruantur, vt in pla-
teis latis arbores implantentur, vt domicilia ampla-
fint,

*) Inscrifitur liber: LEHMANNS *Verſuch einer Geschichte von Flözgebirgen.* Berlin 1756.

**) Inserta est haec tractatio, *Journal encyclopédique ou universel, année 1781.* pag. 502.

sint, et libero aëri accessus pateat, quem in finem igne accenso aerem in conlaui contentum in motum cieri suadet, vt ita semper nouus accedat aer.

p. 210. Cl. FVNK continuat suas *de sono et tono* cogitationes, easque mathematicis formulis corroboratque ad musicen applicat.

p. 228. Cl. SCHMIEDLEIN pergit *obseruationes meteorologicas* mensium aprilis et maii, et iunii tradere.

P. III. Partis tertiae dissertationes sunt.:

p. 297. *De vera origine partium muscularum in plantis anatomica Colchici autumnalis disquisitione illustrata*, Auctore IOANNE HEDWIG. Negat Cl. Auctor praeſertim illud LINNEI aliorumque effatum, iuxta quod ex cortice plantarum calix, ex libro corolla, ex ligno stamina, atque ex medulla pistillum ori debet. Medulla sic dicta plantarum Nostro minus necessaria videtur, neque quidquam contribuere ad gignendum fructum. Etenim in pluribus arboribus, vel medulla deſtructa, oriuntur rami flores fructusque proferentes. Itaque a communi vasorum fonte, quae per omne plantarum corpus penetrant, atque praeſertim in cortice caulis poſita sunt, vasa spiralia ſecidunt, atque, vti alias partes, ſic quoque stamina gignunt. In plantis, quarum vasa ſuccifera tandem lignosa fiunt, dici potest, stamina oriri a vasis, quaeſe ſucessu temporis lignosa fiunt, ſed ab his quoque calix, corolla, et pistillum oriuntur. Atque hanc ex vasis ſpiralibus originem demonstrat Cl. Auctor ex origine staminum in flore *Colchici autumnalis*, cuius eapropter addidit egiām iconem, in qua integra planta, praeter folium praeſertim interior vasorum ſtructura distinete et pulchre repraeſentatur.

p. 320. SCHVBARTI litterae ad Prof. LESKE *de herbarum pabularium cultura*. Demonstrat Cl. Auctor,

oecono-

oeconomiam, vel optimam, sine cultura *Medicaginis sativa*, *Hedysari Onobrychidis*, et *Trifolii pratense* mancam esse.

Annotata ad nouum linearum parallelarum sy. p. 342.
sfera, Auctore Cl^o HINDENBURG.

Cl. KAESTNER in eo EVCLIDIS elementap. 372.
praestare putat prae bibliis, quod in his varia mu-
tata, addita, et omissa sint, illa autem integra atque
immutata manserint.

Observationes meteorologicae, iulio, augusto etp. 373.
septembri institutae a Cl^o SCHMIEDLEIN.

Quarta pars comprehendit: P. IV.

De longiori vita sexus muliebris, prae virili, Au- p. 433.
dore P. P. GVDEN.

FRANC. CHRIST. JETZE proponit regulas geo- p. 448.
metricas, quibus distributio communium fundorum fa-
cillime expediti queat.

Cl. OBERREIT indicat singularem transmutatio- p. 455.
num serierum ex evolutione binomiali orta, eiusque
usum in fractionibus continuis.

Cl. FVNK doctrinam de sono et tono continuat. p. 463.
De natura montis prope a pago Friedelshausen, p. 472.

in Ducatu Meiningensi sito, agit C. F. KESSLER
VON SPRENGSEYSEN. Inueniebatur in eo lignum
bituminosum, vt ideo suspicio oriretur lithanthra-
ces sub hoc repositas esse. Facto tentamine super-
ficies montis frustis basalticis aliisque vulcanicis
productis argilla arenosa mixtis tegebatur, tum ar-
gilla sequebatur, cui lithanthrax hinc inde insper-
sus erat, atque haec quidem argilla per altitudinem
quadragesima perticarum continuabat. Ulterior dif-
quisitio facta non est. Existimat Cl. Auctor hunc
argillaceum montem esse productum a vicino quon-
dam igniuomo monte atque cineres vulcani aggrega-
tos, deinde aqua madefactos in argillam mutatos esse.

De

p. 476. De principio vitali, organisatione et affinitate animalium, Auctore Cl^o DICQUEMARE *). Animalcula marina considerat Cl. Auctor, quae iridis portatores (*porte-iris*) nominat **), eaque tota ex nervis paucissima materia corporea coniunctis, constare atque a zoophytis omnino separanda esse contendit. Exponit deinde copiosius horum aliorum vermium marinorum, e. g. Aetiniarum, Tubularium, phaenomena, quae circa nutritionem, atque propagationem sese offerunt, atque exinde minabilem eorum structuram totam fere nerueam cognosci asserit, quae, si diligentius inquirerentur, naturam neruorum, fluidique neruei, actionumque animalium magis magisque illustrarent.

p. 492. *Observationes meteorologicae, octobri, novembri et decembri institutae, a Cl. SCHMIEDLEIN.*

Praeterea in hoc volumine recensentur specialius et vberius sequentes libri physici: GENARDI historia regni mineralogici. FABRICII species insectorum. FUESSLY promptuarium entomologicum et Archivum. PAVLLAE VON SCHRANK enumeratio insectorum. WIEGLEBI chemia et tentamina cum salibus alcalinis. Nouae septentrionales symbolae editae a Cl^o PALLAS. Promptuarium noua physica colligens editum a Cl^o LICHTENBERG. BLOCHII iehthyologia. GREICHENIS observationes microscopicae. SCHMIDELII icones plantarum. O. F. MÜLLERI hydrachnae. Comitis DE SICKINGEN tentamina cum Platino instituta. Tractationes physiographicae societatis Lundensis. Mittimus libros mathematicos et oeconomics. Censurae in eo etiam a reliquis distinguuntur, quod Auctores nomina professi sint.

Trad.

*) versa ex *Journal des Savans*. Jul. 1781.

**) vberius descripsit eadem in ROZIERI diario, inscripto *Journal de Physique*, Tome VI. Octobr. 1775. p. 321.

Tractatus voluminis secundi in annum mille-Annus
simum septingentesimum octuagesimum secundum 1782.
sunt sequentes P. I.

Super piano inclinato, habita simul frictionis rapido.
tione, differit ABRAH. GOTTH. KAESTNER.

Descriptio Echini aculeis sceptriformibus, auctore p. 16.
Cl^o KAEMMERER. Noua videtur species, quae *Echi-*
nino Cidari LINN. s. Cidari papillatae KLEINII propin-
qua est. Icon egregia illustrat accuratam descri-
ptionem.

De reditibus annuis vitalitiis, et delectu tabula- p. 24.
rum mortuos indicantium subducendis rationibus ido-
negrum, Auctore Cl^o GVDEN.

De caussis cur mancipes bonis cedere cogantur, p. 55.
praeferunt in Saxonia, Auctore CHRIST. AVG.
WICHMANN.

Disquisitiones super noui, anno 1781 detecti pla- p. 153.
netas tramite, Auctore Cl^o HENNERT.

Mineralogiae observationes institutae in itinere p. 173.
versus Blankenburgum a Perill. F. W. H. V. TREBRA.
Spectant eaedem magis declarandam montium
naturam. Itaque Cl. Auctor lapides montium in di-
versis hoc tractu indicatis locis eorumque situm
et naturam sedulo et diligenter describit; sic tamen,
ut haec lapidum successio ex ipsa tractatione repe-
tenda sit. Occurrit in his montibus schistus argil-
laceus, iaspis niger, qui granitae incumbit, imo in-
tume cum eodem coniunctus est. Tum sequun-
tur montes calcarei, iterumque in maiori altitudi-
ne strata iaspidea et schistosa. Prope a Blanken-
burgo lapis arenaceus montes constituit, cui insunt
foliorum vestigia. Iam describit cognitam et ce- p. 178.
lebrem illam speluncam Baumannianam, quam qui-
dem absque diluvio ortam esse existimat. Neque
frusta rotundata marmorea, in eadem copiose in-
venienda, aliunde huc lata esse indicant, etenim

aqua aereque soluta massa calcarea cito margines acutos amittit, atque sic etiam ossa incrustata non natura, sed plerumque ab hominibus, portentis affectantibus, huc lata sunt, ut fraude hac quaesum capiant. Originem stalaetitarum egregie obseruit Cl. Auctor. In Budae fluuii littore meridionali stratum marmoreum insidet saxo cinereo, in Hercynia inferiori vulgari. In hoc iugo marmoreo

p. 185. venae extensaes mineram ferri praebent. Versus

Andreashergam iter prosequens graniten in arenam aëre dissolutum animaduertit, cui deinde schistus argillaceus, ad duritiem iaspideam accedens, impeditus est. Notatu dignissima est Clⁱ Auctoris obseruatio, strata schisti hic non, vti alibi, esse horizontalia, sed obliqua et fere perpendicularia, atque alibi extensioni venarum ad angulum rectum occurrente, alibi vero cum iisdem venis parallela extendi: vt adeo hactenus vniuersaliter assumta regula, venarum descensum semper situm stratorum, montes componentium, transsecare, his obseruationibus multum limitetur, neque amplius signo characteristico inseruire possit.

p. 190. *De usu gypsi ad agros et praesertim prata fertiora reddenda, experimenta Clⁱ SCHVBARTI.*

p. 217. *Epitome diarii in itinere per Lusatiam superiorem facta a N. G. LESKE.* Promisit Auctor vberiorum huius itineris historiam, quod ad indaganda naturae producta, et ad illustrandam Saxoniae historiam naturalem suscepit. Prodromi instar igitur hanc, suasu amicorum, publici iuris fecit epitomen, vt earum, quae obseruauerit, summam qualiter traderet. Spectant hae obseruationes omnem zoologiam, tum praesertim physicam mineralogiam, mores incolarum, et oeconomiam. Nos autem, cum sperandum sit, ipsam itineris historiam proxime prodituram esse, abstinemus ab vberiore recensione

sione huius epitomes, id vnum tantum indicantes, manifestissima inuenisse Auctorem vestigia, montes Lusatiae basalticos, olim fuisse igniuomos.

Cl. KAESTNER defendit OCCAM dicentem, p. 224.
punctum esse lineae, lineam superficie, superficiem corporis priuationem. Nempe priuationem interpre-tatur per limitem.

IO. AVGUSTINI KRITTER obseruationes expe-p. 281.
rientia collectae de mortalitatis virorum et mulierum
discrimine.

GODOFR. CHRISTOPH. BEIREIS de larvis cy-p. 314.
nipedis, quae radices brassicae napi corrodunt, hoc-
que ipso morbum huius plantae efficiunt.

IOANNES HEDWIG notionem radicis plantarum p. 319.
melius definit, atque in primis Colchico autumnali il-
lustrat. Nempe bulbos plantarum atque caudi-
cem descendenter plantarum minus recte radices
dici; sed esse potius corpus plantae, quod per to-
tam plantae vitam duret et continuet, reliquis par-
tibus, caule, foliis, flore, temporariis. Radicis no-
men igitur fibrillis tantum dandum esse. Id quod
docte ex similitudine cum animalibus et ex natura
plantarum ipsarum demonstrat.

Cl. HINDENBURG super furno novo chemi. op. 341.
a Cl^o BLACK exstructo; ea, quae annotanda, illu-
stranda, addenda et corrigenda in descriptione hu-
ius furni a Cl^o REVSS edita*) videbantur, proponit.

In primis operam dedit, ut furni Blackiani quae-
sit praestantia liquido appareret, externum ipsius
habitum simul et internum, partium singularium
fabricam, figuram, situm, compositionem sollicite
timando. Antecellit opus Blackianum Registrorum
maxime, quae adhibuit, delectu et recto usu,
quem, proposita variationis tabula, ostendit Cl. HIN-
DENBURGIUS. Registrorum effectus in producen-

*) vid. comm. nostr. supra p. 159.

dis caloris gradibus definitis ad calculos reuocant, adhibitis serierum ex genere parabolico interpolationibus, adhibita etiam linearum ipsarum constructione longe facilissima. Plura denique proposuit notatu digna, etiam coniecturas verisimiles; que omnia ut attendat et in usum conuertat, cum ipso furno Blackiano experimenta capturus geometricus, vehementer optamus.

p. 413. Cl. SCHVBARTVS exemplis docet consuetudinem ruricolarum, arua per annum tertium quemvis non colendi, sed pastui boum et ovium tribuendi, maximum esse oeconomiae vitium et pestem quasi, qua vniuersae regiones inficiantur.

p. 472. Cl. KAESTNERVS refellit opinionem quorundam, qui in stalactitis speluncae Baumanniane 20000 strata numerari posse perhibentes, exinde collegerunt, hunc orbem terrarum totidem annis abhinc saltim iam conditum fuisse. Neque enim tot strata in illa spelunca quis numeravit, neque exinde ad aetatem mundi aliquid colligere licet.

Obseruata in itinere per ducatum Koburgensem instituta enarrat Cl. KESSLER DE SPRENGSESEN. Spelunca quaedam, Zinstelloch dicta, descripta et depicta est. Stalactitis est plena, et integrum mon-

p. 479. tem quasi transfodit. Deinde montis iuxta Stokhem prope a Kromach lithanthraces in stratis offerentis structura est singularis. Strata enim lithanthracum in hac parte sunt horizontalia, in illa vero obliqua, alia massa lapidea intercedente, quasi disseminata, quam disruptionem vi ignis subterranei factam esse coniicit.

Obseruationes meteorologicae per omnes dies Lipsiae institutae a Cl^o SCHMIEDLEIN, et eorundem generaliora ex iisdem etiam hoc in volumine, ut in priore, singulae parti adnexae sunt.

Librorum physicorum, hoc in volumine iudicatorum et disquisitorum titulos subiungamus:

CAROSI

CAROSI itinera per Poloniā Vol. I. HEDWIGII
fundamentū historiae naturalis muscorum fron-
dosorum: LAICHARTING catalogus insectorum
Tyrolensium. FÜESSLY promptuarium et archi-
vum entomologicum. Reliquiae Houstounianae.
HERMANNI itinera per Austriaṁ. MERREM tra-
status zoologici. — Mittimus reliqua.

XXIV.

HIPPOCRATIS *Werke aus dem Griechischen übersetzt*
und mit Erläuterungen von D. IOHANN FRIE-
DRICH CARL GRIMM, etc. Altenb. 1781. Er-
ster Band, 504 Seit. in 8.

h. e.

Opera Hippocratis e Graeco versa, a IOANNE
FRIDERICO CAROLO GRIMM.

Quanquam nostris temporibus metagraphoma-
nia in animis plerorumque ita alte insidieat
eosque teneat, vt, quicquid in manus inciderit, sta-
tim in vernaculam cum damno literarum transuer-
tant linguam, atque adeo in omnes auctores classi-
cos graecos et latinos, qui tantummodo ab exer-
citatissimis et elegantiorum literarum doctissimis
explicari intelligique queant, furore illo perciti sae-
vant atque strages multorum saeuissimas perfici-
ant; tamen non reprehendendi sunt, quin imo
laudandi quam maxime, qui suum studium suamque
operam medicis graecis dicant consecrantque, illo-
rumque libros non illotis, quod aiunt, manibus tan-
gunt, sed medicarum rerum copia et linguae grae-
cae latinaeque notitia et intelligentia instructi re-
fertique puris accedunt manibus. Magnum enim
inter medicos veteres et auctores classicos inter-
cedit discriminē, quia planius et dilucidius res tra-

Estarunt suas, ita ut interpretatione verum ac genuinum auctorum sensum possis assequi facile. Quod quidem bene sensit Cl. GRIMMIVS atque idcirco non incassum suas horas subseciuas huic medicorum principi tribuit. Ipsa siquidem praefatio iam docet interpretem doctum graecarum literarum esse versatissimum, seque huic cum successu accingere potuisse operi; quae enim de scribendi genere HIPPOCRATIS monuit, et fragmenta vitae eiusdem studiose collecta declarant eum esse interpretem non vulgaris eruditionis, et qui interdiu noctuque versatus sit cum illo sene Coo, eiusque aureis praceptis, et ipsa interpretatio, observationesque ad calcem libri vberius eius in Hippocratem praedicant merita.

Cum reliquis autem viris doctis MERCVRIALI, GRVNERO aliisque bene libros genuinos HIPPOCRATIS a spuriis distinxit: nam, quum fama HIPPOCRATIS late sparsa multos emtores suis libris conciliaret, reperti sunt haud pauci, qui fame sacra auri capti suos ingenii foetus adulteratos conspurcatosque pro HIPPOCRATIS libris venditarent aliisque obtruderent, quod tamen a gñaris rerum arbitris potest intelligi perspicque facile; genus siquidem scribendi, ordo et barbaries hinc inde conspicua, et errores hic illicue sparsi grauissimi produnt atque ostendunt impudentissimos impostores ac ineptissimos. Consilium igitur interpretis Cl. eo pertinuit potissimum, ut genuinos HIPPOCRATIS libros verteret atque, quantum fieri posset, suis illustraret commentariis. Hoc quidem in volumine praeprimis hos libros censurae doctorum subiecit virorum L. I. de morbis epidemicis, L. III. de morbis epidemicis. L. prognoseon. L. II. de eodem argumento aphorismos. L. de diaeta in morbis acutis. L. de aere aquis et locis, et observationes super L. I. et L. III.

et III. de morbis epidemicis. Reliqua volumina sequentes libros continebunt.

Vt autem lectores nostri videant atque intelligent, quales sint obseruationes huic volumini subiunctae, quasdam adiicere iuuat. Sic bene μειζα-^{p. 451.} ονος vertit adolescentes, junge Bursche, νεους et νεωσχους per viros iuuenes, junge Männer ab anno videlicet aetatis vigesimo quinto usque ad trigesimum quintum: sic αPOLYBIO aliisque passim νεοι vocantur milites in aetatis flore constituti atque veteranis opponuntur, et αρχαιοτες viros ab anno sexto et trigesimo usque ad annum quinquagesimum quintum Leute in den besten Jahren; sed vim verbi non satis accurate expressam sentimus, mallemus sensu medico viros, quorum corpus robur suum naturale attigit, quorum ossa solidam suam accepere structuram ac conditionem. Vocem πεπασμος p. 452. satis bene per coctionem interpretatur, quae, vti addit, sensu HIPPOCRATIS ea actio naturae est, qua durante morbo omnes noxiae res ita adaptantur, secernuntur atque praeparantur, vt e massa sanguinea separari atque euacuari possint. Voca p. 453. bulum κησις explicat per statum morbi, quo vel in melius vel in peius ruit, addendo eum fieri celerime atque potissimum in morbis acutis. Ceterum qui doctas hac de voce obseruationes legere cupit eum ablegamus ad RICHTERVM *). Non displi-^{p. 457.} cuit nobis distinctio, quam fecit Cl. Auctor inter ξηρος, ψυξις et Φρίξη: dicit enim ξηρος est frigus cum corporis rigiditate coniunctum; ψυξις est frigiditas externa, quam aeger minus sentit, quam adstantes et corporis tangentes superficiem; et Φρίξη est horror corpus tantummodo leuiter tangens. Abstinemus plura proponere specimina, quum haec

*) in diff. de depositionibus criticis, in qua egregio diuersos huius vocis collegit significatus.

satis superque doceant, qua ratione in interpretando aequo ac vertendo Auctor Cl. sit versatus, bona siquidem via ingressus est, ita ut desiderio reliquorum voluminum teneamur.

XXV.

Elements of the practice of physic for the use of gentlemen, who attend lectures on that subject. Read at Guy's Hospital by WILLIAM SAVNDERS M.D. of the Royal College of Physicians and Physician to Guy's Hospital. Printed in Year 1780. 8. p. 136.

i. e.

Elementa medicinae clinicae auctore GUILIELMO SAVNDERS.

Continent haecce medicinae clinicae elementa*) in usum auditorum conscripta breuem praecipuis in morbis obuenientium symptomatum et curationum, secundum principia CULLENII, cuius discipulus Auctor est, exarata enarrationem, sane breuem, sed concinnam et perspicuam. Praemissis pathologiae primis lineis ad febres et inflammations procedit, quas omnino ex mente CULLENII

- P. 57. et Anglorum in vniuersum explicat. In phthisi a catarrho neglecto laudat inhalatorem Mudgeii,
 P. 79. in hectica phthisi myrrham. Variolarum inoculationem suadet, quoniam infantes sanos, anni tempus ad operationem et morbum subigendum eligere, eum, qui inoculandus est, diaeta et medicinis præparare et consuetas causas occasioales remouere,

mate-

*) Prostat ap. Casp. Fritschium quoque huius libri le. Etu dignissimi versio: Dr. WILLIAM SAVNDERS *Anfangsgründe der praktischen Arzneywissenschaft.* Leipzig. 1782. 8.

materiam eligere et aeri libero aegrum commode exponere poteris. Interdum conuenit in dysen. p. 86. teria inuoluere abdomen vesicatoriis. Natura hae p. 88. morrhagiae egregie descripta et in actiuam et pas- siuam diuisa, monet martialia adhibendi non nisi in haemorrhagiis primarum viarum locum esse. In p. 97. hydrope laudat elaterium, colchicum et scarifica- tiones. In asthmate inprimis periodico exhibit p. 100. emetica ad nauseam tantummodo data. Istericos p. 107. sanat succo fructuum Aurantiorum et Limonio- rum, cuius vncias sex pro dosi aegro praescribit.

XXVI.

Observations on the superior efficacy of the red peruvian bark, in the cure of agues and other fevers. Interspersed with occasional remarks on the treatment of other diseases by the same remedy. Third edition, with considerable additions and an appendix containing a more particular account of its natural history by WILLIAM SAVN- DERS M. D. London 1783. 8. pagg. 188. sine praefatione *).

i. e.

Observationes super singulari efficacia corticis Peruviani rubri in febribus iutermittentibus et aliis. Auct. GVIL. SAVNDERS.

Suspicitur Cl. Auctor corticem rubrum esse il- lum, cuius auxilio SYDENHAMVS, MORTONVS et horum contemporanei omnium optime et quam celer-

X 5

^{*)} Prostat huius libri versio germanica ap. Casparum Fritsch, cui quoque adiunctae sunt observationes de usu corticis Mahagoni auct. G. WILSON.

- p. 21. celerrime febres profligabant intermitentes. Corticis rubri autem frustula crassa sunt intus rubrae.
- p. 23. atque quam maxime fragilia. Variis experimentis chemicis Cl. Auctor reperit huncce corticem multo plures resinofas et adstringentes particulas continere, quam cortex tenuior contortus contineat, ex quibus colligit, huncce corticem maiorem possidere vim adstringentem atque antisepticam. Auget cortex pulsus robur, minuit calorem febrilem, intendit calorem animalem, inhibet excretiones nimias atque putridam humorum indolem, emendat puris genesin et conuenit quam maximum cum debilitate scrophulosis corporibus. Laudatur porro cortex ruber in febribus in primis intermitentibus ad multo minorem dosin, quam cortex communis tenuior, cinnamomeus, atque contortus et in primis eius infusum, sicuti et in rheumaticis et hecticis febribus.
- p. 78. Mox litterae Virr. Cll. IACOBI, BOYS, BISHOP, Dr. WITHERING, SHERWIN, Dr. FOTHERGILL, RIGBY, Dr. MADDOCKS, SHIREFF, Dr. SIMMONS et AIKIN subiunctae sunt, in quibus hi Cll. vii referunt de huius corticis rubri utilitate et efficacia.
- p. 187. virtute. In primis Dr. SIMMONS multa commorat, quae ad huius corticis historiam naturalem faciunt et simul narrat in terra Santa Fe nuper humum arborum siluam nondum antea cognitam detectam esse. Ex quibus omnibus sequi videtur, corticem rubrum in febribus intermitentibus cortici tenui. contorto ante ponendum esse. Sic et nobis relatum est, huius corticis esse magnam efficaciam in profligandis intermitentibus febribus ipsumque cum fructu adhiberi a STOLLO Medico Celeberrimo Vindebonensi.

XXVII.

Diff. historiam catarrhi epidemici a. MDCCCLXXXII.

sistens, Praeside LAVRENTIO CRELL. Resp. et

auct. Io. Fr. Languth. Helmstadii 1782. 8.

pagg. 164.

Collegit diligentissimus huius dissertationis Autor ex omnibus diariis et ephemeridibus huius morbi catarrhalis historiam et auxit eandem ex litteris, quas eruditi ad Cel. C R E L L I V M scripserunt. Primo loco enarrat igitur morbi natales et p. 4. progressus per mensem aprilem, majum, iunium p. 18. et sic porro, mox describit morbi symptomata, inter quae praecipua sunt: vertiginosa capitis obnubilatio, dolor capitis super oculis imprimis molestus, vniuersalis quidam virium defectus, dolorificae in suris tensiones, calores volatici versus vesperam, tussis sicca, coryza vehementi sternutatione se prodens, oculi protrusi vel collapsi et quasi vitrei, pustulae ad nasum vel os, sapor deprauatus, amarus, aliud adstricta, raro laxa. Alia sympto. p. 20. mta subito corripiebant aegros, quemadmodum excretiones per vomitum, deiectiones aluinæ, calor vrens, dolor capitis vehemens, leuis somnus deliriis stipatus, sudor copiosus leuans morbi vehementiam.

Haec erant morbi symptomata in adultis; in infantibus aliter se habebat natura morbi et facies, qui nimirum mitiorem plerumque patiebantur morbum. Senibus autem hicce catarrhalis morbus in primis periculosus erat et plerique summa virium debilitate afficiebantur et febre lenta vespertina consumebantur. Pendebat denique quoque morbi differentia a praegressis morbis et a varia complicatione. Sequuntur mox enarrationes epi. p. 26. demiarum Giessensis, Hamburgensis, Vitebergensis,

Ful-

Fuldenis, Berolinensis, Lipsiensis, Halberstadiensis,
Vinariensis, Ienensis, Hannoveranae, Celleensis,
Helmstadiensis, Brunouicensis, Guelferbytanae, et
aliorum locorum.

Nunc explicat Auctor catarrhi epidemici nat-
ram et genesin. Atque pertractata historia tem-
pestatis ac praecipuis symptomatibus, prostrationis
virium nimirum et fomitis biliosi genesi dilucidata,
morbi antiquitatibus nimis breuiter, ut nobis vide-
tur expositis, ad medendi methodum procedit.

- p. 21. Narrantur eapropter virorum doctorum curandi
methodi, ex qua enarratione appareat, quod in pri-
mis diaphoretica, laxantia, emetica indicandi locus
erat, sub finem morbi vero conducebant robora-
tia vinosa.

XXVIII.

Programma de suffusionis per acum curatione,
Auct. D. CHRISTIANO FRIDERICO LVDWIG.
P. P. Lipsiae 1783. 4. pagg. 24.

p. 6. Posuit sibi huius prolusionis Auctor, historia
litteraria praemissa, argumenta, quae suffusionis curationem per acum vel admittunt, vel impro-
bant, ponderare et ubi lentem deprimere oportet
demonstrare. Refutatis igitur argumentis, secun-
dum quae chirurgi in depressione cataractae apo-
neuroseos musculi abductoris, neruorum ciliarium,
processuum ciliarium, ligamenti ciliaris et vasorum
choroideae laesionem metuunt, disrupti in variis
particulas depressam lentem enunciant, lentem in
ipsa operatione in cameram anteriorem propelli-
vel ipsam depressam reascendere iterum et ponde-
re suo vitreum humorem comprimere, circulum ci-
liarem retrahere et inflammations procreare mo-
ment vel locum habere non posse depressionem, si
cat-

cataracta mollis vel semimollis sit, obesse duram et
 indissolubilem cataractam visui, internasque partes p. 9.
 dilacerari affirmant; atque indicatis difficultatibus
 et incommodis, quae ob iridis vulnus eiusque pro-
 lapsum, ob humorem vitreum effluentem, ob vela-
 menti lentis et inde pendentem processuum cilia-
 rum laesionem ob corneae cicatrices, ob exsicca-
 tionem camerae anterioris post aquei humoris ef-
 fluxum, ob nimiam saepe camerae anterioris angu-
 stiam, ob aërem cum impetu violento irruentem,
 ob inflammationes, quibus lippitudines nascuntur,
 staphylomata, quae a vasculis vueae laesis gignun-
 tur, ob motum vueae laesum, oculi mobilitatem,
 papillam saepe nimis arctam, situm oculi nonnun-
 quam nimis profundum in orbita cum lentis extra-
 dione coniunctae sunt: depressionis commoda re-
 censet. Conseruatur nimirum suffusionis per acum p. 10.
 curatione pupilla, neque omnis humor aqueus
 egreditur, neque humor vitreus protruditur, in-
 flammatio vel omnino praecauetur, vel modo mi-
 nuta aliqua suboritur, habet curationis repetitio lo-
 cam et in illo quoque aegroto, cui est pupilla ar-
 ditor, camera anterior haud spatiofa et oculus
 in orbita nimis profunde delitescens suffusio tuto
 demittitur. Denique monet cataractas nonnun- p. 11.
 quam sponte descendisse et lentes ipsas imminui et
 dissolui, quod argumentum egregie aliorum obser-
 vationibus et suis experimentis confirmat.

Mox variorum chirurgorum acus aureas ar- p. 14.
 genteas, chalybeas, planas, subulatas et sic porro
 enumerat atque inter nuperiores РОТII и МОН-
 ТЕННЕРИI acus describit. Habet РОТII acus
 manubriolum octangulare quatuor pollicum, tri-
 bus punctis albis eburneis in eo latere notatum, in
 cuius anteriori parte cuspis est paululum eleuata;
 acus vero chalybeae ipsius longitudo est pollicum
 duorum

duorum, qua partem posteriorem rotunda, quae anteriorem vero ex duabus iterum faciebus componitur, quarum quaelibet lineas duas lata est.igit inter illas acus Auctor illam, quae habet macronem tenuatum latiorem, cuius margo infelix acutus, superior vero obtusior est. cum inferioris tis velamentum scindit, dum obtusior reliquas partes a laesione defendit.

- p. 17. Ad finem libelli exponit ipsam curandi per acum rationem, atque examinat casus, in quibus conueniat depressio, in quibus adhibenda sit extiratio. Deprimere eapropter lentem oportet, vbi camera oculi anterior nimis angusta est, vbi pupilla parua et coarctata, vbi cornea nimis laxa aut rigida est, vbi suffusio mollis est, vbi oculus profunde in orbita delitescit, vbi aeger aliqua humorum acrimonia detinetur. Succedit autem extractionis artificium egregie in illis in primis aegris, qui nulla acrimonia, nulla idiosyncrasia irritabili, neque nimia laborant plethora, in istis, quibus est cornea elatior, mollis neque tamen laxa, camera anterior spatiofa, pupilla magna, oculus protuberans. Quae cum ita sint, Auctor quemlibet chirurgum in vtraque methodo exercitatum cupit, quia mox hanc, mox illam methodum praeferre congruum sit.

XXIX.

Noua physico medica.

Lipifica Iablonouiana societas in conuentu numero sequentem quaestionem physicam proposuit; *Quaenam ex cognitis theorii super origine, formatione et mutatione telluris est maxime probabilis, ut quaenam sunt in primis phaenomena, quae hypothese Buffonianam vel confirmant, vel eidem repugnant?*

Optima

Optima de hac materie scripta latino idiomate
dissertatio moneta aurea viginti quatuor numorum
aureorum pretio coronabitur. Dissertationes mit-
tantur ante *calendas nouembris anni 1783 ad Pro-*
fessorem CLODIVM, qui societati est a litteris.

*Berolinensis societas naturae scrutatorum hanc
questionem proposuit : Qualis ex omni botanica est
deligenda et ad oeconomicos usus transferenda plan-
tarum cognitio, vt inde naturalis conditio, fertilitas
vel mala in doles soli, in siluis, aruis, pratis et reliquis
sundorum generibus re^{ete}e cognoscatur et sufficien-
ter definiatur, sic tamen, vt simul temperiei, verae al-
titudinis et variantis situs soli, et climatis physici a sta-
tionibus maris superficie aequalibus ad summa us-
que montana loca, quoad oeconomics tractanda sunt,
ratio habeatur. (Welche Art der Pflanzenkenntniß zu
ökonomischen Absichten, aus der übrigen Gewächskun-
de ist eigentlich diejenige, durch welche wir in den
Boden gesetzt werden, die natürliche Beschaffenheit,
Tragbarkeit, und Unart des Grundes in den Forsten,
Feldern, Wiesen, der Weide und übrigen Grund-
stücke, nach der verschiedenen Ab- und Zunahme
der Witterung und senkrechten Höhe, mit einer ab-
wechselnden Lage der Erdflächen, unter einen verschie-
denen physischen Klima, und zwar von dem niedrig-
sten Stande am Ufer des Meeres gerechnet, bis zu den
ansteigenden allerhöchsten Gebirgsgegenden, so weit
ergleichen nach ökonomischen Gründen zu nutzen find,
richtig und hinreichend zu bestimmen?)*

Omnis docti, ordinariis berolinensis societatis
membris exceptis inuitantur ad illustrandam hanc
questionem. Commentarii super eadem scripti idio-
mate germanico, gallico aut latino, conditionibus
conuentis mittantur ante *iulii calendas 1784, Bero-*
linum cum inscriptione: societati naturae scrutato-
rum amicorum. Optimo tractatui praemium quin-
qua-

quaginta imperialium concernetur, ipseque tractus actis societatis inseretur.

Academia regia scientiarum et elegantiorum literarum *Berolinensis* in confessu mense Maii habito e dissertationibus super quaestione, *herbarum pluriorum culturam* *) spectante, praemio 50 numerorum aureorum condecorauit illam, quae symbolum habebat, et inuida fors me alit, cuius Auctor erat I. C. SCHVBART, Consiliarius aulicus, Dominus virorum *Würchwitz, Pobles et Kreischa*. Alii quibusdam commentariis praemia accessoria tribuuntur.

Regia academia chirurgorum *Parisina* in confessu publico maio 1783 habito, praemium quaestioni de *influxu animi pathematum in morbos chirurgicalos, et remedii mala eorundem effecta corrugis constitutum*, tribuit Cl^o. JOANNI BAPTISTAE BONNEFOY, collegii regii chirurgici Lyonen sis socio, cuius commentarius votis academie fecerat latius. Alterum praemium tractatui concreuit, eandem quaestione illustranti, cuius Auctor fuit Cl. RISSOT, artium magister in Parisensi vniuersitate, M. D. et chirurgus. Praemium aemulatorium accepit Cl. VIGUERIE, chirurgus superior in nosocomio Tolosano. Sic quoque propter communica ta obseruata practica notatu digna et utilia Cl^o PERCY, SEGRETAIN, ESPIAUD, PETIT, et DALIGNON inonetis aureis ab academia sunt remunerati.

Eadem duas proposuit quaestiones, alteram ad annum 1784, alteram ad 1785.

Prima quaestio haec est: determinentur variae constructiones specillorum et solidorum, et sulcatorum; indiceturque, quo in casu admittenda respectu vnius cuiusque formae, et qua methodo adhibenda sint. (*Determiner les différentes constructions*

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 716.

Sions des stylets ou sondes solides, & des sondes cannelées, quels sont les cas où elles doivent être admises, suivant leur forme particulière ; & quelle est la méthode d'en faire usage.)

Altera : Quo in casu forfex incisoria, qua plerumque male vti solent chirurgi, recte adhibeatur ; quaenam sint eius variae formae quoad diuersas operationes ; qua ex caussa haec instrumenta aliis sint preferenda, quibus similiter partes continuæ diuidi queant ; et quaenam sint methodi, eadem vtendi ? (*En quel cas les ciseaux à incision, dont la pratique vulgaire a tant abusé, peuvent être conservés dans l'exercice de l'art ; quelles en sont les formes variées, relatives à différents procédés opératoires ; quelles sont les raisons de préférer ces instruments à d'autres, qui peuvent également diviser la continuité des parties ; & quelles sont les diverses méthodes de s'en servir.*)

Praemium vnicuique quaestioni constitutum est moneta aurea quingentarum librarum Gallicarum pretio, iuxta fundationem Clⁱ DE LA PEYRONIE. Commentarii, latine aut gallice scripti, mittantur, modo alias consueto et a nobis saepe indicato, solutis vestigalibus, ad Cl^{um} LOUIS, qui est a secretis Academiae. Exteri simul monentur, non sufficere, si pro litteris et commentariis vestigalia soluant usque ad limites Francogallicos, sed opus esse, ut cuidam in Galliae finitimis oris degenti solutionem vestigalium usque ad ipsas Parisiorum Lutetias committant ; alias enim commentarii non ad certamen admittuntur. Caeterum commentarii mittendi sunt ante finem anni 1783 et 1784.

Praeterea quoque in sessione publica, quae post Paschatis festum singuli anni habebitur, praemium emulationis, a Cl^o DE LA PEYRONIE fundatum, concernetur illi chirurgo, vel extero, vel provinciali,

qui ad academiam miserit, optimum tractatum chirurgicum quemcumque, anno praecedenti scriptum.

Regia societas medica *Parifina* ex commentariis, qui ad quaestionem: *quae feminæ a lactatione infantum abstinenda sint?* ad societatem missi sunt, tractatum, quem Cl. LANDAIS conscripsit, praemio ornauit.

In confessu publico eiusdem societatis d. II martii 1783 habitu, legerunt:

Cl. GIROD commentarium de inoculatione.

Cl. VICQ D' AZYR elogium b. DE MONTIGNY,
et b. DU HAMEL.

Cl. LAVOISIER commentarium super effectis
aetheris vitriolici, et aetheris nitrosi in
corpo humano.

Cl. JEAN ROI de lactatione artificiali infantum.

Praeterea haec relata sunt: Quod attinet quaestionem *de methodo hydrophobiae mediendi* **), quamvis anno 1781, quo praemium distribuendum erat, nullo ad societatem missio tractatu ad eandem omnino esset responsum, tres tamen Auctores præmio, instigatorio quasi, 100 librarum Gallicarum societas donauit; ipsam autem præmii distributionem in hunc annum distulit. Ex quindecim ad societatem missis commentariis plures votis societatis satisfecerunt ita, ut collectae in iisdem observationes, collatae cum Cl. ANDRY tractatu *super hydrophobia*, rem fere absoluisse viderentur. Tres commentarii a societate præmio coronati sunt: Prioris Auctor est Cl. ROUX, chirurgus superior nosocomii Diuisionensis, isque accepit monetam auream, 600 librarum gallicarum pretio: secundus a Cl. CAUDOT, medicinae doctore, scriptus, et tertius auctore Cl. SOUTEILLE, medicinae doctore, societati a litterarum commercio in *Manosque Provincias*,

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 537.

**) vid. ib. Vol. XXII. p. 724.

vinciae, singulus moneta aurea, 300 librarum valore, ornatus est. Laudantur praeterea tractatus Cll^{orum} BONNEL DE LA BRAGERESSE, med. doctoris et physici urbis *Mende* in *Gévaudan*, MATTHIEU, chirurgi et societatis correspondentis in Conze Sarladouiae, et METZLER, med. doctoris, coniliarii et archiatri Comitis de Bissingen Nippenburg.

Anno 1781 societas proposuerat commentario, quo signa dispositionem ad phthisin pulmonalem induntia etc. *), optime determinarentur, praemium 600 librarum gallicarum. Quod quidem praeium reportauit Cl. BAUMES, M. D. societatis medicee Parisinae, et academie scientiarum Diuionensis correspondens commentario docto et vberius exarato. Duo alii tractatus, quorum alter Cl^{um} BONTE, M. D. et societatis Coutancii in Normandia florentis membrum, auctorem habet; alter Cl^o RAYMOND, med. doctore, et societatis massiliensis membro scriptus est, praemia successoria (*l'accessit*) acceperunt. E reliquis commentariis, qui coniunctim, ex iudicio societatis, theoriam de preferuandi et phthisi medendi ratione effecturi sunt, laudantur ii, quorum auctores sunt, Cll. JAUBERT, LAUGIER, MARX, CHAVET, BOUTEILLE, & LE JAU, omnes medicinae doctores.

Epidemicorum morborum grauium, anno 1779 et anno 1782 grassantium descriptiones, adhibitatumque methodorum relationes praemiis ornare constituerat societas. Igitur ex missis ad eandem super dysenteria 1779 epidemica relationibus commentarios Cll^{orum} DURAND, BOUGOURD, CHIFOLIAU et BAGOT, moneta aurea remunerauit. De febri exanthematica miliari, Castellinaudarii et Tolosae praecipue frequenti, tam bene egerunt medici harum regionum, ut societas medicae facultatis Tolosanae,

Y 2

et

*) vid. c. n. Vol. XXIV. p. 718.

medicis Castellinaudarensibus, monetas duas, quorum singula 100 librarum pretium aequaret, concerneret. Praeterea tractatus Clⁱ PUJOL, et Q^{ue}BARRERE moneta aurea honorati sunt. Laudatur insuper Cl^orum MARMIER, VALLES et M^{me}THIEU obseruationes super eodem argumento.

His propositis nouas quaestiones indicavit societas.

1. Definiatur nexus, qui sit inter hepatis conditionem et morbos cutaneos; quo in casu bilis vitia, quae saepius hos morbos comitantur, eorum vel caussae, vel effecta sint; indicentur simili signa, quibus influxus horum morborum in se invicem cognoscatur, atque medendi ratio, quae huc opponenda sit, (*Determiner quels sont les rapports qui existent entre l' etat du foie & les maladies de la peau, dans quels cas les vices de la bile, qui accompagnent souvent ces maladies, en sont la cause ou l'effet; indiquer en mème temps les signes propres à faire connaître l' influence des uns sur les autres, & le traitement particulier que cette influence exige?*)

Praemium, a rege fundatum, optimo tractatu tributum, est 600 librarum gallicarum. Commercarii mittantur ante *calendas maii* anni 1784.

2. Quinam sunt ex morbis vel acutis, vel chronicis, ii, qui vere contagiosi habendi sunt: quibusnam mediis vnuquisque eorundem ab uno individuo communicatur alteri, et qua methodo progressus harum contagionum impeditur? (*Determiner quels sont parmi les maladies soit aiguës, soit chroniques, celles qu' on doit regarder comme vraiment contagieuses par quels moyens chacune de ces maladies se communique d'un individu à un autre, & quels sont les procédés les plus sûrs pour arrêter les progrès de ces différentes contagions.*)

Optat societas, vt, qui ad hanc quaestionem respondere velint, in vnoquoque morbo praecipue

ratio-

rationem habeant contagiosae indolis. Commentarii super hac quaestione mittendi sunt ante calendas januarii anni 1785. Praemium, fundatum a Perill. LENOIR, est 600 librarum gallicarum pretio. Caeterum ad quaestionem, anno 1782 propositam, *an scorbuto indoles sit contagiosa*, etiamnum respon-siones ad societatem mittere licet, quum in proxima, quae subsecutura est, sessione, societas de praemis huic quaestioni constitutis decernet.

3. Iuxta fundationem priuati anonymi, qui disquisitioni morborum infantilium praemium decrevit, quaeritur: Quinam sunt in Gallia abusus in educatione infantum physica praecipue corrigendi, quonam regimine solida corporis infantilis roborantur, et morbi infantum praecaudentur, habito respectu consuetudinis et temperiei? (*Quels sont en France les abus à réformer dans l'éducation physique, Et quel est le régime le plus propre à fortifier le tempérament Et à prévenir les maladies des enfants, en égard aux usages Et aux différentes tempé-ratures.*)

Considerentur infantes ruri degentes, et in urbibus, pauperes, et diuites, etiam ii, qui in scholis magno in numero vnti sunt. Praemium 600 librarum gallicarum valore optimo commentario constitutum anno 1784 distribuetur, quapropter ante calendas maji eiusdem anni tractatus mitten-di sunt.

4. An morbus, nomine *anginae membranaceae* seu *polyposae* cognitus, et a Cl^o HOME, anno 1765, et a MICHAELIS an. 1748 descriptus, in Gallia inveniatur; in quibusnam prouinciis sit obseruatus, quibusnam signis diagnosticis ab aliis morbis analogis distinguatur, et quae methodus eundem sanandi sit adhibita? (*Si la maladie connue en Ecosse Et en Suede sous les noms de Croups, ou d' angina*

membranacea seu polyposa, & qui a decrete principalement par les docteurs HOME en 1765, & M. CHAELIS en 1778, existe en France; dans quelle provinces on l' a observée; par quels signes diagnostiques on l' a distinguée des autres maladies analogues & quelle méthode de traitement on a employée pour la combattre?)

Praemium incitatorium dabitur optimis tractatibus anno 1784; si commentarii ante calendaras maii eiusdem anni fuerint missi.

Omnis commentarii mittantur, solutis vesticulis, ad Cl. vic d' AZYR, qui societati est a litteris, modo et legibus consuetis.

Academia scientiarum artium et bellarum literarum *Divisionensis* retulit, se, cum nullus adhuc commentarius super saponibus acidis *) ad eam missus sit, praemium huic quaestioni constitutum, reseruaturam esse eidemque daturam, qui quocunque demum tempore satisfecerit votis Academae.

Collegium regium medicum *Nanceianum* proposuit in annum 1784 sequentes quaestiones: Quaenam sunt in aquis niuis et glaciei, soli cretacei et gypsei, qualitates, quibus eae insalubres redundunt? Quaenam sunt affinitates et differentiae harum dictarum aquarum dulcium, habito respectu compositionis earundem chemicae et effectorum diaeteticorum? Cur non omnes aquae, cretam vel gypsum continent, aut niue et glacie fusis productae sunt insalubres? Cur duae priores, adeo plurimis rationibus diuersae a duabus posterioribus, analogos effectus producunt? Quanta est earundem vis, vel communis, vel relativa, in producendis morbis quibusdam endemias, praecipue scro-

*) vid. c. n. Vol. XV. p. 708. XVII. p. 349. XVIII. p. 151. XXII. p. 343.

phulosis et rachiticis? extenditurne eadem quoque ad calculosos et arthriticos? Estne hac methodo detegenda quaedam analogia vel nexus inter mutationes systematis glandulosi lymphatici et systematis ossei et articularis? Exercentne impressio-
nem morbificam hae aquae in chylificationem, aut in secretionem humorum mucosorum, nutritiorum, excernendorum, aut terrestrium partium?
(Quelles sont dans les eaux de neiges & de glaces, dans telles des sols crayeux & gypseux les qualités qui constituent essentiellement leur insalubrité? Quels rapports & quelles différences y a-t-il entre ces quatre sortes d'eaux douces relativement à leur composition chymique & à leurs effets diététiques? Pourquoi toutes les eaux qui contiennent de la craye ou du gypse, pourquoi toutes celles, qui proviennent des neiges & des glaces fondues ne sont elles pas malsaines? Pourquoi les deux premières, si différentes à plusieurs égards des deux autres produisent-elles des effets analogues? Quel est le degré de leur influence ou commune ou relative dans la production de certaines maladies populaires ou endémiques, & notamment des goutteuses, écrouelleuses & rachitiques? Cette influence existe-t-elle aussi pour la classe des affections calculoses & gouteuses? Peut on découvrir par là quelqu'analogie, quelque dependance entre les altérations du système glanduleux lymphatique, & celles du système osseux & articulaire? L'impression malfa-
fante de ces différentes eaux potables s'exerce-t-elle dans le travail de la chylification, ou bien dans celui des sécrétions, soit muqueuses, soit nutritives, soit ter-
reuses, & excrémentielles?)

Quilibet commentarius, quo vel vna harum aquarum species fuerit perquisita modo, quo societatis votis conueniat, condecorabitur moneta, 300 librarum gallicarum pretio. Mittendi autem sunt

ipsae dissertationes ante *calendas maii 1784*, soluti
vectigalibus, ad Cl. HARMANT, praesidem collegi
medici regii Nanceiani.

Societas Seelandica scientiarum *Fleffingae* in
consensu publico praemia distribuit, et quidem ad
quaestionem de meliore nauium constructione,
omninoque omnium per navigationem ad vitam
sustentandam meliore institutione ad sanitatem
conseruandam morbisque medendum optime re-
spondit Cl. IOANNES HARGER, M.D. Rotterda-
mensis, praemiumque retulit. Quaestionem au-
tem de febrium autumnalium in Belgio frequen-
tium caussis et iis medendi methodo optime solvit
Cl. M. G. W. CALLENFELS, M.D. et physicus urbis
Ecluse in Belgio.

Iam vero praemium constituit eadem societas
ei, qui optime soluerit sequentes quaestiones: *Qua-
nam sunt iam belgice scripta de febribus catarrhalibus,
qui per nonnullos abhinc annos in Seelandia frequen-
tius apparent, quam alio tempore, et quid huc pertinet?*
*Quaenam sunt signa communia harum febrium? Qui-
nam est decursus, quae symptomata et quae compli-
tiones? Possuntne caussae quaedam detegi cur hic mor-
bus frequentius nunc apparent, quam antea? Quo-
nam est, habita diuersarum specierum ratione, melho-
dus iis medendi tutissima?*

Commentarii mittantur ante *calendas ianuarii 1784*, latine, gallice, aut belgice scripti, soluti
vectigalibus, ad Cl^m IVSTVM TJEENK, secretarium
societatis.

Regia academia scientiarum *Siennensis* pro-
posit sequentem quaestionem: *Suntne diuersae spe-
cies aeris nitrofi, mephitici, phlogisticati, dephtogisti-
cati, etc. recentiorum totidem fluida diuersae naturae;*

*an vero unum idemque aëreum fluidum mixtum est
varii aliis corporum particulis, aut vario modo mu-
tatum? Praemium optimae solutioni huius proble-
matis destinatum est moneta aurea triginta impe-
rialium pretio. Commentarii mittantur, vestiga-
libus solutis, ante *calendas ianuarii* anni 1784, ad
Cl^m MARIVM BIANCHI, qui societati est a litteris.*

*Lipsoa societas oeconomica litterarum com-
mercio nuper sibi iunxit Cl^m PAVLLVM DIETE-
RICVM GISECKE, Professorem physices in gymna-
sio Hamburgensem; Cl^m BOROWSKI, Professo-
rem historiae naturalis Francofurti ad Viadrum,
et ROANNEM CAROL. GVILIELMV M VOIGT, non-
nullis physicam geographiam illustratingibus libris *)
clarum.*

Cl. BACHER, editor diarii medici Parisini, do-
ctor regens facultatis medicae Parisinae creatus est.

Academia scientiarum artium et humaniorum
litterarum *Diuionensis* sociis suis adscripsit Cl^m
WILLMET, demonstratorem chemiae et botanices
in collegio regio Nanceiano.

Cl. LANDRIANI, Milani Professor, membrum
regiae academie scientiarum Parisiensis factus est.

Cl. FERBER, haecenus Professor vniuersitatis Mi-
ttauensis, Petropolin abiit, ibique membrum aca-
demiae imperialis factus mineralogiam profitebitur.

Cl. EHRMANN Argentorati professionem pra-
xeos clinicae adeptus, programmate initiali de edi-
tione rariore Galeni, Venet. 1490 differuit.

Cl. PLANER Erfordiae munus Professoris me-
dicinae, in locum b. TROMSDORFI, suscepit.

Y 5

Mortui

*) Inscribuntur hi: *Mineralogische Reisen durch das
Herzogthum Weimar und Eisenach. Dessaу 1782. 8.
et Mineralogische Beschreibung des Hochstifts Fulda.
Dessaу und Leipzig 1783. 8. de quibus proxime re-
feramus.*

Mortui sunt:

GVLIELMVS HVNTER, celebris ille medicinae doct^r, sub finem martii 1783, *Londini*.

Nuper Parisiis **CAR. LORRY**, doct^r regens facultatis medicae vniuersitatis Parisinae ab anno 1748 et membrum societatis regiae medicae. Natus 1725 in Cromy, qui locus quatuor miliarium stat a Parisiis. Scripta eius sunt: 1) *Essai sur l'usage des alimens pour servir de commentaire aux livres dietétiques d'HIPPOCRATE*, Par. 1753. 12. 2) *Aphorismi HIPPOCRATIS*, graece et latine ib. 1759. 8. 3) *de melancholia et morbis melancholici*, voll. II. ib. 1765. in 8. 4) *mémoires pour servir à l'histoire de la faculté de médecine de Montpellier*. Par. 1767. 5) *SANCTORII de medicina statu aphorismi cum commentario notisque*. Par. 1770. 8. 6) *de morbis cutaneis*, ib. 1777. 8. 7) *Opera MEDII latine versu 1751 - 1758. in 8. Vol. II.* 8) *BACKERI Essai sur la conformité de la médecine antique & moderne*, Par. 1768. 12. Insertae sunt quoque multae commentationes, ad artem medendi pertinentes, libellis *le Journal de médecine et Recueil de la Société royale de médecine*.

Die XII. Aug. a. c. **CAROLVS GODOFR. PLATEL**, Collegii regii medici Nanceiani Secretarius perpetuus et Decanus, Consiliarius et Archiater regis Poloniae, D^rucis Lotharingiae et Bary etc. anno aetatis quarto et octogesimo. Per quinquaginta annos suam artem feliciter et sapienter exercuit, atque in diario omnia congesit, quae de principibus sibi occurrentibus morbis obseruavit, ibi symptomata, aetiologyam, regimen, et medicamina summa cum cura sunt descripta, ita ut annualium medicorum formam prae se ferant, cum egregiis meditationibus de conditione et statu vniuersiusque morbi. Adiecit simul opiniones et iudicia docto-

rum virorum, qui litteris hos morbos consignarunt, quae et cura et nouitate sua oblectant. Reliquit optime instructam bibliothecam, quae de Eius boni sensu, studio, iudicio acuto et graui et eruditione testatur.

Die 16 lunii huius anni per ill. **GVILIELMVS FRIDERICVS DE GLEICHEN, RVSSWORM** dictus, Dominus de Greifenstein, Bonnland, et Ezelbach, Rom. Caes. Mai. consiliarius, eques ordinis brandenburgici a rubra aquila dicti, cet. vir de historia naturali multum meritus. Vitae eius descriptionem edidit nuper Cl. M. A. **WEIKARDVS**. Natus erat **GLEICHENVS** anno 1717, die 14 Ianuarii et libros scriptis hos :

Das Neueste aus dem Reiche der Pflanzen etc. Fol. Nürnb. 1764. comm. nostr. Vol. XIV. p. 489.

Geschichte der gemeinen Stubenfliege. 4. ib. eod.

Versuch einer Geschichte der Blattläuse auf dem Ulm-baume etc. 4. ib. 1770.

Auserlesene mikroskopische Beobachtungen etc. 4. Nürnb. 1777.

Abhandlung über die Samen und Infusionsthiergen, und über die Erzeugung etc. 4. Nürnb. 1775. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 265.

Vorschlag zu einer gesellschaftlichen Beobachtung der Infusionsthiergen: in diarii, die neuen Mannigfaltigkeiten inscripti, anno quarto, quod Berolini prodiit. In anno tertio diarii, die neuesten Mannigfaltigkeiten dicti, ibidem editi, obseruata de singulari incremento Lunariae, et excerpta ex diario obser-vationum.

De Taenia lata in quarto volumine actorum soc. berol. vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 215.

De coloribus umbrae in actis academie electoralis Moguntinae 1780.

Von Entstehung, Bildung und Umbildung des Erdkör-pers. Dessaу 1782. 8.

In collectaneis Franconicis alii tractatus, de transmutatione avenae in secale et triticum, de animalculis spermaticis, et calculis tabellaribus eorumque vsu, inserti sunt.

Dolemus et nos vehementer viri amicissimi, indecessi et veritatem amantis praematuram mortem!

D. 9. septembris huius anni, anno aetatis sexagesimo primo IACOBVS REINBOLDVS SPIELMANNVS, Professor Chemiae Argentoratensis, vir doctrina et scriptis celebris.

Eodem mense CAROLVS HENRICVS KOESTLIN, Professor Stutgardiae, libro de insula Elba *) clarus, in flore aetatis dysenteria biliosa putrida.

Iussu Caesareae Maiestatis Russorum CATHARINAE II, a Cl^o PALLAS edetur *Flora s. botanico oeconomica descriptio omnium in Russia et Siberia sponte crescentium plantarum*. Cuius quidem operis haec erit ratio: Plantae aliquo vsu, vel technico vel oeconomico vel medico celebres, primum locum occupabunt; earum tamen, quae iam aliunde notae sunt, effigies non adiungetur, sed eaedem tantum describentur verbis, subiuncta earum historia, cultura et vsu. Omnes vero plantae, Russiae et Sibiriae propriae, et vel oeconomis, vel botanicis notabiles sollicite aeri incidentur. Atque sic edendum opus quingentas vel sexcentas tabulas comprehendet. Minorum plantarum plures species vnius generis in una tabula incidentur. Forma libri erit eadem, quam habet JACQUINI Flora et Hortus Austriacus: per fasciculos edetur, sic ut quilibet fasciculus quinquaginta tabulas et huc pertinentes descriptiones continebit. Ceterum Imperatrix sumtus huic operi necessarios ex aero suo benigne conferre voluit et pollicita est, li-

*) v. c. n. Vol. XXIV. p. 410.

bri editi exemplaria singulari imperiali benignitate, botanicis aliisque dono distributa fore.

JOH. GE. FR. FRANZIVS, publici iuris faciet propediem FLAVI VEGETII *mulomedicinam* collatam cum libro MS. ex Bibliotheca Ducali Gothana Friedensteinia, quem I. M. GESNERVS in edit. script. rei rusticae non contulit. Prodibunt quoque Q. SERENI SAMONICI *de medicina praecepta* collata cum tribus MSS. quorum prius contulit MARQ. GVDIVS 1683, Paderbornae cum MS. membranaceo CCC fere annorum, quod habuit e monasterio eius urbis, quod vocatur Abdinghoff ordinis S. Benedicti, cuius exemplum a V. Ill. SCHLAEGERO, Duciis Saxo - Goth. consiliario intimo ipsi missum atque dono datum est. Posterius contulit Cl. GRVNERVS e Bibliotheca Vratislaviensi, qui quoque multa alia cum ipso beneuole communicauit. Tertium MS. ipse contulit ex Bibliotheca Lipsica Paulina, quod humanissime ipsi concessit Cl. REIZIVS, qui summa cum laude huic praeest bibliothecae, et quia huic codici adiectus erat AEMILIUS MACER *de herbarum virtutibus*, etiam hunc medicum contulit atque seorsim edi curabit.

Sumtibus consiliarii cancellariae et commendatoris ord. wasiaci D. Baronis CLAVDJI ALSTROEMER Indias Orientales sub initio huius anni adiit elegans iuuenis D. HORNSTEDT instructionibus litterisque commendatitiis præcipue Dnⁱ THVNBERG instructus, vt res naturales quaerat.

Lipiae in officina libraria I. G. Mülleriana nunnidis paschalibus 1784 prodibit CAROLI PETRI THVNBERG *Flora Iaponica*, sistens plantas insularum Iaponiarum secundum systema sexuale emendatum redactas ad XX classes, ordines, genera et species, cum differentiis specificis, synonymis paucis, descriptionibus concinnis et iconibus adiectis.

XXX.

Continuatio indicis supplendorum scriptorum physico medicorum, quae anno 1776 prodierunt.

E. A. NICOLAI diss. de fluxu haemorrhoidalium mio cum nimia diarrhoea coniuncta. Resp. S. E. Schwabe. Ien. 4.

EIVSD. diss. de utilitate et necessitate paracentesis thoracis. Resp. Sam. Hahn. ib. 4.

SAM. NICOLL de arthritide. Edinb. 8.

Avis aux bonnes ménagères de villes et des campagnes sur la meilleure maniere de faire le pain. Par M. PARMENTIER. à Paris 8.

Pratique de la chirurgie par Mr. RAVATON. v.
SUE.

Abhandlung über die Einnimpfung der Blättern im Jahr 1768. aufgesetzt von DAN. FR. REBIO. Madrid. 8.

I. ROCHEFORT disp. ergo nutritio duntaxat fluidorum reparatio, Resp. M. Marinier. Paris. 4.

EIB. ROSENBLAD exercitium medicum de viribus brassicae in sanitatem humanam. Resp. Io. Hartmann. Lond. Goth. 4. (Haec dissertatio Germanica versi prodiit Altenburg. 1778. ap. Richter. 8).

C. F. ROTTBOEL de successione morborum. Resp. A. N. Aasheim. Hauniae. 4.

EIUSD. Descriptiones rariorū plantarū, nec non materiae medicae atque oeconomicae ex terra Surinamensi. Resp. A. N. Aasheim. Hauniae. 4
Codex physiologicus, quem ad usus domesticos edit N. F. ROUGNON, regius medicinae antecessor. Besançon. 8.

Examen de plusieurs préjugés et usages abusifs, concernant les femmes enceintes, celles qui sont accouchées et les enfans en bas ages avec les

les moyens d'y remedier. Par M. SAUCEROTTE. à Strasbourg. 12.

10. SHEPARD de pneumonia. Edinb. 8.

SIEBOLD de insolito maxillae superioris tumore, aliisque eiusdem morbis. Heripoli. 4.

AMBR. MICH. SIEFFERTS *Versuche etc.* (vid. c. n. V. XXIII. p. 729. sed ibi per errorem typographi-
cum STIEFFERT legitur.

D. SIMONET disp. ergo digestio alimentorum vera digestio chemica. Resp. *le Roy.* Paris. 4.

F. SIGAULT disp. ergo in puerarum torminibus diuersa curatio. Resp. *W. Hazon.* Paris. 4.

ZIUSD. disp. ergo placentae solutio naturae com-
mittenda. Resp. *Casamaior.* ibid. 4.

L.R. SPIELMANN *Anleitung zur Kenntniß der Arz-
neymittel, zu akademischen Vorlesungen eingerich-
tet aus dem lat.* Strasburg. 8.

ZIUSD. diss. sistens historiam aëris factitii. Resp.
J. F. Corvinus. ibid. 4. (*At CORVINVS vere au-
tor fuit.*)

FR. SPRENKEL DE LENIS diss. de consensu par-
tium humani corporis inter se. Vindobonae. 8.

Canones medici ab ANDREA HENR. STENONE,
Vpsal. 4.

Pratique moderne de la chirurgie, par Msr. RA-
VATON : publiée & augmentée par M. SUE le
jeune. à Paris. 12.

10. TAYLOUR de cynanche gangraenosa. Edinb. 8.

I. TESSIER disp. ergo a frequentiore et inconsul-
to fonticulorum vsu malum. Resp. *I. de la Ri-
viere.* Paris. 4.

I. THAURAX disp. ergo in curandis affectibus,
qui puerarum suppressis prioribus lochiis su-
perueniunt, sola antiphlogistica. Resp. *C. du
Chanoy.* Paris. 4.

ZIUSD. disp. ergo qui tumores deleri debent, ferre
pòtius

potius, quam cauterio potentiali delendi. Resp.
G. de Cochu. ib. 4.

F. THOURET disp. ergo fracto crano, semper u.
mouenda terebra. Resp. F. Baron. ib. 4.

EIVSN. disp. ergo a sola obseruatione sympathic
doctrina. Resp. F. de la Planche. Paris. 4.

F. L. TREITTINGER disp. de aurilegio praecipue in
Rheno. Argent. 4.

XXXI.

Index scriptorum physico medicorum, qui
anno 1778. prodierunt.

Philosophical Transactions Vol. LXVIII.
*Auserlesene Abhandlungen aus den Philosophical
Transactions (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 563);*

Medical and philosophical commentaries. By
Society in Edinburgh, Lond. 8. Tom. V.

*Medizinische Bemerkungen und Untersuchungen einer
Gesellschaft von Aerzten in London 6ter Band
Aus dem Englischen uebersezt. Altenburg. 8. n. K.
Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar Vol.*

XXXIX.

*Noua acta naturae curiosorum Vol. VI. (v. comm.
nostr. Vol. XX. p. 103).*

Berliner Sammlungen zur Beförderung der Arzneiwissenschaft, 10. B. (v. c. n. Vol. XXII. p. 307).

Acta medica Societatis Hafniensis Vol. II.

*Verhandelingen te Rotterdam, 4 Deel. (v. ib. Vol.
XXIII. p. 545.)*

*Verhandelingen te Harlem Vol. XIX. (v. ib. Vol.
XX. p. 203.)*

*Verhandelingen te Vlissingen VII Deel. (v. ib. Vol.
XXI. p. 359.)*

*Neue Sammlung von Abhandlungen der Gesellschaft
in Danzig 1ster Band (v. comm. nostr. Vol. XXIII.
p. 268.)*

Sammlungen zur Physis und Naturgeschichte von etlichen Liebhabern dieser Wissenschaften. Erster Band (v. c. n. Vol. XXIV. p. 293.)

Italiänische Bibliothek oder Sammlung der merkwürdigsten kleinen Abhandlungen zur Naturgeschichte, Oekonomie und dem Fabrikwesen. Aus den neuesten Italienischen Monatschriften 1ster Band. Leipzg. 8. m. K.

Neues Forstmagazin, 3ter Theil. Fr. am Mayn. 8.

Physicalisch ökonomische Bibliothek, 9ter Band. (Auteure Cl. BECKMANN).

Neuer Schauplatz der Natur, 7ter Band. (v. c. n. Vol. XXIV. p. 374).

Wittenbergisches Wochenblatt, zur Aufnahme der Naturkunde, 10ter Band. (v. c. n. Vol. XXIV. p. 373).

Nützlicher und getreuer Unterricht für den Land und Bauermann, auf das Jahr 1778. oder fortgesetzter allgemeiner Landwirthschaftscalender. 9ter Jahrgang. Stuttgard. 8.

Zuverlässige Nachrichten, von wichtigen Landes und Wirtschaftsverbesserungen. 1ster Band, unter der Benennung des Pommerschen und Neumärkischen Wirthes. Stettin. 8.

Deconomia forensis oder kurzer Inbegriff derjenigen landeswirthschaftlichen Wahrheiten, welche allen so wohl hohen als niedrigen Gerichtspersonen zu wissen nöthig sind, 4ter Band. Berlin 4.

Historischer Bericht von den sämtlichen durch Engländer geschehenen Reisen um die Welt, und den neuhesten dabeigemachten Entdeckungen, 5ter Band. Leipzig. 8.

Allgemeine Geschichte der neuhesten Entdeckungen Küßlands, 3ter Theil. Bern. 8. m. K.

Neue Beschreibung des Vorgebirges der guten Hoffnung etc. mit Anmerk. des Herrn Prof. L' ALLEGMAND. m. K. 3. Stücke. Leipzg. 8.

Fenomeni dell atmosfera Torinense. Torino. 8.

Tom. XXV. Pars II.

Z

Miscel-

Miscellaneous dissertation on rural subjects, Land, Anmerkungen und Beobachtungen über die Haushaltung den Ackerbau und die Landwirthschaft. Leipzig 8.

Wirthschaftliches Lehrbuch für die Landjugend. Berlin 8.

Der wohlunterrichtete Gärtner, welcher nicht nur von den Obst und Küchengärten vornehmlich der Baumzucht zuverlässigen Unterricht ertheilet, sondern auch viele Versuche entdeckt. Aus dem Französischen übersezt. Baireuth und Leipzig 8.

Vollständige Abhandlung des gesammten Weinbaus und anderer daraus entstehenden Produkte. 3 in Band. Stuttgard. 8.

Systematisches Lehrbuch über die 3 Reiche der Natur, zum Gebrauch für Lehrer und Hofmeister beim Unterricht der Jugend. 2. und letzter Band, welcher das Pflanzen und Mineral-Reich enthält. mit 17 Kupf. Nürnberg. (liber nullius pretii).

Entwurf einer ökonomischen Zoologie. Leipzig 8. (Multa utiliter collecta).

Onotomalogiae botanicae repertorium oder vollständiges deutsch lateinisches Register über alle 9 Theile des vollständigen botanischen Wörterbuchs. Fr. und Leipz. 8.

Versuche über das Vermögen der Pflanzen und Thiere Wärme zu erzeugen und zu vernichten. Aus dem Englischen nebstd einer eignen Abhandlung über eben demselben Gegenstand von D. C. CRELL, Helmst. 8.

Beobachtungen, Zweifel und Fragen die Mineralogie überhaupt, und besonders ein natürliches Mineral-system betreffend. 1ster Versuch. Hannover 8.

Anweisung für Anfänger, Pflanzen zum Nutzen und Vergnügen zu sammeln und nach dem Linneischen Systeme zu bestimmen. 2 Theile Gotha. 8.

Hortus

Hortus Romanus, Tom. V. (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 591.)

Abhandlung vom Geschlecht der Pflanzen und deren Befruchtung. (vid. BERWALD).

Oryctographia Carniolica oder physicalische Erdbeschreibung des Herzogthums Krain, Istrien und zum Theile der benachbarten Länder, 1ster Theil.

Leipzig. 4. (De quo proxime referemus).

Bergmännisches Wörterbuch, darinnen die teutschen Benennungen und Redensarten erklärt, und zugleich die in Schriftstellern befindlichen lateinischen und französischen angezeigt werden. Chemniz. 8.

Das Steingebirge zu Adersbach in Böhmen nebst einer in Kupfer gestochenen Abbildung desselben. Bunzlau in 8.

Beschreibung des Gesundbrunnens bey dem Dorfe Geissmar im Hessischen Amte Gudensburg. Göttingen. 8.

Synopsis fontium Austriae prouinciarumque subditarum, auctore I. C. M. D.

EROTIANI GALENI ET HERODOTI glossaria in HIPPOCRATEM (V. FRANZIUS).

Betrachtungen der Phisiognomik und Chiromantie von einem Menschenfreunde. Gotha. 8.

Lettres patentes du Roi, portant établissement d'une Société Royale de médecine, données à Versailles au mois d'Aout. à Paris 4.

Entdeckungen der neusten Zeiten in der Arzneygelahrheit, 1ster Band (Auctor huius libri est Cl. GESNERVS. Et continentur in eo, vti Ipse fassus est, non solum nouiter detectae res in medicina, sed et obseruationes tentaminaque medica, quae Cl. Auctori grauia, vtilia, noua vel nouiter affirmata videbantur. Omnia itaque sunt repetita ex libris, quos Noster Ipse legit; plurima vero ex diariis verbotenus deprompta et indicata). 1770 - 1771. Nördlingen. 8.

Schilderung der Aerzte, wie sie sind und wie sie sein sollen. Aus dem Franz. Strasb. 8.

Medicinische Fragmente, weisen Menschenbeobachtungen zur Prüfung vorgelegt, von einem jungen Arztissu St. Danzig. 8.

Hessische Medicinalordnung und Gesetze, welche das Sanitätswesen im Lande überhaupt betreffen, samt einem Unterrichte, wie der Unterthan bey allerhand ihm zuftössenden Krankheiten die sichersten Wege und die besten Mittel treffen kann, seine verlorne Gesundheit wieder zu erlangen. Cäffel. 8.

Des Churfürstlichen Sanitätscollegium zu Dresden, Vorschläge zur Kurart in Blattern, nebst einem Anhang, wie die epidemische Dysenterie auf das einfachste und sicherste zu behandeln. Dresden 8. Apothekertaxe, Braunschweiglünenburgische. Braunschweig. 4.

Auch noch ein Hebammen-Katechismus, der die Zahl vermehret. Rotenburg an der Fulda. 8.

Gemeinnützige Hebammen Ordnung sammt Unterricht der Entbindungskunst. Wetzlar. 4.

Tagebuch von der letzten Krankheit MAXIMILIAN des 3ten Herzogen und Churfürsten in Bayern etc. 8. Wahre und untrügliche Geschichte des berüchtigten Oculisten HOFMANNS mit dem Leibmedico Dr. und Pr. VOGEL in Göttingen, Göttingen. 8.

Merkwürdige Geschichte zweier kleinen Blatterkranken in einem Briefe an einen Freund herausgegeben von diesem Freunde. Fr. und Leipz. 8.

Precis sur l'histoire, les effets et l'usage de la Saignée. à Paris 8.

Instruction concernant personnes mordues par une Bête enragée. à Strasbourg. 8.

Sammlungen auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch praktischer Aerzte. 4ter Band. (v. c. n. Vol. XXI. p. 368.

Sammlung der neuesten auserlesenen Abhandlungen zum Gebrauch

Gebrauche der Wundärzte. Iste Sammlung. Leipzig. 8. (Similis praecedenti collectio tractatum chirurgicorum, aliis, quam germanica lingua editorum.)

Sammlung der neuesten Nachrichten von Magnetcuren, vorzüglich der Mesmerischen. (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 621.)

Verordnungen und Mittel wider die Hornviehseuche samt Anhange, bekannt gemacht von einem hochedl. Rathe der Stadt Franckfurth am Mayn. ebendas. 8.

Von Pferdekrankheiten, besonders dem Kropfe und Rotze und deren Heilung. Brändenb. 8.

1. L. G. ACKERMANN *Abhandlung über die Kenntniß und Heilung des Trismus oder Kinnbackenschwangs und dessen verschiedenen Arten, nebst einer Geschichte der damit verbundenen Krankheiten und den Ausichten sie zu heilen, 2te, vermehrte und verbesserte Auflage.* Nürnb. 8.

EIVSD. *Anhang zu seiner Schrift de dysenteriae antiquitatibus cet.* Schleiz. 8.

* ADELKOFERS *gründliche Gartenschule, welche in 3 Theilen, lehret, wie man einen Blumen-Küchen und Baumgarten recht anlegen und pflegen soll.* Augsb. 8.

6. AGRICOLA von Glauchen *Gespräch von Bergwerken:* wegen seiner Fürtrefflichkeit aus dem Lat. in das Teutsche übersetzt mit nützlichen Anmerkungen erläutert, und mit einigen ganz neuen Zusätzen von klüglicher Anstellung des Bergbaues und von der Zugutmachung der Erze aus den Hüttenwerken versehen, von I. G. STOER. Rotenburg an der Fulda. 8.

Heran VON AILHAUD *Abhandlung von der wahren Ursache der Krankheiten und der sichersten Art, sie durch ein einziges Mittel zu heilen.* Aus dem Franzöfischen. Strasb. 8.

ALEVCASIS de chirurgia. Arabice et Latine 110.
CHANNING T. I et II. Oxon. 4.

MATTH. FRANC. ALIX obseruata chirurgica, Et
sciculus IV. et vltimus Francof. 8. (*Primum fa-
sciculum v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 254.*)

G. C. ZOLLIKOFER ab Altenklirigen vid. ZOLLI-
KOFER.

Essays relating to agriculture and rural affairs. By
ANDERSON Voll. II. Edinb. and Leipz. 8.

IO. ARDVINO Sammlung einiger mineralogischer und
oryctographischer Abhandlungen. Aus dem Italianni-
schen übersezt von A. C. F. VON FERBER. Dresden
8. m. K.

G. E. ASSEMANNI bibliothecae medicae Lauren-
tianae et Palatinae codicum manuscriptorum
orientalium catalogus. Berolin. fol. c. f. Voll. II.

Observations sur la guérison d'une phthisie pul-
monaire, avec des remarques sur cette maladie
par M. D'ASSY D'ARPAJEAN. à Lausanne. 8.
(*quas primum in diario medicinae publici iurit se-
cuit obseruationes, hic quibusdam additamentis autem
separatim edidit Cl. Author v. comm. nostr. supra
p. 7.*)

IO. IOACH. BACHERS kluger Hausvater, verständig
Hausmutter, vollkommener Landmedicus, wie auch
wohlbefahrner Ross und Vieharzt. Leipz. 12.

PHIL. BALDINI de odorum mechanismo in corpo-
re humano exercitationes physiologico chemi-
cae Neapol. 8.

ERNEST. GODOF. BALDINGER sylloge selectorum
opusculorum argumenti medico practici, Vol.
III. Gotting. 8.

EIVSD. oratio in laudes meritorum ALBERTI DE
HALLER nuper pie defuncti. ib. 4.

EIVSD. progr. succinctam narrationem de magne-
tis viribus ad morbos sanandos exhibens. ib. 4.

ERNEST.

ERN. GODOFR. BALDINGER progr. epitomen neurologiae physiologico pathologicae sistens. ib. 4.
EIVSD. progr. quo gonorrhoeae ab amore mere-tricio virus venereum defenditur. ib. 4.

EIVSD. progr. alexiteria et alexipharmacæ contra diabolum. ib. 4.

EIVSD. animaduersionum in systemata nosologiae Spec. I - III. ib. 4.

EIVSD. progr. de abusu sanguinis missionis in variis morbis. ib. 4.

EIVSD. progr. de iudicio suffocati in partu fetus in foro adhibenda. ib. 4.

EIVSD. progr. de oculorum morbis sine ophthalmicis curandis. ib. 4.

EIVSD. Magazin für Aerzte, 10 - 12. St. Leipz. 8.

JOHN BALL'S neueste Heilkunst oder vollständige Anweisung die Krankheiten vernunftmäßig zu behandeln. Nach der neuesten Englischen Ausgabe übersetzt von C. H. SPOHR. 1ster Theil Leipz. 8.

* BALTHASARS Lobrede auf ALBRECHT VON BALLER. Basel 8.

* BARTLET'S Pharmacopee oder Apotheke eines Roßarztes. Aus dem Englischen, mit Anmerkungen und einer Vorrede, in welcher vom Rotze gehandelt wird van W. H. S. BUCHHOLZEN. Weimar 8. m. K.

Mémoire sur la meilleure maniere de construire les alambics et fourneaux propres à la distillation des vins pour en tirer les eaux de vie. Par M. BAUME. à Paris 8.

10. W. BAVMERI medicina forensis. Francof. 8.

BECKMANN'S Bibliothek, (v. anonym.)

BERGII materia medica (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 412 et 653.)

TORB. BERGMANNI opuscula chemica et mineralogica, Vol. I. Vpsal.

TORB. BERGMANNI om chemiens nyaste framsteg
etc. Stockh. 8. (*Differit Cl. Autor de incrementu
et inuentis recentissimis chemicis.*)

EIVSD. *Abhandlung vom Arsenic.* Altenb. 8. (vid.
comm. nostr. Vol. XXII. p. 446.)

J. E. BERNHARDS vollständige *Abhandlung vom Wu-
senbau sowohl dem natürlichen als künstlichen, nach
den Gründen der Landwirthschaft erörtert.* Stutt-
gard. 8.

BERTINS vollständige *Abhandlung der Osteologie oder
Knochenlehre.* Aus dem Französischen von I. P.
G. PF: VG, 3ter und 4ter Band. Kopenhagen und
Leipzig. 8.

*Abhandlung vom Geschlecht der Pflanzen und deren
Befruchtung. Zum Nutzen der Blumenliebhaber,*
von I. G. BERWALD zusammengetragen Hambg.

JO. BICKERI *materia medica practica annexis sele-
ctoribus huibusdam medicamentorum connu-
biis et formulis.* Bremae 8.

GE. BICKER *diss. de recto atque tuto mercurii
sublimati corrosiui in variis morbis vsu.* Gott. 4

JO. J. BIOERNSTAELHS *Briefe auf Reisen durch
Frankreich, Italien, die Schweiz, Deutschland etc.*
Aus dem Schwedischen. 3ter Band, Stralsund. 8.

A. M. BIRKHOLZ *Spec. III. quaestionum physico-
chemico medicarum.* Lipsiae. 4.

BLVMENBACH *Handbuch der Naturgeschichte.* (vid.
c. n. Vol. XXIV. p. 112.)

CARL. VON BOCHAVTE *diss. de bile.* Louanii et
Parisiis. 8.

PH. A. BOEHMER *diss. inaug. nonnulla de vomitu
pituitoso sistens.* Resp. et Auft. M. G. W. Wed-
delio. Hal. ad Salam. 4.

HERM. BOERHAAVE *epistolae ad IO. BASSANDVM*
medicum Caesareum per A. S. P. Vindob. 8.
*Supplement au dictionnaire raisonné universelle
d'histoire*

d'*histoire naturelle de M. VALMONT DE POMARE.* à Lausanne. 8.

PH. BONANNI historia rerum naturalium cet. Rom.
et Lips. Fol. (v. *comm. noſtr.* Vol. XXII. p. 141.)

L. BONNETS Betrachtungen über die Natur. Leipz. 8.

BORN index rerum naturalium cet. (v. *comm. noſtr.* Vol. XXI. p. 701).

ERN. GOTTLÖB BOSE diff. inaug. de grauiditate variorum morborum medela Resp. C. G. Schubarth. Lips. 4.

Pain économique et examen de la mouture et de la boulangerie. Par M. DE BOUTRE. Carlsruh. 8.

W. BOWLES Einleitung in die Naturgeschichte und physikalische Erdbeschreibung von Spanien, mit Anmerk. von Hr. Prof. DIEZE. Leipz. 8.

JOH. PET. BRINKMANN'S Patriotische Vorschläge zu Verbesserung der medicinal Anstalten, hauptsächlich der Wundarzney - und Hebammenkunst auf dem Lande. Düsseldorf. 8.

EIVSD. Bemerkung über die neuerdings vorgeschlagne und an einer Kreisenden verrichte Durchschneidung der Symphyse der Schaambeine. ib. 8.

BRUGMANNI magnetismus cet. (v. *comm. noſtr.* Vol. XXIII. p. 614.)

BRÜCKMANN von Edelsteinen (v. ib. Vol. XXI. p. 374 et XXII. p. 637.)

EIVSO. Abhandlung über die Mittel, die Seefahrenden und insbesondere die Besatzungen der königlichen dänischen Kriegsschiffe gefund zu erhalten, denen Schiffswundärzten und andern Seefahrenden zum besten übersetzt von I. P. G. PFLVG. Koppenhagen. 8.

BUC'HOZ allgemeine Geschichte und Oeconomie der drei Naturreiche. Aus dem Franzöfischen. Leipz. 8.
Herrn Gr. von BUFFON Naturgeschichte der vierfüßigen Thiere 6ter Band. Aus dem Franzöfischen mit

mit Anmerkungen von F. H. M. MARTINI. Berlin. 8.

HENR. CALLISEN *institutiones chirurgiae hodiernae.* Havn. 8.

EIVSD. *Einleitung in die neuere Chirurgie.* ib. 8.

FR. LVDW. CANCRINI *erste Gründe der Berg- und Salzwerkskunde.* 7ter Band. Frankf. 8.

Dissertation medicopratique sur l'usage de raffichissemens & des echauffans dans les fiévres et anthématiques. Par M. CARRERE. à Amsterd. & à Paris. 8.

CHARPENTIERS *mineralischer Geographie etc.* (v. c. n. Vol. XXIV. p. 436).

Die Reitkunst nach der Theorie und Ausübung aus den Grundsätzen der Anatomie, der Mechanik, der Geometrie und Physis erwiesen von Herrn DU PATTY DE CLAM. Aus dem Französischen. Bern. 8. m. K.

JOHN CLARKS *Betrachtungen über die Krankheit auf langen Reisen nach heißen Gegenden und besonders über die Krankheiten, die in Ostindien herrschen,* Koppenhagen. 8.

The true theory and practice of Husbandry deduced from philosophical researches and experiences. By c. CLARKE. Lond. 4.

Collection d'observations sur les maladies et constitutions épidémiques, ouvrage qui expose une suite de quinze années d'observations, et dans lequel les épidémies les constitutions régnantes & intercurrentes sont liées, selon le vœu d'Hippocrate etc. Par M. LEPECQ DE LA CLOTURE. à Rouen, & à Paris, chez Didot le jeune, in 4to en deux Tomes.

Code de medecine militaire. Par M. COLOMBIER, à Paris et Dresde 8.

Dangers du maillot et du lait de femme, moyens d'y remedier; avis aux meres. Par M. LASVABES DE COMPAGRE, à Paris. 12.

JO. CONRAD de hydrocephalo cum fungo cerebelli. Argentor. 4.

* COE von Gallensteinen. Aus dem Englischen. Leipzig. 8.

Der Madame DAUESIER DÜ COUDRAY vollständige Hebammenkunst. Münster 8. m. K.

Gründliche und auf Erfahrungen gestützte Unterführung der Beschaffenheit und Krankheiten der Zähne und der Art und Weise sie zu heilen und ihnen vorzubeugen. von HONORE GAILLARD COURTOIS Zahnkünstler zu Paris. Aus dem Französischen übersetzt. Gotha 8.

Papillons exotiques cet. Par CRAMER (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 204.

CRELL Versuche über das Vermögen der Pflanzen und Thiere Wärme zu erzeugen und zu vernichten. vid. supra p. 354.

KVSD. chymisches Jurnal für die Freunde, der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Haushaltungskunst und Manufäturen. 1ster Theil. Lemgo. 8.

Dissertationum et programmatum Crellianorum fasciculus IX. Hal. 4.

C. L. CRONENS Kormographie oder Weltbeschreibung in kosmologischen, geologischen, geographischen und physicalischen Tabellen zum Gebrauch der Schulen. Berlin 8. m. K.

J. A. CRÜZ vertraute Briefe über eine höchst unglückliche Pockencur. München 8.

CVLEN Anfangsgründe der praktischen Arzneywissenschaft (v. primum tomum eiusdem libri in comm. nostr. Vol. XXII. p. 680. et alterum Vol. XXIV. p. 487).

SAM. CVRTIN diss. de febre flava Indiae Occidentalis. Edinb. 8.

Exposé d'une methode par laquelle on rend des disques de verres destinés à des machines électriques capables d'exciter l'Electricité, dans une atmosphère humide, suivie d'une manière de très bons coussins pour frotter les verres des machines électriques, & de la description d'un électrophore perpetuel, plus parfait que ceux dont s'est servi jusqu'ici par c. CUVERS. à Haag.

PAVL DE CZENPINISKI diss. sistens totius regni animalis genera in classes et ordines Linneam methodo digesta cet. Vienn. 8.

CHR. FR. DANIEL institutionum medicinae publicae edendarum adumbratio; cum specimine de vulnerum letalitate; accedunt aliquot casus medici forenses ad illustrandum argumentum. Lips. 4.

JOSEPH. DANZERS *Entwurf einer theoretischen und praktischen Naturlehre.* Augsb. 8. m. K.

I. I. G. DEDEKIND de remedis contra formicas litterae ad Ill. Academiam scientiarum Regiam Parisiensem. Helmst. 8.

DELEURVE *Abhandlung über die Geburthen, nöthiger Behandlung der Krankheiten der Schwangeren, Kindbetterinnen, und kleinen Kinder. Aus dem Franzöfischen mit Anmerkungen von 10. FL. FLEMMING.* Breslau 8.

HEIN. FRID. DELIVS *Abhandlung vom Preussischen Blau und Blutauge.* Erlangen 8.

XIVSD. aduersariorum argumenti physico medici. Fasc. I. ib. 4.

XIVSD. analecta quaedam physico medica. ib. 4.

POLYCHEST. DEMETRIVS quantum aer in iuuanda sanguinis circulatione valeat? Lips. 4.

XIVSD. de medicis cinnabaris viribus. ib. 4.

XIVSD. de febre Graecis epidemica. ib. 4.

Q. DIJOURAL chymische Untersuchung und Auflösung des Indigo, so wie er in der Handlung zum Gebrauch für Färber verführt wird. Aus dem Französischen mit einer Vorrede von D. W. H. S. BUCHHOLZEN. Weimar. 8.

Observations on the introduction to the plan of the dispensary for general inoculation by the Hon. Baron. T. DIMSDALE. Lond. 1778.

Tableau d l'économie animale, ou nouvel abrégé de physiologie contenant le méchanisme et l'organisation du corps humain. Par M. GROSSIN DUHAUME. à Paris. 12.

DURAMEL DU MONCEAU Pomona Gallica oder Abhandlung von den Obstbäumen etc. Aus dem Französischen. Nürnb. 8. 2 Th.

DUNCAN's medicinische Vorschläge. Aus dem Englischen. Leipzig. 8.

CEPH. NICOL. DUPUY de balneis ante in et post partum. Argentor. 4.

Des pierres précieuses et des pierres fines avec les moyens de les connoître et de les évaluer. Par M. L. DUTENS. à Paris. 8.

I. I. EBERTS Naturlehre für die Jugend 3. und letzter Band. Leipz. 8. m. K.

I. C. EHREMANNS praktische Versuche in der Darmgicht der Pferde. Frankf. 8.

10. GOTTL. VON ECKHARDTS Experimentalökonomie über das animalische, vegetabilische und mineralische Reich etc. von C. D. SVCKOW mit Anmerkungen und mit Kupfern begleitet. Jena 8.

FRANZII animaduersiones ad EROTIANI, GALENI et HERODOTI glossaria in HIPPOCRATEM (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 708.

CHR. POLYC. ERXLEBENS physicalische Bibliothek. 4ten Bandes 3tes St. Göttingen. 8.

E. I. F. ESPERS *Abbildungen der Schmetterlinge
der Natur mit Beschreibungen, 7 - 10 Heft. Erlan-*

gen. 4.

EIVSD. *Beobachtungen an einer Zwitterphaläne
Bombyx crataegi ib. 4. m. K.*

I. G. ESSICHS *allgemein medicinisches Handbuch
Augsb. 8.*

ANDR. ERN. ETTINGER *commentatio botanico-
medica de saluia. Erlang. 4.*

IO. EVANS *de fetus humani nutrimento et quibusdam eidem propriis. Edinb. 4.*

IO. CHR. FABRICII *philosophia entomologica sive
stens scientiae fundamenta adiectis definitionibus,
exemplis, obseruationibus, adumbrationibus, Kilov. et Hamburg.*

*Versuch über die Naturgeschichte des Maulwurfs, a.d.
Fr. des Herrn DE LA FAILLE. Erfurt u. Leipzig.*

*Obseruations on some of the articles of diet etc.
by WILL. FALCONET. Lond. 8.*

M. D. W. FALCONERS *Versuch über die mineralischen
Waffer und warmen Bäder. 2 Bände. Leipzig.*

FALK V. WILKES.

*Essai sur les eaux minérales et medicinales de la
ville de Bourbon - l'Archambaut, par Mr. FALK
à Monlins & à Paris. 1778. 8.*

IO. IAC. FERBERS *neue Beyträge zur Mineral-
schichtes verschiedener Länder. 1ster Band. Mit
Versuch einer Naturgeschichte von Liefland entwor-
fen von I. L. FISCHER. Leipzig. 8.*

FLESCIER vid. REVAL.

IO. GOTTF. FLEMMINGS *Unterricht für Hebammen,
nebst einem Anhange von Hülfsmitteln gegen die
Krankheiten, so bey Schwangern können angewandt
werden. Leipzig. 8.*

L C. FÖLLMANNS *Erfahrungen eines Mühlenmei-
sters von der Behandlung des zum Vermahlen be-
stimmten Getraides, nebst einem Entwurfe der Mühl-
enzweige*

lenzeugs und der Schuldigkeit der Gesellen. Leipz. 8.
Abhandlung vom Mohnsaft, welcher beweiset, das er
die bewegenden Kräfte des Herzens vermindert
und dennoch die Bewegung des Blutes vermehret.
Aus dem Lateinischen übersetzt von GEORG. IOS.
FOHR. Cassel. 8. (Autor est Cl. WIRTENSOHN.)

Eléments de physique théorique & experimentale
pour servir de suite à la description & l'usage
d'un Cabinet de physique experimentale. Par M.
DE LA FOND. à Paris.

FORDYCE vom Ackerbau V. SCHWEDIAUER.

I. V. FORSTERS philosophische Bemerkungen über die
physicalische Geographie, die organischen Körper
und die Geschichte der Menschheit, auf seiner Rei-
se um die Welt in den Jahren 1772 bis 75. ge-
sammlet. Berlin 4.

10. GEORG. FRID. FRANZII diss. inaug. de aspa-
rago ex scriptis medicorum veterum. Lips. 4.

XIVS. PLINIVS: vid. PLINIVS.

Neues Forstmagazin. von MATH. IOS. FRANZ-
MADHES. Frfr. am Mayn. 8.

I. L. FÜESLI Magazin der Entomologie 1-3 St.
Zürch und Winterthur 8. m. ill. K.

MATH. GABLER Naturlehre, 3ter Theil, von den che-
mischen Elementen. München 8.

GALENI admonitio ad litteras addiscendas pri-
mum graece separatim edidit IO. GE. GVIL.
KOehler. Lips. 8.

6. M. GATTENHOF caloris febrilis examen. Hei-
delb. 4.

FRANZ. GEBHARD aduersaria, Basileae. 8.

10. GESNERI tabularum phytographicarum decas
prima. Tiguri c. f. fol.

GESNER Entdeckungen in der Arzneygelahrheit (v.
anonym. supra p. 355).

C. A. GEVTEBRÜCKS *Anweisung zum Anbau des Holzes.* Erf. 8. 2ter Theil.

Foersoek til et Biographitskt Lexicon, oeng
Namkunnige och Laerde Swenske Maen, i
GE. GEZELIVS, Kyrkoh. vid Lillkyrka och Oe-
by Foersaml. i Nerike. Foersta Delen, A—H.
Stockh. Upsl. och Abo. 8.

D. G. GLIEDITSCHENS *Einleitung in die Wissenschaft
der rohen und einfachen Arzneymittel, nach physi-
calisch chymischen und medicinisch praktischen
Gründen, 1ster Theil.* Berlin und Leipzig. 8.

VON GLEICHEN *Abhandlung über die Saamen und
Infusions Thiergen* (v. comm. nostr. Vol. XXIV.
p. 265.)

EIVSD. *microscopische Entdeckungen* 2te und 3te Au-
gabe ib. 4. m. K.

PETER GNIDITSCH von einigen Arzneymitteln der
Russischen Völker. Leipzig. 8.

FR. GEBH. THEOD. GÖNNERS *Einleitung in die Pa-
thologie* Berlin 8.

*Einleitung in die pharmaceutische Chymie für Le-
nende von IO. AVG. FR. GÖTTLING nebst einer
Vorrede von D. WILH. HEINR. SEB. BUCHOLZ
Altenburg.* 8.

I. A. F. GOEZENS *entomologische Beyträge zu de-*
*Ritters LINNE' 12ten Ausgabe seines Natur-
systems 2 und 3ter Theil.* Leipzig. 8.

W. GRANTS *neue Beobachtungen über die ansteck-
enden faulichen Fieber, wie auch über die epidem-
ischen Catarrhafieber und Halsentzündungen.* Au-
dem Englischen übersetzt. ib. 8.

JOHN GREGORY *Vorlesungen über die Pflichten
und Eigenschaften eines Arztes.* Aus dem Engli-
schen nach der neuen Ausgabe übersetzt. Leipzig. 8.

C. G. GRVNER diss. de virtutibus agarici muscari-
vulgo *Fliegenschwamm tam internis experimen-*

tis atque obseruationibus comprobatis. Resp.
Chr. Godofr. Whistling. Ien. 4.

zivsd. diss. inaug. de variantis termini vitae causis
illumque prorogandi praesidiis. Resp. H. C. Lim-
mer. ib. 4.

zivsd. de formulis medicis (v. comm. noſtr. Vol.
XXIII. p. 265.)

zivsd. diss. inaug. sistens nauorum origines. Resp.
Io. V. Müller ib. 4.

ANTONII DE HAEN ratio medendi Tomi VIII. P.
II. accedunt eiusdem Auctoris epistola de cicu-
ta, nec non tractatus de magia. Parisis. 12.

zivsd. ratio medendi Tomus IX et X. ib. 12.

*Abhandlungen, chymischen und physicalischen Inhalts
von HEINR. HAGEN. Königsb. und Leipzig. 8.*

ALBR. V. HALLERS auserlesene chirurgische Dispu-
tationes in einen Auszug gebracht und mit An-
merkungen versehen von FR. A. WEIZ, 2ter Theil.
Leipzig. 8.

zivsd. bibliotheca medicinae practicae (v. comm.
noſtr. Vol. XXIV. p. 477.)

zivsd. de partium corporis humani fabrica et fun-
ctionibus (noua et aucta editio elementorum phy-
siologiae v. c. n. V. VII. p. 630. in forma octaua
v. c. n. V. XXIV. p. 29. cuius additamenta excerpta
et editioni primae adaptata continentur in Au-
ctorio ad ALBERTI HALLERI elementa physiolo-
giae etc de quo v. c. n. Vol. XXIV. p. 158.)

zivsd. Sammlung Akademischer Streitschriften, die
Geschichte und Heilung der Krankheiten betreffend
in einen Auszug gebracht und mit Anmerkungen
begleitet von C. L. CRELL Helmst. 8.

10. REINR. HAMPENS praktisches System der Me-
tallurgie mit dessen Anmerkungen und Erklärun-
gen. Aus dem Englischen übersetzt. Dresden. 8.
Tom. XXV. Pars II.

C. F. HAPP de instrumentorum musicorum, que
flatu admistrantur, incommodis. Lips. 4.

I. S. HAVSMANN diss. de morbis venereis larvatis.
Gotting. 4.

HAVTESIERK *Sammlung medicinischer und chirurgischer Wahrnehmungen. Aus dem Französischen von Ios. EYEREL. Lübeck. 8. (v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 88. et Vol. XIX. p. 292).*

ERN. BENI. GOTTL. HEBENSTREIT Prol. de corporum animalium fabrica, animarum facultatibus accommodata. Lips. 8.

EIVSD. de potulentorum cura in republica bene ordinata ad sanitatis leges componenda. Leid. de aqua. ib. 8.

Beobachtungen über Stumme und über die menschliche Sprache in Briefen, von SAMVEL HEINICKE, 1. Theil. Hamburg. 8.

ADR. HELVETIUS Abhandlung von den am meisten vorfallenden Krankheiten, und der Art und Weise solche glücklich zu curiren, aus dem Französischen übersetzt von Dr. IOH. GOTT. ESSICH, Augsb. 8.

HEMMANN medicinisch-chirurgische Aufsätze. (v. c. nostr. Vol. XXIII. p. 139).

Eigene Erfahrung und Wahrnehmungen vom Schafbocke, nebst einem Schreiben die monatliche Reinigung der Grönländerinnen betreffend und etwas von der Kriebelkrankheit, von IO. G. HEMPEL, Kopenhagen. 8.

GVIL. IO. HENNEMANNI primae lineae nosologiae morborum animalium. Gotting. 8.

Dissertations physiques & mathématiques par J. HENNERT. Utrecht & Leipz. 8.

Encyclopedischer Kalender oder kurze Aufsätze für die Liebhaber der Haushaltungskunst, der Wissenschaften und des Landlebens, von I. CHR. HEPPLE Nürnb. 4.

** HERWERT de electricitate, Vienn. 8. c. f.

ENGELH. HERWIGS Beschreibung des Eisen schmelzen und Schmiedens, nebst einer Anleitung zum Stahl machen in der Herrschaft Schmalkalden, Frfr. 8.

W. G. HESSE praktische Abhandlung zur Verbesserung der Feuerspritzen etc. Gotha 8. m. K.

FR. W. HEVNS Versuch der Kunst, alle Arten Biere nach Englischen Grundsätzen zu brauen, 2ter Theil. Leipz. 8.

G. R. HIGHMORE de frigoris in corpus humanum potestate. Edinb. 8.

Die Kräfte der Salbey zur Veränderung des menschlichen Lebens von D. IO. HILL. Aus dem Englischen übersetzt. Altenburg. 8.

EIVSD. Abhandlung vom Schlaf der Pflanzen und von der Ursache der Bewegung der empfindenden Pflanzen mit Anmerkungen erläutert von H. I. von HAHN, Carlsruhe. 8.

HIPPOCRATIS Aphorismen in das Deutsche übersetzt nebst einigen Anmerkungen und Verzeichniß nach den Materien, Helmstädt. 8.

C. C. E. HIRSHFELDS ausführliche Theorie der Gartenkunst 4 Theile. Leipz. 4.

FRID. HOFFMANNS Abhandlung, daß der bösartige Tripper wirklich venerisch sey. Aus dem Lateinischen. Fr. und Leipz. 8.

L. L. HOFMANNS Unterricht von dem Collegium der Aerzte in Münster, wie der Unterthan bey allerhand ihm zuförsenden Krankheiten die sichersten Wege und die besten Mittel treffen kann, seine verlorne Gesundheit wieder zu erhalten etc. Münster. 8.

EIVSD. von den Empfindungen und Lebenskräften als eine Vorbereitung zum 2ten Theil der Pocken, ib. 8.

EIVSD. Nachtrag zum Anhange des ersten Theils von den Pocken, worinnen die Recension, welche den

Anhang beurtheilt und in dem 33. Bande der allgemeinen deutschen Bibliothek geliefert ist, beantwortet wird, Cassel. 8.

Diff. inaug. Pharmaca simplicia mineralia iuxta pharmacopoeam Austriaco prouinciale Boemiae regno indigena sistens a FRANC. XAV. HOEZER. Prag. 8.

The principles of agriculture and vegetation. By FRANC. HOME. Lond. and Leipz. 8.

XIVSD. Grundsätze des Ackerbaues und des Wachstums der Pflanzen. Aus dem Englischen mit Anmerkungen von I. E. WÖLLNERN, Berlin 8.

I. HOME's Anfangsgründe der Arzneywissenschaft. Aus dem Lateinischen von D. F. EHREMMANN, Nürnb. 8.

I. W. HÖNERT Beyträge zur Landwirthschaft. zu Sammlung von der Pflege des Hornviehes und der Pferde. Bremen. 8.

HVLME noua facilisque curandi calculum methodus etc. Latino sermone donata a IO. INGENHOUSZ. L. B. 8. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 681.)

XIVSD. Anzeige eines sichern und leichten Mittels wider den Blasen- und Nierenstein etc. (v. ib.)

A practical treatise on the diseases of the teeth, by I. HVNTER. London. 4.

H. S. JACKSON physiologia et pathologia dentium eruptionis. Edinb. 8.

IACQVIN miscellanea Austriaca (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 241.)

NIC. JADELOT physica hominis sani seu explicatio functionum c. h. Argentor. 8.

G. FR. IAEGERSCHMIDTS Unterricht für die Hütten in den Badischen Landen 2ter Theil, welcher die Verpflegung der Schwangern, Kindbett-rinnen

rinnen und Kinder enthält fortgesetzt von D. C. L.
SCHWEIKHADT. Carlsruhe 8.

JAVBERT vid. infra s:ms.

GVL. JEARNE de typho. Edinb. 8.

ISENFLAMM Versuch einiger pracktischen Anmerkungen über die Muskeln etc. (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 133.)

D. W. KAEMPFII enchiridion medicum, Francof. 8.

E. KAEMPFERS Geschichte und Beschreibung von Japan, 2ter Band, Lemgo 4. m. K.

DAN. GODOFR. KANNEGIESSER institutiones medicinae legalis in vsum auditorum concinnatae cum praefatione A. E. BUCHNERI, Hamb. et Kilon. 8.

EIVSD. diss. de affinitate febrium acutarum. Hal. 4.

I. KATZENBERGERS Hebammen Catechismus hauptsächlich zum Gebrauch für Wundärzte und Hebammen auf dem Lande. Münster 8.

E. KEMME Zweifel und Erinnerungen wider die Lehre der Aerzte von der Ernährung der festen Theile. Halle. 8.

THOM. KIRKLANDS Versuch über die Kindbettfieber. Nebst zween vorläufigen Abhandlungen über das Gehirn und die Nerven und über die Mitleidenschaft und Reizbarkeit. Aus dem Engl. von D. IO. CHRIST. FRID. SCHERF. Gotha. 8.

Sammlung merkwürdiger Naturseltenheiten des Königreichs Ungarn von M. KLEIN, Presburg und Leipzig. 8. (varia absque naturalium cognitione collecta, hinc nullius vsus.)

KLEINI dispositio echinodermatum cum annotationibus N. G. LESKE (v. com. nostr. Vol. XXII. p. 701.)

FRANC. IGN. KNECHTS Anweisung mit unbewurzelten und ungestürzten Reben oder Schnittlingen einen Weinberg wohlfeil anzulegen und ihn schon

im dritten Jahre zu einen ergiebigen Ertrag zu bringen etc. Stuttg. 8.

CH. MART. KOCH ep. in qua hydroceles species sed de diuersas proponit. Lips. 8.

EIVSD. von den Fressspitzen der Insekten. ib. 8.

I. G. KÖLREUTERS entdecktes Geheimniß der Cryptogamie (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 247. et 251.)

Oekonomische Encyclopedie von KRÜNITZ, 13ta Theil. (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 447.)

FRID. WILH. KRATZENSTEIN Vorlesungen über die Experimentalphyfick in einem kurzen Auszug. Koppenhagen. 8.

WENCESL. TRNKA DE KRZOWITZ, de diabetes commentarius. Vindob. 8.

EIVSD. historia cophoseos et baryecoiae. ib. 8.

De causa mortis hominum, aqua submersorum eoque in vitam reuocandi ratione veteribus Graeciae medicis usurpata, Auctore C. G. KÜHN, Lips. 4.

VERN. DE LACHENAL obseruationes botanico medicae, Basil. 4.

M. LANDRIANI phfysicalische Untersuchungen über die Gesundheit der Luft. Basel 8. m. K.

Supplementum in IO. DE WELL defensionem doctrinae Blackianae et epicrisin super calcis incalcentia etc. ab IGN. IOS. LANGMEYER. Vindobon. 8.

PET. LANTERI febris epidemicae, quae Nicæa a 1774 et 1775 graffata est, historia, Nic. 8.

D. P. LAYARD Versuch über den tollen Hundesth. Nach der 2ten Englischen Ausgabe übersetzt und mit Anmerkungen und Zusäzen begleitet. Leipzig. 8.

JOHN LEAK'S Anleitung zu der Verhütung und Heilung der chronischen Krankheiten des weiblichen Geschlechts. Aus dem Englischen übersezt. Leipzig. 8.

LEBER praelectoriae anatomicae. Editio noua ex Germanico (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 579) traducta, sermone correcta et aucta. Vind. 8.

EIVSD. Vorlesungen über die Zergliederungskunst 2te vermehrte Auflage, Wien. 8.

IO. CEPH. LEHMANN diss. de terra foliata Tartari antimoniorum eiusque viribus medicis. Hal. 4.

IO. LEMANN diss. de cholera. Edinb. 4.

IO. HENR. LEIDENFROST diss. sistens historiam medicam de balneis frigidis sanitatis causa, Duisburg. 4.

*c. P. LEPORIN diss. inaug. de hypopio, Gotting. 4.
Anmerkungen über die künstliche Trennung der Schambeine bey schweren Geburten von D. ** LEPPONTIN Hamb. §. (Quae hactenus in lucem edita sunt de synchondrotomia pubis in partu difficiili, VAN DOEVEREN praeside, collegit MICHELL huius operationis commoda et incommoda recensuit et dijudicauit in sua dissertatione v. c. nostr. Vol. XXIV. p. 650.)*

EIVSD. Gedanken über die venerischen Krankheiten, ib. 12.

c. C. LERCHE obseruationes de cancro mamma- rum. Gotting. 4.

LE ROI vid. ROI.

NATHAN. GODOFR. LESKE progr. de agri noualis cultura. Lips. 4. (cf. supra p. 316.)

P. LEVELING praestantia chirurgiae ad illustran- dam medicinam oratione Academica exposuit. Monach. 4.

*Herrn LEVRET Kunst der Geburthshülfe nach dets
Aa 4 Geset.*

*Gesetzen der Bewegung und Naturlehre, 1ter Theil.
Aus dem Franzöfischen übersetzt von D. CHRIST.
FRID. HELD 2te, vermehrte und verbesserte Aus-
gabe. Leipzig. 8.*

G. V. LICHENSTEIN entdeckte Geheimnisse oder Erklärung aller Kunstmärter und Redensarten bei Bergwerken und Hüttenarbeiten. Nach alphabeticcher Ordnung in 2 Theilen, Helmst. 8.

G. CPH. LICHTENBERG de noua methodo naturam ac motum fluidi electrici inuestigandi commentatio prior, Goetting. 4.

LIUETAUD Inbegriff der ganzen medicinischen Prax. (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 559.)

Flora Scotica. - By JOHN LIGHTFOOT. Lond. 8.
Voll. 2.

LINNKE genera plantarum per I. J. REICHARD. (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 405. Ibidem quoque systema plantarum est indicatum. p. 409.)

EIVSD. auserlesene Abhandlungen aus der Naturgeschichte, Physik und Arzneywissenschaft, m. Kupf. 3 Bände. Leipzig. 8.

EIVSD. vollständiges Pflanzenystem nach der 13ten Lateinischen Ausgabe, und nach Anleitung des Holländischen Houstuynischen Werks übersetzt. Nürnberg. 8. m. K. 3ter Theil. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 555. et Vol. XXIV. p. 405.)

EIVSD. vollständiges Naturystem des Mineralreichs, in einer freien und vermehrten Uebersetzung, von I. F. GMELIN, 2ter und 3ter Theil. ib. 8.

M. LISTER Naturgeschichte der Spinnen überhaupt und der engländischen insonderheit. Aus dem Lateinischen von D. J. F. H. MARTINI, mit Zusätzen, von I. A. F. GOEZE mit 5 Kupf. Quedlinb. 8.

IVST. CHR. LODER synchondroseos ossium pubis sectio-

sectionem in partu difficulti instituendam, denuo
expendit. Gotting. 4.

LVDW. LEBR. LOESEKE materia medica concen-
trata von G. L. RVMPELT, Warschau. 8.

ANN. CAR. LORRY Abhandlung von den Krankhei-
ten der Haut. Aus dem Lateinischen von c. F.
HELD, Leipzig. 8.

Lettres physiques & morales sur les montagnes
& sur l'histoire de la terre & de l'homme. Par
J. A. DE LUC. Hage & Leips. 8.

CHRIST. GOTTLIEB LVDWIG Anweisung zur Er-
kenntnis der Theile des menschlichen Körpers nach
dieselben Tode, zum Nutzen der teutschen Wund-
ärzte in Pohlen, herausgegeben von T. T. WEI-
CHARDT, Warschau. 8.

CHRIST. FRID. LVDWIG de membranarum ortu,
Lipf. 4.

EVSD. diatribe de antennis. ib. 8.

EVSD. diss. de polline antherarum. Resp. Petr.
Gniditsch (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 411.)

Briefe über die Bestellung eines Küchengartens etc.
von FR. HERRM. HEINR. LÜDERS.

J-MACKENZIE diss. de paralysi idiopathica, Edinb. 4.

Dictionnaire de chymie &c. par M. MACQUER. (i.
hoc ipsum nostrorum commentariorum volumen
XXV. p. 77. ubi translationem huius libri a Cl.
LEONHARDI editam cum multis additamentis et an-
notationibus memorauimus Germanicam.)

EVSD. neuer Versuch, der Seide vermittelst der Co-
chenille eine lebhafte rothe Farbe zu geben. Leip-
zig. 8.

10. FRID. MARATTI de plantis zoophytis et li-
tophytis in mare mediterraneo viuentibus.
Rom. et Lipf. 8. (catalogus absque obserua-
tionibus.)

H. M. MARCARDS medicinische Versuche I und II
Theil (v. comm. nostr. Voll. XXIII. p. 123).

Dissertation anatomique & chirurgicale sur les
plaies du bas ventre par ANDRE' MARIGUEL
à Paris 8.

Essai sur la minéralogie du bailliage d'Orgelet en
Franche Comté par Msr. le Marquis de MAR-
NESIA. A Besançon & à Paris. 8.

H. G. MARSCHALLS Geschichte der Hornviehseuche
und der Vorkehrungen dagegen etc. Marpurg. 8.
Mémoire sur l'action & l'utilité des bains, soit d'
eau douce, soit d'eau de mer par Msr. MARTEAU.
à Bordeaux. 4.

PET. ANT. MARTEAU theoretisch-praktische Ab-
handlung über die Bäder von einfachen Wasser und
von Seewasser, nebst einem Anhange vom Tropfen-
de. Aus dem Französischen übersetzt von D. CHRIST.
FR. HELD. Leipzig 8.

MARTINI allgemeine Geschichte der Natur etc. (v.
comm. nostr. Vol. XXIV. p. 445).

EIVSD. neues systematisches Konchylienkabinet 4 B.
2te Ausgabe Nürnb. 4. m. K.

I. F. MARTINET'S Katechismus der Natur. Aus den
Holländischen. Leipz. 8. (Varia ad medicum per-
tinentia, etiam continet.)

ANT. MATANI de ossis tumoribus observationes. Pistor, et Lips. 8.

EIVSD. tractatus de remediis ib. 8.

ANDR. MAXIMINI romani in HIPPOCRATIS colli-
brum de fracturis commentaria. Rom. et Lips. 4.

IO. MAYERS Pomona Franconica etc. 2 B. m. illus.
K. Nürnb. 8.

IO. FR. MAYERS achte Fortsetzung, oder 9ter Theil
der Beiträge und Abhandlungen zur Aufnahme
der Land- und Hauswirtschaft. m. 2. K. Frfr. 8.

*Mein ökonomischer Briefwechsel erste Lieferung von
IO. FRID. MAYER Frankf. a. M. 8.*

*CPH. IAC. MELLIN praktische Materia medica 2te
und vermehrte Auflage. Leipzig und Kempten. 8.*

*I. D. MELLMANNI oratio de legitimo iurisprudenc-
iae et artis medicae connubio. Kilon. et Hamb. 4.*

*CAROLI DE MERTENS M. D. obseruationes me-
dicae de febribus putridis, de peste, nonnullis-
que aliis morbis. Vindobon. 8.*

*Aduersaria medica. Pars secunda. Auctore I. D.
METZGER Francof. 8.*

EIVSD. Grundriß der Physiologie Königsb. 8.

*Tätsches Künftler-Lexicon von M. MEVSEL. (Varia
ad medicum pertinentia, etiam continet.)*

*MICHAELIS de angina polyposa sive membrana-
cea (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 293).*

*P. MILLERS Abbildungen der schönsten, nützlichsten
und seltensten Pflanzen, welche in seinem Gartenle-
xicon vorkommen. Aus dem Englischen. Zwey-
ter Theil. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 182).*

*CONRAD MOENCH enumeratio plantarum indige-
narum Hassiae praesertim inferioris Pars I. Caf-
sel. 8.*

*NICH. VON MONTAGNE Reisen durch die Schweitz,
Trutschland und Italien. Aus dem Franzößischen
mit Zusätzen 2ter Band. Halle 8.*

*Anfangsgründe der theoretischen und praktischen Che-
mie zum Gebrauche der öffentlichen Vorlesungen
auf Akademien zu Dijon, nach den neuern Entde-
ckungen in eine neue Ordnung gebracht von den
Hrn. Dr. MORVEAU, MARET und DVRADE.
Aus dem Frnzößischen von E. F. WEIGEL. 1ster
Theil. Leipz. 8.*

*G. MOTHERBY's medicinisches Wörterbuch aus dem
Englischen mit Verbesserungen und Zusätzen ge-
lehrter Aerzte. Leipzig 4. 2 Bände.*

- I. MUDGE *Untersuchung, warum geimpfte Blätter gelinder und sicherer sind, als natürliche. Aus den Englischen von dem Verfasser des Unterrichts gegen die Kinderblättern, nebst einen Anhange mit Kupferplatte. Danzig 8.*
- II. C. W. C. MÜLLER *de adulterationibus oleorum aethereorum. Gotting. 4.*
- III. JOS. MÜLLERS *Nachricht von dem in Tyrol entdeckten Tourmalin oder Aschenzieher Wien 4. m. K.*
- IV. ANDR. MURRAY'S *medicinisch praktische Bibliothek 3ten Bandes 3tes Stück. Göttingen 8.*
- V. Précis de moyens de secourir les personnes empoisonnées par les poisons corrosifs cet. Par M. M. NAVIER. à Paris. 8.
- VI. DAN. GVIL. NEBEL *de paralysi artuum tum superiorum, tum inferiorum, electricitatis ope sanata. Heidelberg. 4.*
- VII. CHR. LVDW. NEBEL *progr. de ossium inflammationibus Giess. 4.*
- VIII. EIVSD. *progr. de pericardio cum corde concreta ib. 4.*
- IX. IO. NEHR *diss. inaug. Quare plerique moriuntur infantes et eorum, qui adolescent, quam plures sunt morbos. Prag. 8.*
- X. M. NEIDHARTS *Zusätze und Verbesserungen manches praktischen Auszuges zum Besten der Bierzucht. Nürnb. 8. m. K.*
- XI. ZACH. NEVFVILLE *diss. de natura aëris fixi eiusque dotibus. Edinb. 4.*
- XII. Herrn NICOLS *medicinisches Handbuch für angehende Wundärzte. Aus dem Franzöfischen übersetzen. m. K.*
- XIII. NICOLAI *Pathologie Sechster Theil (v. com. nost. Suppl. Imum IIIiae decad. p. 22.)*
- XIV. EIVSD. *diss. de sanguinis colore rubro. Resp. la Gu. Güttlich. 4.*

L. HIEBVR'S Reisebeschreibung nach Arabien und andern umliegenden Ländern. 2ter Band. Kopenhagen 4.

OEHlhafens von SCHOELLENBACH Abbildungen der wilden Bäume, 2ten Theiles 2te Abtheilung. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 183. vbi primae partis mentio est facta).

NICOL. OSERETSKOWSKY specimen inaug. de spiritu ardente ex lacte bubulo. Argentorat. 4.

HIER. OSTOICH diss. de duabus constitutionibus epidemicis Dalmaticis. Vindob. 8.

C. F. OTTO pathologisch praktische Grundsätze zum Gebrauche seiner Zuhörer entworfen. Dresden und Warschau 8.

PALLAS Reisen durch verschiedene Provinzen des Russischen Reichs 3ter Theil (Piores partes v. in e. n. Vol. XXI p. 288 et p. 562).

EIVSD. Naturgeschichte merkwürdiger Thiere, in welcher neue und unbekannte Thierarten durch Kupferstiche, Beschreibungen und Erklärungen erläutert werden. Aus dem Lateinischen 10te Sammlung. Berlin 4.

EIVSD. nouae species quadrupedum e glirium ordine. Erlang. 4. (vid. hor. com. supra p. 292).

EIVSD. Nachrichten von den Mongolischen Völkerschaften in einen ausführlichen Auszuge 1ster Theil Fr. und Leipzig. 8. m. K.

DE PANCERA diss. de testis humani ex abdomine in scrotum descensu. Vienn. 8.

C. H. PARRY diss. de rabie canina. Edinburg. 4.

DE PAVLA V. WINTERHALTER.

TH. PENNANTS Reise nach Northwallis im Jahre 1773. Aus dem Englischen. Leipzig. 8.

PIZOLDI de prognosi in febribus acutis. (Autta est

*est haec altera editio, de prima v. comm. usq;
Vol. XIX p. 707.)*

ERN. LVD. PEZOLD de amputatione membrorum
Götting. 4.

I. G. PIETSCH *Geschichte praktischer Fälle von Gicht
und Podagra, 5ter Theil, Halle. 8.*

I. I. PLANER de aere aquis et locis territorii E-
furtensis, Erford. 4.

ERN. PLATNER diss. inaug. in qua medicamenta
quaedam inertiae accusata defenduntur. Resp.
G. L. Haertling, Lips. 4.

ANT. GVIL. PLAZ diss. inaug. de subitanis mor-
berum causis. Resp. *Io. Gottl. Tenner*, Lips. 4.

IOS. DE PLENCIZ obseruationum medicarum de
cas prima. Vienn. 8.

I. I. PLENCK doctrina de morbis dentium et gin-
giuarum, ib. 8.

EIVSD. *chirurgische Pharmacie, übersezt von I. P. G.
PFLVG, Kopenhag. 8.*

EIVSD. *neue und leichte Art das Quecksilber dem
mit der Luftfrüche angesteckten Kranken zu geben,
Wien. 8.* (Haec est versio Germanica. Descriptio
olim Cl. PLENCK hanc methodum mercurium
exhibendi Latine, quam recensuimus in com-
nostr. Vol. XIV. p. 623.)

EIVSD. *Lehre von Augenkrankheiten. Aus dem La-
teinischen übersezt von FR. VON WASSERBERG,
Wien. 8.*

C. PLINII Secundi naturalis historiae libros interpre-
tatione et notis **I. HARDVINI** etc. edidit **L. FR.
GEORG. FRANZIVS**, Voll. 2. Lips. 8.

EIVSD. *historia naturalis de aquatilium natura Ed.
L. T. GRONOVIVS, Lugd. et Lips. 8.*

I. C. POHL Progr. de tumorum tunicatorum ge-
nesi, Lips. 4.

EIVSD. diss. inaug. de praecipuis quibusdam cur-
tionis

tionibus morborum obstaculis. Resp. Chr. Traug.

Gerischer, ib. 4.

AD. POLLICH historia plantarum in Palatinatu Electorali sponte nascentium, Tom. III. Manh. 8.

PORTALS Bericht über die mephitischen Dämpfe, und vorzüglich des Kohlendampfes auf den menschlichen Körper, nebst einer Nachricht von den wirksamsten Mitteln Erstickte wieder zum Leben zu bringen. Aus dem Französischen. Fr. u. Leipz. 8.

PERCIVAL POTT's chirurgical obseruations. London and Leipz. 8.

PRIESTLEY Versuche und Beobachtungen über verschiedene Gattungen der Luft, 1ster Theil. Leipzig und Wien 8. (De his tentaminibus v. c. n. Vol. XXI. p. 124. et seq. volumina).

GEORG. PROCHASKA quaestiones physiologicae, quae vires cordis et motum sanguinis per vasa animalia concernunt. Vienn. 8.

avsd. de carne musculari tractatus. (v. com. nostr. Vol. XXIII. p. 273.).

Mineralogia Cornubiensis cet. By WILL. PRYCE. Lond. fol.

PUNDT diss. inaug. de afa foetida Gotting. 4.

Naturgeschichte für Kinder von GEORG. CHRIST.

RAFF. Göttingen. 8. m. K.

H. RAHN aduersaria medico practica medicamentorum virtutes rectamque applicationem accuratius determinata. Vol. I. fistens virtutes corticis Peruiani. Vitoduri. 8.

Dissertatio inauguralis de chirurgia infusoria, quam in acad Lugd. Bataua pro gradu doctoratus solemnni examini submittit IOANNES MARIA REGNAUDOT. Lugd. Bat. 1780. 8. (Journ. de méd. Lebr. 1779.)

Reliqua proxime.

Con-

Contenta in hac parte.

I. Kongl. Svenska Vetensk. Acad. Handlingar. Vol. XXXVIII.	219
II. CHRIST. FRIEDR. ELSNER Beiträge zur Fieberlebre	220
III. ALEX. MONRO Sämtliche Werke praktischen und chirurgischen Inhalts	221
IV. Medical cases by ANDR. DUNCAN	222
V. THOM. DIMSDALE Schriften über die Einpfropfung der Blättern	223
VI. JOH. ANDRE' Abhandlung über den venerischen Tripper &c.	224
VII. Kurze Nachricht von der epidemischen Schnupfenkrankheit &c.	225
VIII. Beschreibung der Epidemien im Frühjahr 1782 &c.	226
IX. ED. SANDIFORT descriptio musculorum hominis	227
X. EIUSD. icones herniae inguinalis congenitae	228
XI. IOAN. GOTTL. HAASII anatome cerebri neuorumque corporis humani	229
XII. JOH. LIEUTAUD Zergliederungskunst	230
XIII. IO. GOTTL. WALTER tabulae neuorum thoracis et abdominis	231
XIV. JOH. PET. FRANK System der medicinischen Polizey I-III Band	232
XV. I. D. METZGERS vermischté medicinische Schriften	233
XVI. Journal de médecine, chirurgie, pharmacie, etc. T. LI. LII.	234
XVII. CASIM. CHRIST. SCHMIDEL Icones plantarum et analyses partium	235
XVIII. IOAN. HEDWIGII fundamentum historiae naturalis muscorum frondosorum, P. I. et II.	236
XIX. CHR. W. I. GATTERERI breuiarium zoologiae. P. I.	237
XX. P. S. PALLAS nouae species quadrupedum e glirum ordine	238
XXI. P. M. A BROUSSONET ichthyologia dec. I.	239
XXII. Reliquiae Houltounianae	240
XXIII. Leipziger Magazin zur Naturkunde, Mathematik und Oekonomie, berau gegeben von C. B. FUNK, N. G. LESKE, und C. F. HINDENBURG, 1781. 1782.	241
XXIV. HIPPOCRATIS Werke aus dem Griechischen, von D. JOH. FR. C. GRIMM	242
XXV. Elements of the practice of physic by WILL. SAUNDERS	243
XXVI. EIUSD. observations on the superior efficacy of the red peruvian bark	244
XXVII. LAUR. CRELL historia catarrhi epidemici a MDCCCLXXXII.	245
XXVIII. CHR. FR. LUDWIG de suffusionis per acum curationi	246
XXIX. Noua physico medica	247
XXX. Continuatio indicis librorum in ann. 1777	248
XXXI. Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1778 prodierunt	249